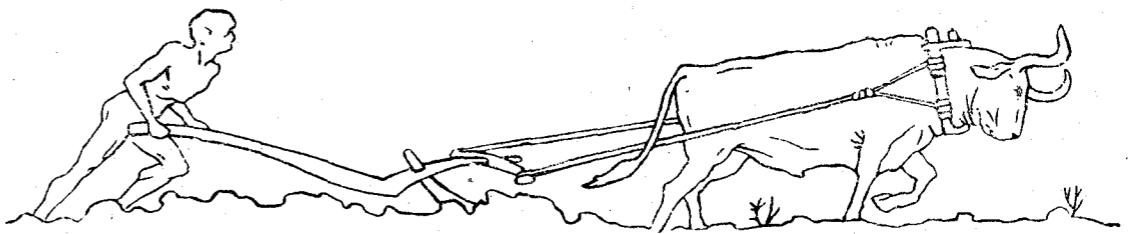

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΗ ΗΜΕΡΑ

ΥΠΟ Α ΜΠΑΙΚΛΙΝ

ΠΑΝΔΑΘΗΝΑΙΔ

ΕΤΟΣ Θ' 15-81
ΙΟΥΛΙΟΥ 1909

ΕΚ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗ ΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΣΑΧΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ ΚΡΗΤΗΣ ΠΡΟ ΠΕΝΤΕ ΑΙΩΝΩΝ

Αφήγησις παράξενος ἐπιγράφεται ἔκτενὲς στιχούργημα τοῦ Κρητὸς ποιητοῦ Στεφάνου Σαχλίκη, τὸ δποῖον ἔξεδωκε πρὸ 13 ἔτῶν ἐν Ὁδησσῷ δ. κ. Συνόδης Παπαδημητρίου ἐκ χειρογράφου τῆς βιβλιοθήκης Νεαπόλεως. Καὶ εἶναι πράγματι παράξενον τὸ περιεχόμενον τῶν εἰς Κρητικὴν δημώδῃ γλῶσσαν στιχουργημάτων τοῦ Σαχλίκη, δπως εἶναι παράξενος καὶ δ. βίος τοῦ στιχουργοῦ. Ἀλλὰ στιχουργήματα τοῦ Σαχλίκη εἶχον ἐκδώσει δ. Legrand καὶ δ. Wagner πρὸ πολλῶν ἔτῶν.

Ο. κ. Παπαδημητρίου εἰς τὴν λαμπρὰν ἀνάλυσιν τῶν ποιημάτων τοῦ Σαχλίκη κατώρθωσε μετὰ πλείστης πιθανότητος νὰ δρίσῃ καὶ τὴν ἐποχήν, καθ' ἥν ἔζησεν, ἵτοι τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ 15^{ου} αἰώνος.

Ο Σαχλίκης κατὰ τὴν ἴδιαν αὐτοβιογραφίαν ἐγεννήθη εἰς Χάνδακα, τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Βασιλείου τῆς Κρήτης, ἀπὸ γονεῖς εὐπόδους καὶ ἐντίμους, οἱ δποῖοι ἐφρόντισαν νὰ ἐκπαιδεύσωσι τὸν γένον καὶ τὸν ἔστειλαν εἰς τὸ σχολεῖον, δπου ἔμαθε τὰ πρῶτα γράμματα μέχρι τοῦ 14 ἔτους τῆς ἡλικίας. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου ἥχισσεν δ. ἀτακτος βίος τοῦ νεαροῦ Στεφάνου μισεῖ διδάσκαλον, σχολεῖον καὶ βιβλία καὶ ἐπιδίδεται εἰς περιπάτους ἀνὰ τὰ στενὰ τοῦ Κάστρου (Χάνδακος), εἰς νυκτερινὰ περιδιαβάσματα, χοροὺς ἄσματα καὶ τὰ δμοια.

Αμμήν ἀπὸ τὴν ἐγένουμον χρονῶν δεκατεσσάρων — Χριστέ, νὰ μ' εἴχασιν ὑπᾶκονιν εἰς τὸν Χάρον—

κ' ἥρχισα τὸν διδάσκαλον νὰ τὸν ἀποχωρίζω καὶ τὰ στενὰ τοῦ Κάστρου μας τριγύρω νὰ γνοῖςω: Ἄσσα καὶ πότε τὸ χαρτὶ ἔπιανα νὰ διαβάξω ἀμμ' ἥθελα νὰ περπατῶ διὰ νὰ περιδιαβάξω

κι' ἀφῆκα δ. κακοδρομίας γράμματα καὶ χαρτία: ἔξυπνησε μ' ἡ τύχη μου εἰς τὸ πολιτικαρεῖον¹, κ' ἐφαίνετο μου τὸ σκολείὸν ὡσάν κακὸν θηρίον. Οποὺ σαν γάμοι καὶ χοροὶ ἥθελα νὰ χορεύω, μαυλίστριες καὶ πολιτικὲς ἥθελα νὰ γυρεύω. δλες τές ἔμαθα καλά, δλες² ἐγγνώρισά τες, κ' ἔξεδραμα καὶ γύρεψα καὶ περιδιαβασά τες. Ορέγουμον νὰ περπατῶ μὲ τοὺς τραγουδιστὰδες μὲ τοὺς παιγνιδες τοὺς καλούς, τοὺς περιδιαβαστὰδες. Ολίγα γράμματα μαθα καὶ τότε τ' ἔξαφῆκα, κ' εἰς τὸ σκολείὸν τῶν πολιτικῶν ἐγύρεψα καὶ μπῆκα.

Ως νυχτερίδα γύριζα εἰς τὸ Ξώπορτον³ τοῦ Κάστρου

κ' ἐπήγαινα νὰ κοιμηθῶ μὲ τῆς ἡμέρας τ' ἄστρον. Ο Σαχλίκης μὲ τοιοῦτον βίον σπαταλᾶ τὴν περιουσίαν του, ὑποπίπτει εἰς χρέη μεγάλα καὶ ἀναγκάζεται νὰ πωλήσῃ τὰ ἐν τῇ πόλει κτήματα, τὰ δποῖα τοῦ είχον ἀφήσει οἱ γονεῖς του ἀποτήσαντες αὐτὰ μὲ πολλοὺς κόπους.

Ἐξέπεσα καὶ πτώχαινα καὶ χάσα τὸ δικό μου, καὶ τότε σκόπησα καλά τὸν πελελόν σκοπό μου.

Ἐπούλησα τὰ σπίτιά μου κ' ἐπούλησα τοὺς τόπους, δποῦ μ' ἀφήκαν οἱ γονεῖς μὲ τοὺς πολλούς κόπους.

Αφ' οὗ ἐπλήρωσε τὰ χρέη του διὰ τῆς πωλήσεως τῶν ἀστικῶν κτημάτων καὶ ἀπηλλάγη ἀπὸ τὰς ἐνοχλήσεις τῶν καταδιωκόντων αὐτῶν δανειστῶν τὰν παρανόμων⁴ Εβραίων (οἱ δποῖοι ἥσαν οἱ μόνοι τοκισταὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐν Κρήτῃ) ἐξακολουθεῖ τὰς διασκεδάσεις καὶ τὰς ἀστωτίας, τότε δὲ φαίνεται ἐγγνώρισε καὶ ἡγάπησε παραφρόως καὶ τὴν περίφημον Κουταγιώταιναν τὴν αἰτίαν δλων του τῶν δυστυχῶν, ἐνεκα τῆς δποίας

¹ Πολιτικαρεῖον δ. οἶκος ἐνῷ μένουσιν αἱ πολιτικαὶ = αἱ κοινai γυναικεῖς.

² Ξώπορτον καὶ ἔξωπορτον τὸ ἄλλως λεγόμενον Βούργος, Borgo ἥτο τὸ ἐκτὸς τοῦ τείχους μέρος τῆς πόλεως.

Αμμ' ὅπου πλέει· στὴν θάλασσαν ἀνάκειται νὰ μάθῃ,
νὰ πλέῃ κ' αὐτὸς τὴν θάλασσαν, νὰ μὴ φοβῆται βάθη,
νὰ ἔν καὶ ναύτης ἔτοιμος, νὰ ἔν καὶ ταξιδιώτης,
κ' ἐν νὰ καύῃ καὶ χωριὰ νὰ γένετο κουρσάρης,
εἴτις¹ ὅπου χει φίτιον του, ἔνε γοῦν καὶ ἔκεινος,
ἄν ήτον δυνατώτερος παρὰ ποῦ ἔνε ὁ πρῖνος,
ἄδικος, κλέφτης νὰ γενῇ μᾶλλον κ' ἄζυγανάρης²,
λίτες³ καὶ δόσια νὰ γαπᾷ, νὰ φαίνεται μανιάρης,
μὲ μὴ λυπτάται δρφανὸν νὰ μὴν πονῇ τὴν κήρα,
ἀμμὶ νὰ ὁρίζῃ πάντοτε δι' ἐδικήν του μοῖρα.
Δοιπόν ἔγενουμον κέγω, τέθιοις ὡσαν τοὺς ἄλλους,
καὶ κάρφωσα στὰ μάτια μου διὰ τὰ δόσια πάλον.
Ἐδεσα καὶ τὴν γλῶσσα μου μὲ κανισκοῦ λειτάριν⁴,
καὶ τὰ αὐτιά μου στούμπωσα μὲ τοῦ κέρδους τὸ λιθάριν.
Ομολογῶ τὸ κρῖμά μου λέγω καὶ τὴν αἰτία μου,
πολλοὶ ἀς τὴν ἔενδρουν φανερὰ κ' ἐμέν τὴν ἀμαρτιάν μου.
Ἄλήθεια ὥσαν κατέχουσιν ὅσοι κ' ἀν μὲ ἔγνωσιν...
ἔγω παιρνα ὀλιγάτερο παρὰ ποῦ παίρναν ἄλλοι,
ἀμμ' ὄλους ἀς μᾶς πνίξουν μὲ τοίχινον τεῖστάλιν
ὅτι κανεὶς ἀν' ὄλους μας φόβον Θεοῦ οὐδὲν ἔχει,
καὶ πάντα ἔξοδον δύναται, γρενεύ καὶ ἔτρεχει,
νὰ τεῖσταλνη καὶ ν' ἀρπᾷ καὶ πάσχῃ νὰ κερδαίνῃ
καὶ νὰ τὸ πῶ κοντολογιά, ὄλοι οἱ ἀβουγάδοι
ὄλοι μοῦ φάνησαν' ἐμὲ παγκλέπτες καὶ γαδάροι.

Κατόπιν περιγράφει δὲ Σαχλίκης πῶς οἱ ἀβουγάδοι πάτοι παραβαίνουσι τὸν δρόκον των πράττοντες ἐντελῶς τὰ ἀντίθετα, ἐκβιάζοντες τοὺς πελάτας εἰς κανίσκια ἀγγαρείας καὶ δουλείας, μὴ δεχόμενοι νὰ τὸν δρόμησον οἱ πελάται καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ συγγενεῖς καὶ φύλοι ἀνεν καλοῦ κανισκεύματος. Προσποιοῦνται διὲ δὲν ἀκούσουνται καὶ ἀποτείνουσι τὸν λόγον εἰς ἄλλον, φαίνονται ὀργισμένοι καὶ ἀποδιώκουσι τὸν μὴ κανισκεύσαντας πελάτας. "Οταν δμως τὴν δευτέραν φοράν εἴλθη δὲ πελάτης μὲ πλούσια δῶρα, τὸν χαιρετῶσι μαρόθεν καὶ γλυκὰ τὸν συντηροῦσι καὶ μὲ ζέσιν καὶ ἀφοσίωσιν ὑποστηρίζουσιν αὐτὸν εἰς τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀδικον, ἔτοιμοι καὶ μέχρι τοῦ Δουκὸς νὰ προσφύγωσι πρὸς τοῦτο, λαμβάνουσι τὰ δικόγραφα εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἄγρυπνοι τὰ μελετῶσι καὶ κατόπιν εἰς τὸ δικαστήριον δἰς καὶ τρὶς ἀγορεύουσιν, ὥστε δὲ πελάτης νὰ μείνῃ κατευχαριστημένος καὶ ἀνταμείψῃ τὸν συνήγορον διὰ πλουσίας ἀμοιβῆς, καὶ οὕτω τελειώνει τὸ στιχούργημά του δὲ Σαχλίκης δι' ἐνὸς οὐχὶ λεπτοῦ λογοπαιγνίου εἰς βάρος τῶν συναδέλφων του.

"Ἀκουσε (πάλιν) νὰ οοῦ πῶ τὸ τί βουλήν κρατοῦσι καὶ εἰς τὶ νοῦν εἰς ποιὸν σκοπὸν καὶ στράταν περιπατοῦσιν.
[τοῦσιν.]
Εἰς τὴν δρχὴν εἰς μιάν⁵, δμενεὶ νὰ κάμη μπιστεμένα εἰς τὸ Καπιτούλαριν του τάχει ἡ Ἀφεντία ὀρθωμένα.

¹ Ἔτοι.

² Ἀπατεών, λημεών.

³ Δίκας.

⁴ Εἰλητάριον=σχοινίον, δεσμός.

⁵ Εἰς μίαν καὶ εἰς μίον καὶ ζημιό=παραχρῆμα, λοιπόν.

Καὶ νάπες δρόκον ἔκαμε, δὲ τι 'νε κεῖ γραμμένο νὰ μηδὲν κάμη τίτοτα, ὃς ἔνε ἔκει λεωμένο, ἀμμ' ὅλον τὸ ἔξανάστροφον νὰ κάμη νὰ κερδήσῃ· πιστεύει καὶ τὴν Ἀφεντίαν τὸν δρόκον νὰ γελάσῃ. Δουλειάν κανίσκι ἡ ἀγγαρεία οὐδὲν ἔν κρατημένος νὰ πάρῃ ἀπ' ἄνθρωπον τινὰ κ' εἴτις¹ ἔν δμοσμένος, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ὀμιλεῖ δίχως καλὸν κανίσκι, ἄν ἔν καὶ θωρῷ ἄνθρωπον νὰ πέφτῃ ν' ἀποθνήσκῃ. Κ' ἄν διμιήσῃ μάλισθα πορὰ ἀλλὰ νὰ δευτερώῃ δίχως καλὸν κανίσκεμα δίχως νὰ τὸν πλεωσῃ; "Αν ἔν καὶ συγγενεύ τον, νάπες δὲν τὸν γνωρίζει, κ' ὥσαν σιμώσια πρὸς αὐτόν, αὐτὸς ἀποχωρίζει. "Αν τοῦ μιλῆσ δὲν σοῦ μιλεῖ, κ' οὐδὲν σ' ἀπηλογᾶται, ενδρίσκει χώρια ἀπιθολήν, ἀλλοῦ τὴν διηγάται. "Ο. τι τοῦ εἰλῆτης οὐδὲν σ' ἀκοῦ, νάπες δὲν τοῦ βουβώθη οὐδὲν ἔχει μάτια νὰ σὲ δῆ, νάπες δὲν τι τυφλώθη. "Αν ἔν καὶ ἀκούσῃ σου, σταν στραφῆ καὶ δῆ σε... καὶ σκοτεινὸν ἀνάβλεμμα νὰ δείχνῃ μανισμένος, ώσαν νὰ τοῦ καμές κακὸν νὰ σοῦ τον ὀργισμένος. Λέγει τον καλέ ἄνθρωπε ἔλα εἰς ὧραν ἀλλη, καὶ τούτην τὴν ὑπόθεσιν θέλεις τὴν ἀνθιβάλει· δὲν ἔν καιρός νὰ ἀφουκραστῶ ἐδά τὴν διμιλά σου ἀμε καὶ ἀλλοτες διάγειρε ν' ὁρθώσω τὴν δουλειάν σου. "Αν ἔν καὶ κανισκέψῃ τον εἰς τὸν δευτερωμόν του, πρόθυμα καὶ ὀρεκτικὰ πάγει στὸ κρίσιμον του. "Απὸ μακρού τὸν χαιρετῆ καὶ γλυκοσυντηρεῖ τον, εἰς μίαν τὸν ἀκούει πρόθυμα καὶ καθαρά τηρεῖ τον, καὶ καλοσυμβούλευει τον, γλυκοπαρηγορᾷ τον. Εἰς τὴν κρίσιν τὸν ἀποκρατεῖ μ' ὅλην τὴν δύναμιν του, εἰς δίκαιον τον καὶ ἀδικον καὶ βλέπει τὴν τιμὴν του. Εἰς τὸν Δοῦκαν, ἄν τοῦ κάγη χρειά, ἐγλήγορα ὀρθεύει. Καὶ πάλιν νὰ τὸ εἰπάται ἀπ' ἀρχῆς νὰ τὸ ἔξεκαθαρίσω τὸν Ἀβουκάτων τὴν κλεψιάν νὰ τὴν ἀποχωρίσω. "Οποιος ὑπὲ διὰ συμβούλην καὶ θέλει νὰ μιλήσῃ, δὲ Αβουκάτος τὸν θωρεῖ καὶ πρῶτα λογαριάζει, ἄν ἔν πλούσιος ἄνθρωπος, κ' ἀν ἔχῃ νὰ ξοδιάζῃ, στὸν νοῦν του βάνει ἐκ τὴν ἀρχῆν καὶ λέγει «ἄν

[ῆμπορέσω π' αὐτὸν τὸν πλούσιον ἄνθρωπον θέλω νὰ διαφρόεσω». Κ' ἀπὸ τὴν χέρα τὸν κρατεῖ, καλά τὸν συμβούλευει καὶ τάσσεται τον ἀπὸ ψυχῆς πάντα νὰ τὸν δουλεύῃ. "Ορεξιν ἔχει καὶ καράν μὲ κενον νὰ δηγάται, κ' ἀν τὸν σιμώσουσι πτωχοῖ, φωνάζει τους «ἔβγατε» Κ' ἀν ἔχῃ τιποτες χαρτιά στὸ σπίτιν του τὰ παίρνει τὴν νύκτα ἀναγάνθει τα, στὸ κρίσιμον τὰ φέρνει. Κ' ἔχει ἔγνοια για τὸ κρίσιμον ὃσαν νάπτοντε δικόν του νὰ ἔτον ὅλ' ἡ ὑπόθεσις διὰ πρᾶγμα ἐδικόν του

Λέγει το τέσσαρες φορές, καὶ πάλιν ξαναλέγει. Κ' δὲ πλούσιος ὅπου τὸν θωρεῖ τὸ πῶ τὸν ἔξετρέχει, συγχά συγχά στὸ σπίτι του μὲ τὸ κανίσκι τρέχει. Κ' οὖσον τὸν κανισκεύσουσι τόσουν ἀναθυμάται, κ' ὄντεν ἔρθῃ τὸ κρίσιμον ποτὲ τον δὲν κοιμάται. Εἰδὲ καὶ δῆ τὸν ἄνθρωπον πτωχὸν τσιγαρισμένον λέγει «ἀπὸ τοῦτον τὸν πτωχὸν οὐδὲν ἔχω νὰ κερδήσω, αὐτὸς θωρῶ ἔνε πτωχὸς [αὐτὸς ἔνε] ἔκδοσιν², καὶ πῶ νὰ κανισκέψῃ αὐτὸς [μπορεῖ] Ἀβογαδούρην;»

Τοιοῦτοι ἵσαν οἱ δικηγόροι ἐν Κρήτῃ κατὰ τὴν 15^η ἔκατον ταετηρίδα κατὰ τὴν σύγχρονον περιγραφήν πάλιν δικηγόρου.

*Ἐν Ηρακλείῳ Κρήτης κατὰ μῆνα Ἀπριλίου 1909.

ΣΤΕΦ. Α. ΣΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ

¹ Ἔτοι. — ² Ἐκδοῦσιν καὶ σημ. γδοῦσι=ρακένδυτος.

ΧΙ ΔΥΟ ΘΡΗΣΚΕΙΑΚΙ

Μιὰ λάμψις ὀνειρόδης σιγοπλέκει μέσ' στὰ ἐρείπια. Θαρρεῖς πὼς ἀνεβαίνει χιονόλευκη, σὰν στοιχειωμένη, ἀπὸ τὰ βάθη ὡραίου, μαρμαρένιον κόσμου. Ἀκόμα μιὰ πλευρά των στέκει, δόξας φτερούγα γιγαντένια ἐμπρός μου.

Στὰ μάρμαρα, πὸ τὰς τάστησε μιὰ τέχνη αἰθέρια γιὰ τὴ θεά της στοῦ Φειδία τὸν αἰῶνα, ιστόρησαν τῆς Παναγίας τὴν εἰκόνα μ' ἀγάπης οἰστρο χριστιανοῦ ζωγράφου χέρια.

Θαρρεῖς δὲ τοῖχος πὼς περήφανος ψηλώνει γιὰ τὴ ἀκριβὸ τὸ εἰκόνισμα πὸ τὸν ἀγιάζει καὶ τὴν τρανή του τὴν ἀγκάλη ἀπλώνει καὶ ἀπὸ τὴ ἀγριοκαίρια τὸν σκεπάζει.

Κι' ὅταν δὲ τὸν ἡλιος βασιλεύῃ φωτοβόλος ἀγνάντια ἀπὸ τὰ σκόρπια τοῦτα κάλλη καὶ δὲ μέγας τούρανον γαλήνιος θόλος ἀπὸ καμπάνας βραδινῆς τοὺς ἥχους πάλλει,

Εἰοήνης πνεῦμα χύνεται ροδολουσμένο καὶ λάμπει πέρα μὲ πέρα μαγικὸ στεφάνη ἀπὸ τὰ ἵα τοῦ Υμηττοῦ πλεγμένο, πλεγμένο ἀπὸ τὰ ρόδα τοῦ Ιορδάνη.

Μέσ' στοὺς αἰῶνας τὰ Ὀλύμπια κλίνουν ὑψη, μὲ τὴ θαμπωτικὴ των τὴ λαμπρότητα, ἐμπόδιο στοῦ Γολγοθᾶ τὴν ἀγιότητα, στοῦ Γολγοθᾶ τὴν κοσμοσώτειρα τὴν θλῖψι.

Ἡλθ' ἡ θρησκεία τῆς Ἀγάπης ν' ἀγκαλιάσῃ τοῦ Ωραίου τὴ μαρμάρινη τὴν πλάσι μὲ μαρμάρινη, μὲ μιὰν ἀγνόφωτη ἀτμοσφαῖρα μυστηρίου, μὲ τὴν πορφύρα τῶν Παθῶν, τοῦ Μαρτυρίου.

Κι' ὠργώθηκε, πλουτίσθηκ' ἡ καρδιά μας μ' ἀγνωστοὺς πόθους καὶ ἰδεώδη μύρια καὶ ἀνοίχθηκεν ἡ φύσις ἐμπροστά μας μαγευτικώτερη, γεμάτη ἀπὸ μυστήρια.

Αλλὰ στῶν νέων αἰσθημάτων μας τὸ ρεῦμα,
μέσος στῆς θρησκείας μας τὸ νέον πνεῦμα
καὶ μέσος στῆς Τέχνης τὴ δημιουργία
λάμπει τῆς αἰώνιας Ὁμορφιᾶς ἡ νοσταλγία.

Αὐτή ναι ποὺ ἐφύσησε στοῦ Πραξιτέλη
τ' ἀριστουργήματα παντοτεινή μαγεία,
αὐτή ναι ποὺ μὲ κάλλος ἄχραντο ἀνατέλλει
στοῦ Ραφαὴλ τὴν Παναγία.

"Ἄχ, ἡ ψυχὴ παντοῦ ζητᾷ τὴν ὠραιότητα,
στὴν ἔκστασί της, στὰ ὑψηλότερα ὄνειρά της,
στὴν ἀρετή, στὸν ἔρωτα καὶ στὴ χαρά της,
πεντάμορφη φαντάζεται καὶ τὴ Θεότητα.

Καὶ πνέουν ἀπὸ τὰ μάρμαρα κι' ἀπ' τὴν εἰκόνα
δυὸς θεῖς λαχτάρες ἀδελφὲς εἰς τὸν αἰῶνα:
ἡ ὄνειρεμένη τοῦ Χριστοῦ Μακαριότης
μὲ τὴν αὔγη τῆς Ὁμορφιᾶς στὸ μέτωπό της.

Αιρόπολις, 1907

A. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ

ΤΟΠΙΟΝ

ΣΟΦΙΑΣ ΛΑΣΚΑΡΙΔΗ

ΝΕΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ—ΔΙΑ ΤΑ ΠΑΘΗ

*Μεταξὺ Κτησία, Δικαιοφίλου, Χαριγγώμου καὶ Ἀγνῆς,
εἰς τὸν δύοιον μετέχοντα μυστικὰ ἡ Μοῖρα τῶν Γενῶν
καὶ τὰ Πάθη τῶν Ἀνθρώπων.*

Κάθε πρωὶ εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνοικεως ἀρμονίζεται
μὲ τὸ κελάδημα τῶν λάγνων πτηνῶν καὶ μὲ τὸν
βόμβον τῶν γονίμων ἐντόμων τὸ τραγοῦδι τῆς Μοίρας
τῶν Γενῶν, ποὺ λέγει:

— Ἀδιάλυτα εἶναι τὰ μάγια μου; ποὺ σκλα-
βώνουν τοὺς ἀνθρώπους δόλους καὶ ἀδύνατον
εἶναι νὰ ξεφύγῃ κανένας των ἀπὸ τὴν ἀραχνο-
φωλειὰ ποὺ κλάδω γύρω τους. Μὲ τὰ νήματα
τῆς ζωῆς εἶναι ηλωσμένη καὶ ὅταν ἀγωνίζονται
αὐτοὶ νὰ ξεφύγουν, πνίγονται μέσα εἰς τὸ ἀδια-
πέραστον δίκτυο μου. Σκλάβοι καλοδεμένοι, μά-
ταια προσπαθεῖτε νὰ ἐλευθερωθῆτε...

Τὰ Πάθη τῶν Ἀνθρώπων, μεθυσμένα ἀπὸ τοὺς χυμοὺς
τῶν πρώτων βλαστῶν, ἀποκρίνονται.

— Ναί, ὡς Μοῖρα δυνατή, Μοῖρα τῶν Γενῶν,
ἀδιάλυτα εἶναι τὰ μάγια σου καὶ ἀκατάλυτη ἀπὸ
τοὺς ἀνθρώπους ἡ μαγεία σου. Τὸ γνωρίζομεν
ἐμεῖς, ποὺ χρόνους ἀμέτρητους σὲ δουλεύομεν,
ἄφ' ὅτου μᾶς ἔδωκεν ἡ δύναμις σου τὴν ζωήν.

— Ἐνωρὶς ἔξυπνήσατε σήμερα. Τὸ θρόῦσμα
τῆς πρωϊνῆς αὔρας, ποὺ τρέχει τρελλὰ μέσα εἰς
τοὺς ἀνθισμένους ἀγρούς, θὰ ἔσβισε κάθε κού-
ρασιν καὶ τὸ ἀρωμα τῶν ἀνθῶν, ποὺ φτερούγι-
ζει ἀνάλαφρα εἰς τὸν δροσερὸν ἀέρα, θὰ ἔδιωξε
κάθε νάρκην ἀπὸ τὴν ὑπόστασί σας. Ἐλάτε
τώρα γύρω μου, Πάθη τῶν Ἀνθρώπων, καὶ μὲ
ζῆλον ἐτοιμάσατε φύλτρα τῆς ἥδονῆς καὶ βότανα
τῶν πόθων, διότι σήμερα κάτω ἀπὸ τὸν αἰθριον
οὐρανὸν καὶ ἐπάνω εἰς τὴν ἀρωματισμένην γῆν
εὐκολώτερα κυριεύει τοὺς ἀνθρώπους ἡ μανία
τῆς δημιουργίας.

— Πιστὰ νὰ σὲ δουλεύσωμεν, ὡς Μοῖρα δη-
μιουργική. Κάθε τι ὁραῖον εἰς τὴν γενικότητα,
ποὺ ἥμπορει νὰ μεθύσῃ τὴν ἀτομικότητα, θὰ
τὸ προσφέρωμεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καίοντάς
το ὡσὰν θυμιάματα εὐάρσεστόν ἐμπρόδεις εἰς θεῖκον
βωμούς. Μὲ κάθε λογῆς φύλτρον θὰ φαντίσωμεν
τὰ νεανικὰ σώματα, ὥστε νὰ αἰσθανθοῦν ἀσβε-
στη τὴν δίψα τῆς ἀπολαύσεως καὶ μὲ τὸν
χυμὸν ἀποκρύφων βιτάνων θὰ ποτίσωμεν τὰς
μεστωμένας ψυχάς, ὥστε νὰ κυριεύσουν ἀπὸ
τὴν μανίαν πλούτου, δόξης καὶ κάθε ἄλλου μα-
ταίου πόθου. Ὁ ὑπνος, ὁ μάργος, ποὺ εἶναι πε-
σματικὸς ἀντίπαλος σου, συμμαζεύει δλοένα τὸν
πέπλο, μὲ τὸν δύοιον σκεπάζει κάθε ζωήν, προ-
φυλάττοντάς την προσωρινὰ ἀπὸ τὴν ἐπίδρασίν
μας καὶ τώρα ἐμεῖς ἐλεύθερα εἰσχωροῦμεν καὶ
πάλιν ἔως εἰς τοὺς μυχοὺς κάθε ἀνθρωπίνης
ψυχῆς.

— Ιδού! ἀνθρώποι ἔχονται κοντά σας, δι-
Πάθη καλόβιλα. Τέσσαρες εἶναι δι Κτησίας,
μεστωμένος ἀνδρας καὶ δι Ικαπόφιλος, γέρον-
τας πλέον καὶ δι Χαριγγώμος καὶ ἡ Ἀγνή καὶ
οἱ δύο τους νέοι ἀκόμη. Τέσσαρες μόνον εἶναι,
φθάνουν δύμως τὴν στιγμὴν αὐτήν διὰ τὴν ἀπό-
λαυσίν μου. Κάμετε ἀλυσίδα μαιανδρικήν γύρω
τους, ποὺ νὰ μήν ἥμποροιν νὰ ξεφύγουν ἀπὸ
τὸν μαγικὸν κύκλον...

— Ἄναμεσα εἰς τὸν ἀνθισμένους βάτους,
ποὺ ἀπλώνονται γύρω καὶ εἰς τὸν πολύβλαστον
ἀγρὸν καὶ εἰς τὸν πατημένον δρόμον, κοντά εἰς
τὸ νερό, ποὺ κελαρύζει καὶ δίπλα εἰς τὸ νερό,
ποὺ ἀκίνητο φεγγοβιόλη, ἔως εἰς τὸ ἀραχνο-
φαντα χυσοπόδυφα σύγνεφα καὶ μέχρι τῶν
ἀσημένιων ἀφρῶν, ποὺ στεφανώνουν τὴν παρα-
λίαν, ἀπλωθήκαμεν ἥμερις τὰ Πάθη τῶν Ἀν-
θρώπων, ὥστε οὗτε οἱ τέσσαρες αὐτοί, ποὺ
ενδύσκονται σιμώτερά σου, ὡς Μοῖρα τῶν Γενῶν,
οὗτε κανεὶς ἄλλος ὅμιλος τους νὰ δύναται νὰ
διαφύγῃ . . . . .

— Ακουσε, ἀγαπημένη μου Ἀγνή, τὴν ἀρμο-
νίαν τῆς ζωντανῆς φύσεως, ποὺ μᾶς περιβάλλει
καὶ σύντατισέ την μὲ τὴν ἀρμονίαν τῶν πόθων
καὶ τῶν δρμῶν μας.

— Αἰσθάνομαι, Χαριγγώμε, τὴν ἀρμονίαν
καὶ ἀκράτητα μὲ κυριεύει τώρα ἡ ἐπιθυμία νὰ
νηποταχθῶ εἰς τὴν ἥδονήν. Ἡ γονικότης σκιοτρῆ-
μέσα μου ἀνήσυχα, σὰν νὰ ἔρεθεται ἀγρια ἀπὸ
τοῦ πόθου τοὺς νυγμούς.

— Ομοιαὶ αἰσθάνομαι, καὶ ἔγὼ ἀκράτητα τὴν
ἐπιθυμίαν τῆς ὑποδουλώσεως καὶ τῆς ἔξαντλή-
σεως. Ἔως εἰς τὸν πλέον ἀδιοράτους πόρους
τοῦ σώματός μου σφύζει ὁ χυμὸς τῆς παραγω-
γῆς νέων ὑπάρχεων.

— Βλέπεις, Δικαιοφίλε, τοὺς νέους πῶς ἡ
σφριγγλότης ἀσυλλόγιστα τοὺς παρασύρει. Τρέ-
χουν εἰς τὸν κατήφορον τῆς ἔξαντλήσεως καὶ
καμία φροντὶς διὰ τὸ μέλλον δὲν ἀνακόπτει τὴν
δρμήν τους...

— Ναί, Κτησία, ὑποτάσσονται εἰς τὰς δρμάς
των ἀλογάριαστα. Θὰ ἔξαντληθοῦν ἀπὸ τὴν
ὑπερβολὴν τῆς παραβάσεως. Μήπως δύμως καὶ
οὐ δὲν ἔξαντλεῖσαι ἀπὸ τὴν αὐτήν αἴτιον;

— Ἔγὼ φροντίζω πῶς ν' ἀποκτήσω πολλὰ
ἀγαθά, ὥστε ἀνέτος ν' ἀποβῆῃ ἡ τελευταία πε-
ρίοδος τῆς ζωῆς μου καὶ δυνατός νὰ φαίνωμαι
μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων.

— Χίμαιρα εἶναι ὁ σκοπός σου καὶ μάταιος
δι ἀγρών. Κτῖζεις οἰκίας καὶ καλλιεργεῖς ἀγρούς,
στρώνεις δρόμους καὶ γεμίζεις ἀποθήκας, ποὺ
θὰ χρησιμεύσουν δλ' αὐτὴν περισσότερον εἰς τοὺς
ἄλλους παρὰ εἰς σέ. Ἡ καλήτερα χωρὶς νὰ ὠφε-
λήσουν σχεδὸν ἐσε θὰ χρησιμοποιηθοῦν ἀπὸ

τοὺς ἀπογόνους σου. Καὶ δίκαια διὰ τὴν ἀπλησίαν σου τιμωρεῖσαι μὲ κόπον καὶ μὲ κούρασιν.

— Σφαλερὰ κρίνεις, Δικαιόφιλε. Τὸ γῆρας συντροφευμένον πάντοτε ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν ἐνεργείας ναικώνεται παρηγορητικὰ μὲ τὴν σφαλερὰν ἵδεαν περὶ ματαιότητος τῶν ἀνθρώπινων. Λέγε μου ὅμως, ἀφοῦ πρὸς χάριν σου παραδεχθῆται τὴν ματαιότητα τῶν ἀγώνων μου, τί κερδίζει τάχα καὶ ἡ ἀτομικότης σου ἀπὸ τὸν ἀγῶνα σου διὰ τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἥθικήν; "Οσον ὅρθα καὶ ἀντὶ ἐσὺ σκεψήσῃς, ἡ ζωὴ σου δὲν θὰ ἔνε περισσότερον μακρὰ καὶ δὲν θὰ γίνη ὅλιγωτερον ὅδυνηρα παρόδια τῶν ἀλλων ἀνθρώπων. Αἱ σκέψεις σου εἶναι σὰν ἀδέξια ἰχνογραφήματα ἐπάνω εἰς τὰ διποῖα θὰ ζωγραφήσουν καθαρὰ οἱ μεταγενέστεροι, δταν τὸ κουρασμένον ἀπὸ τὴν σκέψιν σῶμα σου, ἀνόργανον πρὸ πολλοῦ, δὲν θὰ διατηρῇ κανένας τῆς ὑπαρξεώς του εἰς τοὺς κόποντας τῆς γῆς.

— Κουρασμένοι φαίνονται οἱ ἀνθρώποι αὐτοί, Χαρίγνωμε καὶ τὴν ὄψιν τοὺς ἀδρίστα σύγνεφα σκέψεως φαίνονται νὰ σκεπάζουν.

— Αἰσθάνονται, ὁ "Αγνή, τὴν ματαιότητα κάθε ἀνθρώπινης προσπαθείας.

— Καὶ πῶς; εὑδίσκεις, ὡσὰν αὐτούς, ματαίαν τὴν ἐνέργειαν, ποὺ μᾶς χαρίζει τὴν ἀπόλαυσιν;

— "Οχι, ἀγαπημένη μου. Ἀλλὰ ἡ ἀπόλαυσις εἶναι ἡ αἴτια, ποὺ μᾶς κινεῖ διὰ σκοπὸν ὅλως διόλου ἀντίθετον κ' ἔχθρικὸν πρὸς τὴν ὑπαρξίαν μας τὴν ἀτομικήν. Δι' αὐτὸν ἐνῷ κάθε τι, ποὺ κάμνομεν, εἶναι μάταιον καὶ καταστρεπτικόν, μάλιστα διὰ τὴν ἀτομικότητά μας, εἶναι ὅμως χρήσιμον καὶ μάλιστα ἐνισχυτικὸν διὰ τὴν γενικότητα. Εἴτε καλὸν εἶναι, εἴτε κακόν. Εἴτε ἀπόλαυσις εἶναι, εἴτε κόπος.

— Πῶς γίνεται φανερὸν ὅτι δηλιος τῆς ἀγάπης φωτίζει τὴν σκέψιν σου, ἀγαπημένε μου!

— Ναί τὰ αἰσθήματα τὰ παραγωγικὰ φωτίζουν πάντοτε σὰν ἀστραπαὶ μέσα εἰς τὴν καταγίδα τῶν ἀνθρώπινων παθῶν.

Αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου κυανίζουσαι τὰ βουνά ὑψών τὴν πάχνην τῶν ἀγῶνων καὶ τὴν μετασχηματίζουν ἐκεῖ ὑψηλὰ εἰς σταχτερὰ σύνεφα, ποὺ δυναμωμένος διποινὸς ἀνέμος τὰ πολασύρει ἀσχημάτιστα κ' εὔκολοσκόρπιστα σὰν σκέψεις καὶ σὰν αἰσθήματα ψυχῶν ἀνθρώπινων. Ἡ Μοῖρα τῶν Γενῶν μὲ ἀποφίλαν βλέπει τοὺς ἀνθρώπους ἀνεπηρεάστους ἀκόμη ἀπὸ τὰ κάποιαν συνείδησην τῆς ἀτομικότητος. Καὶ μὲ σχήματα μαγικά, ὅμοια μὲ τοὺς σπασμοὺς διψώντων καὶ τὴν ἀνησυχίαν πεινασμένων λέγει πρὸς τὰ Πάθη τῶν ἀνθρώπων:

— Ἀλάβωτοι μένουν ἀκόμη ἀπὸ τὰς ἐπιθέσιες σας οἱ ἄνθρωποι. Φαίνεται πῶς κάποια πνοὴ συντηρητικὴ τοῦ Ἐγὼ μετριάζει τὴν ἐπίδρασίν σας.

— Γοργορά θὰ ὑποκύψουν, ὁ Μοῖρα. Αἱ ἀκτῖνες τοῦ μεγάλου ἀστρου, ποὺ ὀλονένα ὑψώνεται εἰς τὸν ὄχαντον ὅταν θερμάνουν τὸ πολύμικτον ὑγρόν, ποὺ κυκλοφορεῖ μέσα εἰς τὰ σώματά των καὶ ἡ παραξάλη τῆς ἐνεργείας ὅταν τοὺς ἀφήσῃ ἀπροφυλάκτους εἰς τὰς ἐπιθέσεις μας. Ἰδού τώρα οἱ δύο ἐκεῖνοι πώς ζητοῦν εἰς τὴν σκιάν νὰ εῦρουν κοίτην τῆς ἀγάπης των καὶ ὁ ἄλλος παρακάτω πώς μὲ ἀπληστίαν θεωρεῖ τοὺς βλαστοὺς τῶν ἀγῶνων του.

— Ναί. Ἀλλὰ ψάλλετε, ὁ Πάθη τῶν ἀνθρώπων, μαγικὰς ἐπωδοὺς διὰ γὰ σύνηη ταχύτερα εἰς κάθε ψυχὴν ἡ προφύλαξις τῆς ἀτομικότητος μέσα εἰς τὴν παραξάλη τῆς σκέψεως.

—"Ερα Πάθος. Ἡ ἀγάπη ἡ τυφλὴ καὶ μεγάλη εἶναι· κατὰ βάθος ἀξία γέλωτος. Ἀλλὰ ὅμως διὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ μάλιστα τοὺς δυνατοὺς εἶναι ἀνάγκη καὶ εἶναι ἀκόμη κάτι πολὺ σοβαρώτερον τοῦ γέλωτος.

—"Άλλο Πάθος. Δειλοὶ καὶ ἀδύνατοι εἶναι οἱ ἀνθρώποι δταν ἀγαποῦν. Καὶ δταν ἀρχίσῃ κανένας των ν' ἀγαπᾶ, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπολογίσῃ ἔως ποὺ θὰ προχωρήσῃ. Αἰσθάνεται τὸν πόθον τῆς κυριαρχίας, ἀλλὰ βαθύμηδὸν ὑποκύπτει εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ πόθου.

—"Άλλο Πάθος. Καθένας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἔχει τὸν σκοπὸν τοῦ εἰς κάθε περίοδον τῆς ζωῆς του. "Ο ἔνας μίαν ἴδειν ὁ ἄλλος μίαν ἐπιθυμίαν. Ἐπίμονα τὰς ἀκολουθοῦν τὰς ἴδεις καὶ τὰς ἐπιθυμίας των οἱ ἀνθρώποι καὶ μάλιστα οἱ πλέον δυνατοί. Διότι εἶναι γραμμένον τοιουτοτόπως ἡ ἀτομικότητα αὐτῶν εὐκολώτερα νὰ ἔξαφαντεται. Καὶ συγνὰ πίπτουν εἰς τὴν ἀποτυχίαν — κάποιαν κωμικὴν ἀποτυχίαν μικροπόθων καὶ μικροϊδανικῶν. Τοιουτοτόπως ἀπελτίζονται καὶ καταστρέφονται πολλάκις ἔξι αἴτιας τῶν πλέον ἀσημάντων γεγονότων. Καὶ τοιουτοτόπως αὐξάνονται αἱ φθοραί, δσας εἰς κάθε ψυχὴν σωρεύει ἡ ἐνέργεια, ποὺ σὰν σκύβαλα σκεπάζουν τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀποτνήγουν.

—"Περιτταὶ πλέον αἱ ἐπωδαί, ὁ Πάθη τῶν ἀνθρώπων. Μὲ τὴν ἀκούραστον συνέργειαν σας παρασύρονται δλονὲν ἀπὸ τὴν δύναμιν τῆς γοντείας μου οἱ ἀνθρώποι καὶ ἀκατανίκητα ἔγω ἡ Μοῖρα τῶν Γενῶν τοὺς σπρώχνω νὰ πέσουν ταχὺ μέσα εἰς τὴν χοάνην τοῦ εἰδόντος. Ἀπὸ τὴν χοάνην θὰ ἔβγουν νέαι καλήτεραι μορφαί...

I. ΖΕΡΒΟΣ, ΑΡΕΤΑΣ

ΜΕΛΑΧΡΑ — ΔΡΑΜΑ ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΡΕΙΣ

Στὴν Κυρία Ιουλία Ν. Λάσπαρη

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΜΕΛΑΧΡΑ — ΠΕΡΟΥΖΕ — ΒΕΝΕΤΙΑ — ΝΕΔΟΣ — ΤΕΜΕΛΚΟΣ — ΓΙΑΣΑΡΗΣ — ΑΓΚΟΥΠΗΣ

Ἡ σκηνὴ σ' ἔνα τοιγκανοχώδῳ καὶ στὰ περασμένα χρόνια.

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ

Δέντρα στὸ βάθος. — Λεξά ἡ καλύβα τῆς Βενετιᾶς, ἀριστερὰ ἡ καλύβα τοῦ Τεμέλκου, κάτω ἡ πόρτα τοῦ ἐργαστηρίου καὶ σκάλες μὲ ἄλλη πρὸς τὰ πάνω πόρτα. Δέντρα γυμνά στὴ μέση τῆς σκηνῆς γιὰ καθίσματα.

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

[Στὴ σκηνὴ ἡ Περούζη καὶ ὁ Νέδος, ντυμένοι τοιγκάνικα, τοιγκανοί καὶ οἱ δύο. Αὔτος νέος ὡς εἴκοσι χρονῶν, ὅχι πολὺ μελαφός, γιατὶ εἶναι μιγάς ἀπὸ κατάξανθη μητέρα. Ξείνη ἀρκετὰ μεγαλύτερη στὴν ἡλικία μὲ μαῦρα πύρινα λάγνα μάτια, μελαφή καὶ μὲ ἄγρια δυοφορία].

[Ἀκούγονται σφυριές ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ ἐργαστήριο].

ΣΚΗΝΗ Α'

ΠΕΡΟΥΖΕ, ΝΕΔΟΣ

ΠΕΡΟΥΖΕ — "Ελα στὰ σωστά σου. Ἐγὼ τί θὰ γίνω;

ΝΕΔΟΣ — "Εχεις τὸν ἀντρα σου.

ΠΕΡΟΥΖΕ — "Έλεος, Νέδο, μὴ μὲ κοροϊδεύης.

ΝΕΔΟΣ, [ῆσυχα κι' εἰρωνικά]. — "Α!... δὲ σ' ἀρέσει ὁ ἀντρας σου;... Βρές κανέναν ἄλλον....

ΠΕΡΟΥΖΕ, [κάνει νὰ φουρκισθῇ περισσότερο καὶ ξεφυσάει ἀπὸ τὰ ρουθούνια της]. — Χμ!... Χμ!... [Μὰ ἔπειτα συνέρχεται]. Θυμᾶσαι πόσα ἔκανες γιὰ νὰ κερδίσης τὴν ἀγάπη μου, τὸν καιρὸ ποὺ γὼ δὲ σὲ ἥθελα;

ΝΕΔΟΣ — Τώρα τὰ πράματα γίνουνται ἀνάποδα, ἔτσι εἶναι ὁ κόσμος, Περούζε!...

ΠΕΡΟΥΖΕ — Ούφ!... [Κάνει κίνησι ἀνυπομονήσιας καὶ δυνοῦ, ἔπειτα σὰν νὰ συνέρχεται, πηγαίνει κοντά του]. — "Απὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ἥρθες ἀπ' τὸ τελευταῖο σου γυρολόδη, μαζὶ μὲ τὴ Βενετιά, ἔδωστὰ γειτονικὰ χωριά — πάει ἔνας μήνας τώρα — ἄλλαξες ἔτσι γιατί, τί ἔτρεξε;

ΝΕΔΟΣ, [μὲ περιφρόνησι, προσποιητὴ δμως]. — Τί νὰ τρέξῃ... Φ!... τίποτα!...

ΠΕΡΟΥΖΕ — Δὲν εἶσαι καλά!... Φαίνεται, ἀσχηματικά σύνεφα, ποὺ συνέρχεται, πηγαίνει κοντά της καὶ τὴν πιάνει σφικτά]. — Α!, τί εἶπες;...

ΠΕΡΟΥΖΕ, [μαζεύεται]. — Τίποτα, τίποτα, Νέδο μου, ἀπὸ τὴν ἀγάπη μου, δλα ἀπὸ τὴν ἀγάπη μου!... [Τὸν ἀγκαλιάζει].

ΝΕΔΟΣ, [τὴν σπρώχνει]. — Δὲν τὴν θέλω πειὰ τὴν ἀγάπη σου.

ΠΕΡΟΥΖΕ — Καλά!... Θὰ δοῦμε, θὰ δῆς ποιὰ εἶναι ἡ Περούζη!

ΝΕΔΟΣ, [εἰρωνικά]. — Χά! Χά!...

ΝΕΔΟΣ — Ούφ, ἔσε με!...

ΠΕΡΟΥΖΕ — Ξέρω γὰ τί ἔχεις, μοῦ τὰ εἶπε ἡ Βενετιά: Εἶδες μιὰ παράστασι ἀπὸ θεατρίους, μὲ πρίγκηπες καὶ βασιλοποῦλες σ' ἔνα χωριὸ διάποτα ποὺ μαζὶ σήγαντα.

ΝΕΔΟΣ, [κάνει πῶς δὲν τὸν νοιάζει, μὲ θυμώνει ποὺ κατάλαβε τὴν ἀλήθεια]. — Α!, κ' ἔπειτα;... σὰν εἶδα;...

ΠΕΡΟΥΖΕ — Ναί, εἶδες φοβερὰ πράματα!...

Σκοτωμούς, πολέμους, [μὲ ζήλεια καὶ τρόμο] πανώριες βασιλοποῦλες... καὶ αὐτὰ σὲ τυραννοῦνε στὸν ὑπνό σου καὶ στὸν ἔπειτο σου θεατρίους ἵσως ἀκόμα, δὲν ξέρω...

ΝΕΔΟΣ, [διοι οφος]. — Τί εἶναι αὐτὰ ποὺ λές;...

ΠΕΡΟΥΖΕ — Ναί, αὐτὸν εἶναι!... Ἡταν, λέει, ἔνας βασιλιάς κοσμοξάκοντος καὶ εἶχε μιὰ πανώρια ιόρη, μιὰ βασιλοποῦλα κατάξανθη... ΝΕΔΟΣ, [ποὺ ἀρχίζει νὰ παρασύρεται ἀπὸ τὴ διήγησι] παντελικά της σκηνῆς!...

ΠΕΡΟΥΖΕ, [κυττάζει τὸ Νέδο κατάματα σὰν νὰ ξηλεύῃ, ἔνθη ἄλλα τοῦ λέει]. — Καὶ εἶπε πῶς δὲν τὴ δώσῃ σ' ἔκεινον ποὺ θὰ πολεμήσῃ μὲ τοὺς πιὸ δυνατοὺς τῶν ἀγάπων της χώρας καὶ δὲν τὸν νικήσῃ... Καὶ δὲ στὸν ζητεῖται τῆς Κραβάλας δλοὺς τοὺς σκότωσε...

ΝΕΔΟΣ, [μαγεμένος]. — Ναὶ δλούς!... δλούς!...

Καὶ πῆρε τὴν βασιλοποῦλα!...

ΠΕΡΟΥΖΕ, [ἀνησυχεῖ]. — Μὰ τί ἔχεις;... αὐτὲς εἶναι ἀεροφαντασίες, δὲν εἶσαι καλά!... Θὰ πῶς δὲν δώσῃ κατάξανθη... ΝΕΔΟΣ, [διακόπτει]. — Τὸ βοτάνι τῆς λησμονιᾶς θέλω, νὰ σὲ λησμονήσω δλως διόλου!...

ΠΕΡΟΥΖΕ — Α!, λίγο ντροπή πειά, σ' ἀκούω τόσην ὥρα καί!

ΝΕΔΟΣ — Καί, τί καί;

ΠΕΡΟΥΖΕ, [δλη θυμό]. — Χμ! Χμ!... Σὲ μαζέψωμε ἀπ' τὸ δρόμο, δταν σ' ἀπόρροιξε ἡ ἀδιάντοτη η πριγκηπέσσα ἡ μάννα σου, σὲ τρέφαμε τόσον καιρό, καὶ τώρα ἔ, μᾶς βρίζεις, μᾶς καταφοράς, τώρα ποὺ σὲ κάναμε ἀνθρώπο!

ΝΕΔΟΣ, [ἄγριος πάει κοντά της καὶ τὴν πιάνει σφικτά]. — Α!, τί εἶπες;...

ΠΕΡΟΥΖΕ, [μαζεύεται]. — Τίποτα, τίποτα, Νέδο μου, ἀπὸ τὴν ἀγάπη μου, δλα ἀπὸ τὴν ἀγάπη μου!... [Τὸν ἀγκαλιάζει].

ΝΕΔΟΣ, [τὴν σπρώχνει]. — Δὲν τὴν θέλω πειὰ τὴν ἀγάπη σου.

ΠΕΡΟΥΖΕ — Καλά!... Θὰ δοῦμε, θὰ δῆς ποιὰ εἶναι ἡ Περούζη!

ΝΕΔΟΣ, [εἰρωνικά]. — Χά! Χά!...

ΣΠΟΥΔΗ

ΚΛΕΟΝΙΚΗΣ ΑΣΠΡΙΩΤΗ

ΣΚΗΝΗ Β'

ΟΙ ΑΝΩΤΕΡΩ ΚΑΙ ΤΕΜΕΛΚΟΣ

ΤΕΜΕΛΚΟΣ, [έρχεται από το έργαστήρι με το σφυρί στο χέρι είναι ένας γερογύφτος σκυφτός]. — "Ε, τί φωνές είναι αυτές;... Μαλώνετε σεις έδω πέρα;..."

ΝΕΔΟΣ, [με υπερηφάνεια περιφρόνητική, θέλοντας δύνασται να δικαιολογηθῇ]. — Τίποτα!...

ΠΕΡΟΥΖΕ, [με κακία]. — Μαλώνουμε;... Ποιός το είπε;... Μιά κουβέντα είχαμε και ήρθαμε σε φιλονεικία... Μπά!...

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — "Α, μιά κουβέντα, μιά κουβέντα, βέβαια!... Και δέ μοι λέτε, είναι απ' τις κουβέντες που άκουνε και τα γέρικα αυτιά, ή είναι για τοὺς νέους μονάχα;..."

ΠΕΡΟΥΖΕ — Νά, φιλονεικούσαμε!... [Κυττάντας ἄγρια τὸν Νέδο]. — Αν μπορῇ μιά γυναῖκα νὰ ἐκδικηθῇ ἔνα ἄντρα... αυτὸς ἔλεγε ὅχι... ἐγώ δύναμες, ἐγώ!... [Κουνάει τὸ πόδι της].

ΤΕΜΕΛΚΟΣ, [κυττάζει καὶ τοὺς δύν χαρακτηριστικά, ἐπειτα πλησιάζει τὸν Νέδο]. — Χά! Χά!.. Αἴ, Νέδο,... τί ἔλεγε ἡ Περούζε;... Τί ἔλεγε;...

ΝΕΔΟΣ, [ύπερηφανα]. — Λὲν ξέρω, ρώτησε την...

ΤΕΜΕΛΚΟΣ, [στὴν Περούζε]. — "Α!... δὲ ξέρει, δὲν ξέρει μιοῦ λέει νὰ σὲ ρωτήσω..."

ΠΕΡΟΥΖΕ — Νά, στὸ εἴπα, φιλονεικούσαμε γιὰ τὸ τίποτα... Ούφ!...

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — Γιὰ τὸ τίποτα λοιπόν, γιὰ τὸ τίποτα!... "Ε! χά! χά!... θέλετε ν' ἀκοῦστε καὶ τὴ δικῆ μου γνώμη!... [Κάθεται καὶ περιμένει ἀπάντησι]. Δὲν ἀκοῦτε!... χά! χά!... Δὲν ἀκούγουνται οἱ γέροι πειά!... Θέλω νὰ σᾶς πῶ καὶ τὴ δικῆ μου γνώμη!... Θέλω νὰ πῶ δηλαδή, πῶς μπορεῖ μιὰ γυναῖκα νὰ ἐκδικηθῇ ἔναν ἄντρα... Νά τὸ πῶ;... "Ε, θέλετε;... Δὲν ἀπαντάτε;... [Τοὺς κυττάζει ν' ἀπαντήσουν].

ΝΕΔΟΣ, [στενοχωριέται ἀπ' τὸ αἰνιγμα τοῦ γέρου, χάνει πειά τὴν υπομονή του]. — Σ' ἀκοῦμε λοιπόν!...

ΤΕΜΕΛΚΟΣ, [πλησιάζει τὸ Νέδο καὶ τὸν κυττάζει

στὸν δῶμο]. — Νά, ἀκού με παλληκαράμι μου!... [κυττάζει καὶ τὴ γυναῖκα του]. Μιὰ γυναῖκα ὕστερα ἀπὸ μιὰ φιλονεικία μ' ἔναν ἄντρα, [μὲ ψφος ίδιατερο] ἔτσι ἀπὸ μιὰ κουβέντα, γιὰ ἔνα τίτοτε!... Κάνει πῶς δὲν τὴ νοιάζει καθόλου, καὶ ἐνῷ δ ἄντρας εἶναι ἀκόμα θυμωμένος, αὐτὴ στὸ στρώνει στὸ χορδ καὶ τὴ διασκέδασι... Μὰ γιὰ φαντάσου χά! χά! χά! αὐτὸς νὰ σκάψῃ κ' ἔκεινη νὰ χορεύῃ χά! χά! χά!... Τί λέσ, Περούζε, δὲν εἶναι ὠραῖο; δὲν εἶναι;... [Συγώνει κοντά τῆς καὶ τὴ σκουντάσει].

ΠΕΡΟΥΖΕ, [μόνο γιὰ νὰ τὸν ἐφορτωθῇ χωρὶς καὶ νὰ προσέξῃ τοῦ φεύγει]. — Ναί, ὠραῖο...

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — "Α, μπράβο!... Κ' ἐπειδὴ τὸ φέρονται δὲ λόγος, καιρὸς νὰ χορέψῃς καὶ σύ..."

ΠΕΡΟΥΖΕ, [λίγο ἀγρια]. — Τί;... Τί θέλεις νὰ πῆς...

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — Τίποτε, γιὰ τὸ Θεό... Δὲν καταλαβαίνεις; χά! χά! Νά, μὲ τρόπο θέλω νὰ στὸ φέρω γιὰ νὰ κάνης καὶ τὸ δικό μου τὸ χατίρι, δὲν καταλαβαίνεις τώρα;... Ξέρεις δά, πόσο μ' ἀρέσει νὰ σὲ βλέπω νὰ χορεύῃς... "Ε, αὐτό! Κ' ἔτσι κ' ἐγὼ δὲ γέρος μένω εὐχαριστημένος καὶ κάθε φιλονεικία. [Τὴν Περούζε ἀρχίζει νὰ ἀγριεύῃ] — ἔτσι, γιὰ νὰ γίνεται κουβέντα τὸ λέω — μὴ κάθε φιλονεικία ξεχνιέται — λοιπὸν τί λέσ;..."

ΠΕΡΟΥΖΕ — Κοροϊδεύεις;

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — Θεὸς φυλάξῃ!... Νά, ἀς πάρ δὲ Νέδος νὰ φέρῃ ἀπὸ πάνον τὸ βιολί, κ' ἐγὼ θὰ σου φορέσω τὸ φανταχτερό σου φόρεμα, ποὺ σὲ κάνει τόσο δμορφη μέσο στοῦ χοροῦ τὰ τσακίσματα... "Ε, ἔλα, Περούζε!"

ΠΕΡΟΥΖΕ — "Ασε με τώρα ησυχη, δὲν εἶναι καιρὸς γιὰ χορούς.

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — "Όχι πῶς εἶναι καιρὸς γιὰ χορούς, γιατὶ οὕτε σὺ θέλεις νὰ ἐκδικηθῇς κανέναν, οὕτε κανεὶς πάλι θὰ θυμώσῃ, μαζί σου, ξ, τί λέσ Νέδο!... μὰ ἔτσι ... ἔτσι ἐπειδὴ ... νά, γιὰ ἔνα τίποτε..."

ΠΕΡΟΥΖΕ — "Ασε με ησυχη, σου λέω.

ΤΕΜΕΛΚΟΣ, [πάρε κοντά τῆς καὶ τὴ χαϊδεύει]. — Περούζε μου!... Μικρούλα μου!..."

ΠΕΡΟΥΖΕ — Ξεφορτώσου με λοιπόν!..."

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — Καλά!... ὅπως θέλεις... [Αλλάζει ψφος]. Αλήθεια Νέδο, ξέχασα νὰ σου πῶ... Αὔριο πρωΐ, πρωΐ, πρέπει νὰ σηκωθῇς καὶ νὰ πᾶς, [ἀρχίζει καὶ κυττάζει τὴν Περούζε] νὰ πᾶς σ' δλα τὰ γύρω χωριά καὶ νὰ πουλήσῃς — εἶναι ἐποχὴ τώρα ποὺ οἱ νοικοκυραῖοι ἔχουνε ψιλὰ — πάρε κλειδαριές, σκάρες καὶ δι, τι δλλο. θὰ σου πῶ... Μὰ δὲ θὰ λείψῃς καὶ πολύ, τέσσερες ὥς πέντε μέρες, ὥς ποὺ νὰ τὰ πουλήσῃς δλα, μπορεῖ καὶ δέκα καὶ δεκαπέντε. — "Ε, αὔριο πρωΐ, πρωΐ, δρόμο... [Κυττάζει τὴ γυναῖκα του, ποὺ τὸν κυττάζει καὶ αὐτή]. Ναὶ Νέδο, νὰ πᾶς.

ΝΕΔΟΣ, [εἰδωνικά]. — Οπως προστάζεις, ἀφέντη! Δέκα, δεκαπέντε μέρες καὶ ἔχει δ Θεός!..."

ΠΕΡΟΥΖΕ, [φίχνει μιὰ ματιὰ στὸ Νέδο καὶ πλησιά-

ζει τὸν ἄντρα της]. — Νὰ μὴν τὸν στείλης, νὰ μὴν τὸν στείλης αὐτόν!..."

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — Καὶ γιατί;

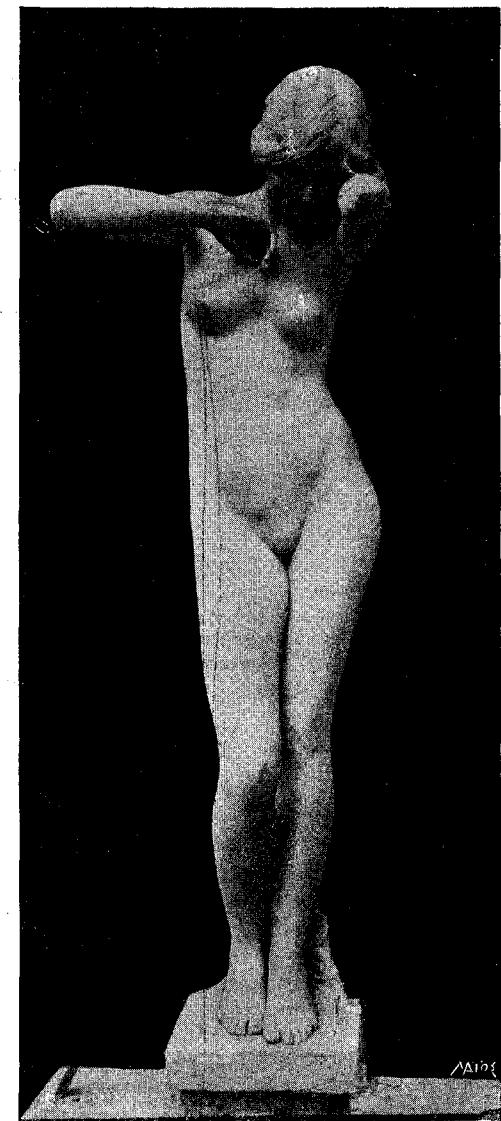
ΠΕΡΟΥΖΕ — Θὰ σου πῶ, θὰ σου πῶ ἐπειτα, δὲν πρέπει νὰ τὸν στείλης, καὶ εἶναι γιὰ καλό σου... Πάντα ἔστελνες ἔνα ἄλλο παιδί... Νά, στείλε τὸ γυιὸ τῆς Ζαφίρας τῆς γειτόνισσας, εἶναι καλό παιδί... .

ΤΕΜΕΛΚΟΣ, [τὴν κυττάζει χαρακτηριστικά]...

ΠΕΡΟΥΖΕ — "Ε, δὲ θὰ τὸν στείλης... "Ετσι δὲν εἶναι, Τεμέλκο μου;... [Τὸν χαϊδεύει]. Γιὰ καλό σου, γιὰ καλό σου στὸ λέω θὰ σου πέσῃ πολὺ ἡ δουλειά, μονάχος σου... "Ε;"

ΤΕΜΕΛΚΟΣ, [λιγωμένος]. — Θὰ χορέψῃς, ἀγάπη μου;

ΠΕΡΟΥΖΕ — Ναί, θὰ χορέψω... Καὶ γιατί νὰ

ΚΟΡΗ

ΛΑΙΟΣ

ΚΑΡΛ ΜΙΛΛΕ

μὴ χορέψω, ἀφοῦ ἐπιμένεις ἐσύ, ὁ καλός μου ἄντρας;... [Τὸν χαῖδενε].

ΤΕΜΕΛΚΟΣ, [γυρίζει στὸ Νέδο]. — Νέδο, αὔριο δὲ θὰ πᾶς, θὰ στείλω ἄλλον...

ΝΕΔΟΣ — Ἀκοῦς τί σου λέει ἡ γυναῖκα σου;...

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — "Οχι, δχι... Μὰ σκέφτηκα πῶς μοῦ χρειάζεσαι στὸ γύρτικο!... Ποιὸς θὰ χτυπάῃ τὶς δυνατές σφυριές; Ἐγὼ δὲν καταπιάνουμαι σ' αὐτά, εἴμαι γέρος... "Ε, τί λέεις γυναῖκα;...

ΠΕΡΟΥΖΕ — Βέβαια.

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — "Ε, πήγαινε τώρα νὰ φέρῃς τὸ βιολί νὰ χορέψῃ ἡ Περούζη.

ΝΕΔΟΣ — Δὲ θὰ πάω λοιπὸν αὔριο;

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — Μὰ δχι, δχι σου εἶπα.

ΝΕΔΟΣ, [φρουριούμενος]. — "Ε, καλά!... δπως προστάζεις ἀφέντη!... [Κυττάζει ἅρια τὴν Περούζη καὶ ἀνεβαίνει τὶς σκάλες γιὰ τὸ σπίτι].

ΠΕΡΟΥΖΕ — Καὶ τὸ φόρεμα νὰ φέρῃ.

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — "Οχι, μέσα, μέσα εἶναι τοῦ χοροῦ τὸ φανταχτερὸ φόρεμα.

ΠΕΡΟΥΖΕ — Πῶς;

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — Χτες τὸ βράδυ δὲ χόρεψες;...

ΠΕΡΟΥΖΕ, [πὸν ἀναθυμῆται ἔξαφνα]. — "Α!...

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — Ἐγὼ ἔπειτα πήγα απάνω νὰ γειώω, καὶ σὺ πήγες μέσα ποὺ κοιμᾶται δὲ Νέδος, γιὰ νὰ πήτε κανένα παραμυθάκι... Κρύωνες, κρύωνες... Μέσα βλέπεις εἶναι ζεστασιά!... Χά!... Χά!... ἡ φωτιὰ τοῦ καμινιοῦ... κ'ετοι τὸ ἔχασες... Δὲ θυμᾶσαι;...

ΝΕΔΟΣ, [ἀπὸ πάνω]. — "Οχι, δὲν εἶχε φωτιά, εἶχε σθύσῃ ἡ φωτιά... .

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — "Α, εἶχε σβύσῃ, εἶχε σβύσῃ.... Πήγαινε, πήγαινε νὰ φέρῃς τὸ βιολί... καὶ μὴν τὴν ἀφίνης ἀλλοτε νὰ σβύσῃ... ἀρέσει τῆς δμορφοῦλας μας, ἀρέσει... [Στὴν Περούζη]. "Ε, ἀς πάω καὶ γῶ νὰ φέρω τὸ φόρεμα.

[Μπαίνει πρὸς τὰ μέσα, στὸ ἔργαστηρι δὲ Τεμέλκος, ἐνῷ δὲ Νέδος βρίσκεται ψήλα στὴν πόρτα, ἔκεινη τὸν κυττάζει καὶ κονύνει τὸ κεφάλι τῆς μὲ μανία καὶ ἀφοῦ μπῆ αὐτὸς μέσα, πάτε ἕσπλωνεται στὸ γυρμένο δέντρο καὶ ἀναστενάζει μὲ λύσσα].

ΠΕΡΟΥΖΕ — "Αχ!...

ΣΚΗΝΗ Γ'

ΠΕΡΟΥΖΕ, ΤΕΜΕΛΚΟΣ

[Ἔστερα ἀπὸ λίγο βγάινε δὲ Τεμέλκος μὲ τὸ παρδαλὸ φόρεμα στὸ χέρι. "Ενα εἰδός φανταχτεροῦ πειγνοῖ].

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — Νάτο!... Θὰ στὸ φορέσω μόνος μου, δμορφή μου γυναικοῦλα!... "Ελα, ἔλα... [Τὴς κάνει σημάδι νὰ τῆς τὸ φορέσῃ].

ΠΕΡΟΥΖΕ — "Εμπρός.

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — Καὶ τί ἔχει τὸ παλληκαράκι μας;

ΠΕΡΟΥΖΕ — Βαρέθηκε, λέει, πειὰ κοντά σου.

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — "Α, κοντὰ σὲ μένα βαρέθηκε!... [Τὴν κυττάζει στὰ μάτια]. "Α!... αὐτὸς εἶναι... Καὶ γ' αὐτὸς ἐσύ φιλονεικοῦσες μαζί του; Φρον-

τίζεις γιὰ μένα [τὴν χαῖδενε]. "Α!... τὴν καλή μου γυναικοῦλα!...

ΠΕΡΟΥΖΕ, [ποὺ χάνει πειὰ τὴν ὑπομονή της, δλη θυμοῦ]. — "Α, νὰ σου πῶ, τὸ παράκανες πειά!...

Στὰ κομάτια καὶ αὐτὸς καὶ σὺ ἀνὴ νομίζης πῶς μὲ κόφτει γιὰ κανένα ἀπὸ σᾶς!... Ἐμένα μὲ ζητάει πῶς καὶ τί νὰ πάω μαζί του δὲ Γιάσαρης δὲ γιοὺς τῆς Βενετίας, δὲ δυνατός μας φευγόν καὶ γῶ μαζί του καὶ σ' ἀφήνω μόνο, ἀνὴ θαρρητῆς πῶς...

ΤΕΜΕΛΚΟΣ, [φοβισμένος]. — "Οχι, δχι, δὲν εἶπα τίποτα... "Οχι, γυναικοῦλα μου, ναὶ γιὰ μένα, γιὰ μένα φροντίζεις... [Τὴν χαῖδενε] "Ο Γιάσαρης, σήμερα, θὰ ὅρῃ... Τί ἔχουμε νὰ τραβήξουμε, ἀλλοίμονο!... "Ε, εἶναι δυνατός, πολὺ δυνατός... παλληκαράκις!...

ΠΕΡΟΥΖΕ — Καὶ μάθε πῶς ἀν τὸν περιποιοῦμαι μιὰ φορὰ τὸ Νέδο, τὸν περιποιοῦμαι γιὰ χάρι σου, ποὺ ἀν τύχη καὶ δὲ σὲ βοηθάει, θὰ μείνης μόνος χωρὶς σύντροφο στὴν τέχνη σου τὴν ὅρεξι του νομίζεις ἔχω!...

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — Καὶ πρέπει νὰ τὸν περιποιῆσαι, τί θὰ πῇ!... Γιατὶ ἀν δὲ πατέρας του ἥταν γύρτος σὰν καὶ μᾶς, ἡ μάννα του ἥταν πριγκηπέσα, μιὰ κατάξανθη τρελλοπριγκηπέσσα ποὺ περιποιοῦσε καμαρωμένη, [μιμεῖται], καὶ σὰν τὴν ἔσφιξε δὲ γύρτος στὴ μεγκενή του, [άναλογη χειρονομία ἀγκαλιάσματος] τὴν ἔκανε νὰ περπατάῃ ἀκόμα πιὸ καμαρωτή...

ΠΕΡΟΥΖΕ — "Οταν τὸν μάζεψες ἀπὸ τὸ δρόμο, καὶ λίταντο τώρα σὲ βαρέθηκε πειά...

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — "Ε, μπροστὰ στὸ τσαντῆρι μου, τὸν βρῆκα μιὰ μέρα, τὸν εἶχε ἀπορρίξει μάννα του.

ΠΕΡΟΥΖΕ — "Εσύ φταις, ἔπρεπε νὰ τὸν ἀφῆσης νὰ ψοφήσῃ στὴ στράτα.

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — "Ε, ἀφοῦ ἥταν ἀπὸ γύρτο, ἀς μείνη στοὺς γύρτους εἶπα, καὶ τὸν μεγάλωσα.

ΠΕΡΟΥΖΕ [τὸν διακόπτει γιατὶ βλέπει τὸ Νέδο νὰ κατεβαίνῃ μὲ τὸ βιολί]. — Σούτ!... ἔρχεται!...

ΣΚΗΝΗ Δ'

ΟΙ ΑΝΩΤΕΡΩ ΚΑΙ ΝΕΔΟΣ

ΤΕΜΕΛΚΟΣ, [ἐνῷ τοῦ δίνει δὲ Νέδος τὸ βιολί καὶ τὸ παίρνει] — "Α, τῦφερες; Δός μου τὸ ἔδω!... [Τὸ κυττάζει συμπαθητικά]. — Τὸ βιολί, τὸ χιλιόχροον βιολί, κληρονομία ἀπὸ πάπτων πρὸς πάπτων τὸ χάρισε σὲ κάπιον παλιό μας ἡ Μοίρα του καὶ λένε πῶς τὸ δοξάρι του ἥτανε μαγικὸ φαβδὶ πούσερνε ἀπάνω στὶς χορδὲς τῆς Μοίρας τὰ γραμμένα. Κόσμους γκρέμιζε, κόσμους ἔχτιζε καταστροφὴ τὸ δοξάρι του μὰ καὶ δημιουργία... λένε πῶς ἔπλαθε τ' ἀδύνατα, δσα δὲν πλάθει χέρι ἀνθρώπουν. — Τ' ἀφάνταστα, τὰ θάματα ἔκανε... [δείχνει τὸ δοξάρι] Τὸ δοξάρι του, δσα δὲν μπορεῖ νὰ πλάσῃ τὸ σφυρὶ!... Καὶ τώρα χά, χά!... τῆς Μοίρας τὸ βιολί, χά!, χά!... ποὺ κατάνησε;... Τώρα τὸ εἶχες ἐσύ, τώρα τὸ παίρνω ἔγω!... ἀλήθεια, ἀστεῖο!... χά!... χά!...

ΣΚΗΝΗ Ε'

ΝΕΔΟΣ — Τί πρᾶμα.

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — Δὲ σου φαίνεται ἀστεῖο νὰ γυρίζῃ ἀπὸ χέρι σὲ χέρι...

ΝΕΔΟΣ, [γελαστά]. — Τὸ βιολί;... Καὶ γιατί;...

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — Ναὶ τὸ βιολί, τὸ θαυματουργὸ βιολί, ποὺ κάνει τὴν διμορφὴ Περούζη νὰ γορεύῃ, νὰ τὸ παίρνῃς ἐσύ καὶ ἔπειτα ἔγω.

ΝΕΔΟΣ, [ποὺ ἀρχίζει νὰ νοιάζῃ]. — "Εσύ διμως μονάχα ἔρεις νὰ σέρονται ἀπάνω του τὸ δοξάρι.

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — "Α! βέβαια χι!... χι!... Καθένας μὲ τὴν τέχνη του... βέβαια ἔτσι...

ΝΕΔΟΣ, [ποὺ νοιάζει, ἔντελως θυμωμένος]. — Τί θέλεις νὰ πῆς;

ΤΕΜΕΛΚΟΣ, [ἀλλάζοντας κουβέντα].... — "Εμαδα πῶς μᾶς βαρέθηκες!... Δὲν εἶσαι, ἔ, εὐχαριστημένος;... Καὶ σὰν τί νὰ γίνεται ἀκόμα;...

ΝΕΔΟΣ — Νὰ είμαι ἔγω δὲ ἀφέντης!

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — "Ωστε τώρα δὲν εἶσαι δὲ ἀφέντης!... [Κυττάζει τὴν πάτα του]. — "Ε, γυναῖκα, λέεις πῶς δὲν εἶναι δέδω αὐτὸς ἀφέντης... "Ωστε διμως, ὃστε... [ἀλλάζει κουβέντα καὶ ἔτοιμας εἶναι] "Ασε νὰ μὲ τσουρουφλίσῃ λίγο δὲ λίλιος... Τώρα βαριέμαι γιὰ δουλειά... [Τεντώνεται]. — "Εχω καιρὸ νὰ τελειώσω τὸ βράδυ.

ΤΕΜΕΛΚΟΣ, [στὸ Νέδο καὶ στὴ γυναῖκα του]. — "Καλά!... Καλά!... Δὲν πειράζει... Καθῆστε ἔδω νὰ σᾶς ζεστάνῃ δὲ λίλιος... Καθῆστε σεῖς οἱ νιοὶ, καὶ δχι πιὰ φιλονεικίες... "Όλα τελειωμένα, δλα τίποτα... [Στὴ γυναῖκα του μυστικὰ καὶ λίγο εἰδωνικὰ τὴν παίρνει παραμερα]. Καὶ μήν τὸν ἀποπαίρητης, γιὰ νὰ μὴ μᾶς θυμώσῃ, κ' ἔπειτα γὼ ποὺ δέχω σύντροφο; Μόνος μου θὰ δουλεύω; "Ε;... Πές του καὶ κανένα καλὸ λόγο, ἔτσι μπράβο!... [Τὴν χαῖδενε]. — "Ελα, έλα...

ΠΕΡΟΥΖΕ — Τί θέλεις;

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — "Ασε... Θὰ τὸ πάφω μαζί μου μέσα... Ξέρεις τί λέω... Καλὰ ἔκανες καὶ τὸ ἀφῆσες χτες μέσα, χά! χά!... Σὰν νὰ μ' ἀρέσῃ γιὰ σύντροφος στὴ δουλειά, τοῦ χοροῦ τὸ φανταχτερὸ στολίδι... "Ελα, μὴ μοῦ χαλᾶς χατήρι, δίνει δύναμι στὰ γέρικά μου χέρια.

ΠΕΡΟΥΖΕ — Καὶ δὲν κανέις δὲ τι θέλεις;

ΤΕΜΕΛΚΟΣ, [τῆς τὸ βγάζει καὶ κρατῶντας τὸ στὰ χέρια του τὸ κυττάρι πηγαίνοντας πρὸς τὸ ἐφαγαστῆρι].

— Κοντὰ στὸ καμίνι ποὺ τὸ εἶχες κρεμάστηκε, σὰ δούλευε τὸ φυσερό, φούσκωνε, κουνιότανε καὶ νόμιζα πῶς ἔστη χόρευες τότε... Καὶ δός του τότε δουλειά τὸ φυσερό, καὶ δός του ἀναβεῖ ἡ φωτιὰ χά! χά!... ἀστεῖο ἀλήθεια!... Πύρωνε τὸ παληγό μου καμίνι ποὺ γεράματα δὲν ἔχει... Εἶναι νὰ τὸ ζηλεύῃς μᾶς τὴν ἀλήθεια... Χά! χά!... [Μπαίνει μὲ τὰ τελευταῖα λόγια στὸ ἐφαγαστῆρι].

ΤΕΜΕΛΚΟΣ, [τὸ δίδιο τοῦ δίνει δὲ Νέδος τὸ βιολί καὶ μέρα]. — "Ε, εἶναι τὸ σύνθημά του, δὲν τὸ ξέρεις; Μόλις τ' ἀκούσῃ τρέχει, τὸ χορὸ νὰ μὴ χάσῃ, χά! χά! [εἰδωνικά, κορούδευτικά]. εἶναι τὸ σύνθημά του σοῦ λέω! [Στὸν Ἀγκούπτη]. "Ε, καλῶς ωρισες, τί καινούρια;

ΑΓΚΟΥΠΗΣ, [ξερὰ καὶ μὲ βραχὺ φωνή]. — "Όλα τὰ παλιὰ στὴ θέση τους.

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — "Σ' ἀρέσει βλέπω δὲ χορός!...

ΑΓΚΟΥΠΗΣ, [τὸ δίδιο]. — "Οχι...

ΤΕΜΕΛΚΟΣ, [τὸ δίδιο]. — Τότε λοιπὸν γιατί πάντα σὲ φέρνει μουσαφίρη; "Η, μὴ σ' ἀρέσει τὸ βιολί μου;

ΑΓΚΟΥΠΗΣ, [τὸ δίδιο καὶ μὲ κακία]. — Τὸ βιολί σου;... "Οχι.

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — Τότε τί δικό μου σ' ἀρέσει;

ΑΓΚΟΥΠΗΣ — Πιστεύεις μὲ τὰ σωστά σου, πῶς εἶναι δικό σου;

ΤΕΜΕΛΚΟΣ, [μὲ θυμό, μὲ καλωσύνης θυμό δικο]. — Χά! χά!... Τί λέει; τί λέει;...

ΝΕΔΟΣ, [ἀπότομα]. — Δὲν ξέρω.

ΤΕΜΕΛΚΟΣ, [στὴν Περούζη, ἐνῷ χορεύει]. — Χόρευε, χόρευε, εἶναι δικό μου, [στὸ Νέδο]. Τώρα είμαι γῶ δὲ ἀφέντης!...

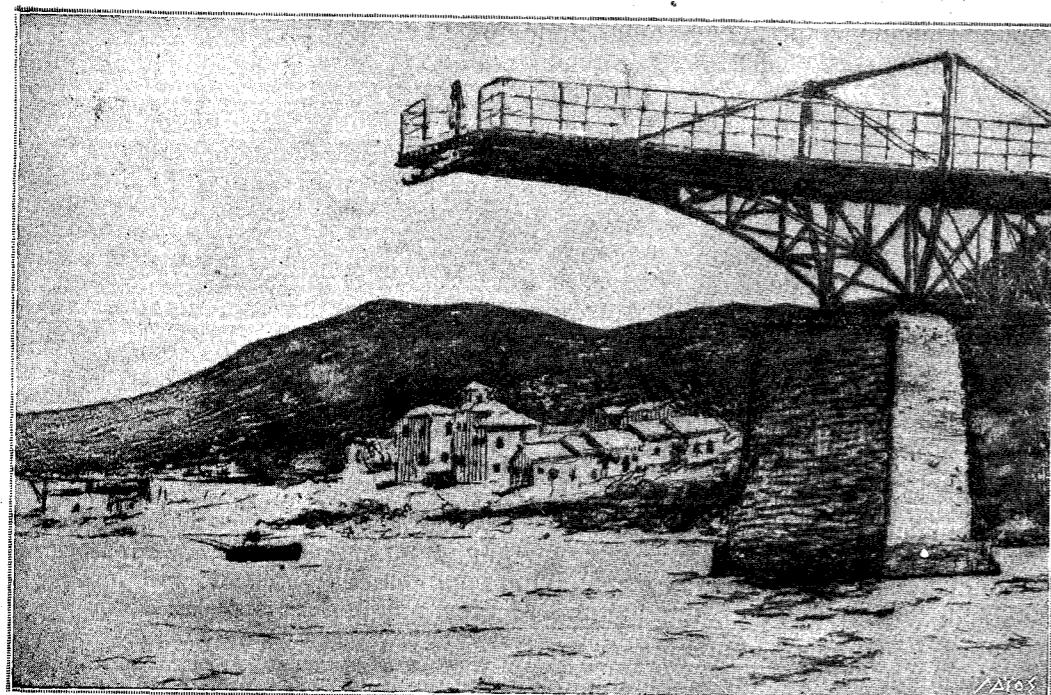
ΠΕΡΟΥΖΕ, [ἔξακολουθεῖ ἀκόμα λίγο νὰ χορεύῃ καὶ ἔπειτα πέφτει ἀποκαμωμένη στὸ γυρμένο δέντρο]. — "Αχ!... κουράστηκα!...

ΤΕΜΕΛΚΟΣ, [ἀφίνοντας τὸ βιολί]. — "Ελα πάμε, Νέδο, μέσα, πάμε, νὰ τελειώσουμε, γιατὶ αὔριο θατέλουμε νὰ πουλήσουμε...

ΝΕΔΟΣ, [μὲ νωχέλεια, καθὼς εἶναι ξαπλωμένος καπνίζοντας τὴν πάτα του]. — "Ισια μὲ αὔριο ποὺς ξῆ, ποιὸς πεθαίνει... "Άσε νὰ μὲ τσουρουφλίσῃ λίγο δὲ λίλιος... Τώρα βαριέμαι γιὰ δουλειά... [Τεντώνεται]. — "Εχω καιρὸ νὰ τελειώσω τὸ βράδυ.

ΤΕΜΕΛΚΟΣ, [στὸ Νέδο καὶ στὴ γυναῖκα του]. — Καλά!... Καλά!... Δὲν πειράζει... Καθῆστε ἔδω νὰ σᾶς ζεστάνῃ δὲ λίλιος... Καθῆστε σεῖς οἱ νιοὶ, καὶ δχι πιὰ φιλονεικίες... "Όλα τελειωμένα, δλα τίποτα... [Στὴ γυναῖκα του μυστικὰ καὶ λίγο εἰδωνικὰ]. — "Ελα, έλα...

ΠΑΡΑΔΙΑ ΔΟΚΡΙΔΟΣ

ΧΑΛΚΟΓΡΑΦΙΑ Λ. ΚΟΓΕΒΙΝΑ

ΜΕΛΑΧΡΑ — Τί λέγαμε λοιπόν ; . . . "Α, ναι ! . . . Γυρίζαμε δύοι μαζί . . . Μούλεγε ή Βενετιά κατί ώμορφα παραμύθια . . . Μιά μέρα μου είπε ένα παραμύθι, για έναν ώμορφο, πολύ ώμορφο πρίγκηπα . . . Νά, γι' αυτό τη θέλω τώρα; έδω είναι ;

ΝΕΔΟΣ — Νά σου πή πάλι τὸ παραμύθι ;

ΜΕΛΑΧΡΑ — Ποιοδ παραμύθι! . . . Μὲ εἶχε στὰ γόνατά της καὶ μοῦ λέει, [κάνει τὴ Βενετιά] σ' ἀρέσει ἔ ; . . . Σὰ μεγαλώσῃς θὰ σου δώσω αὐτὸν τὸν πρίγκηπα γιὰ ἄντρα λοιπὸν ἥρθα, μεγάλωσα πειά.

ΝΕΔΟΣ, [σὲ ἀπορία]. — Γιὰ νὰ σου δώσῃ τὸν πρίγκηπα ;

ΜΕΛΑΧΡΑ — Αφοῦ μοῦ τὸν ἔταξε! . . .

ΝΕΔΟΣ, [κίνημα ἀπορίας]. — Μὰ δὲ μοῦ εἴπες πῶς ξέπεσες έδω, ἐπειδὴ σὲ κυνηγᾶνε; . . . Νά ποῦ λὲς ψέματα! . . .

ΜΕΛΑΧΡΑ, [κοροϊδευτικά]. — Ποῦ τὸ θυμᾶσαι!

ΝΕΔΟΣ — Ποιὸς σὲ κυνηγοῦσε; . . .

ΜΕΛΑΧΡΑ — Οὔφ, πολὺ ψιλολογῆς τὰ πράματα τὴν ἀλήθεια γυρεύεις; . . . Τί νὰ τὴν κάνης; . . . Δὲ σὲ φτάνει ποὺ ἥρθα; . . . Δὲ σ' ἀρέσω; . . .

ΝΕΔΟΣ, [τὴν κυττάζει μὲ ἀμφηναία στὰ μάτια].

ΜΕΛΑΧΡΑ, [τὸν βγάζει ἀπὸ τὴν ἀφοσίωσι αὐτῆ]. — "Ελα, ποὺ είναι ή Βενετιά; . . . Φώναξέ την . . .

ΝΕΔΟΣ, [ποὺ τὰ ἔχει χαμένα]. — "Ας τὴ φωνάξω! [Ἐκείνη ἀπὸ πίσω του τὸν κοροϊδεύει, ἐνῷ πάει νὰ κυττήσῃ αὐτὸς τὴν πόρτα, βγάζει τὴ γλώσσα της κτλ.].

ΣΚΗΝΗ Θ'

ΟΙ ΑΝΩΤΕΡΩ, BENETIA καὶ ὑστερα ΠΕΡΟΥΖΕ

ΝΕΔΟΣ, [ἀνοίγει τὴν πόρτα καὶ φωνάζει]. — Βενετιά, ἔ κυρὰ Βενετιά! . . .

BENETIA, [ἀπὸ μέσα]. — "Ε, τί γυρεύεις; . . .

ΝΕΔΟΣ — Εβγα ἔξω, σὲ ζητᾶνε.

BENETIA — Ποιός;

ΝΕΔΟΣ — Εβγα νὰ δῆς . . .

BENETIA, [βγαίνει στὴν πόρτα μὲ συμπληρωμένο τὸ ντύσιμο της]. — "Ε, ποιὸς είναι; . . .

ΝΕΔΟΣ — Τὸ κορίτσι ἀπὸ δῶ . . .

BENETIA, [προχωρεῖ λίγο]. — "Α, καλῶς τὴ μικροῦλα μου! . . . Θέλεις τὴ μοῆρα σου νὰ σου πῶ; . . .

ΜΕΛΑΧΡΑ — Τὸν πρίγκηπά μου θέλω.

BENETIA — "Α, μὴν ἀγαπᾶς κανέναν καὶ θέλεις νὰ σου δώσω τὸ ἐρωτόχορτο, κοντά σου νὰ τὸν σύρης; . . .

ΜΕΛΑΧΡΑ — Δός μου δ, τι θέλεις . . . Δός μου δμως καὶ τὸν πρίγκηπα! . . .

BENETIA — Καὶ βασιλιᾶς νὰ ἥταν, πάλι κοντά σου θάρρης ἔξω βοτάνια ποὺ δὲν τὰδε ὁ ἥλιος, καὶ γιατρικὰ ποὺ ἀλλάζουν τὰ συλλοϊκά.

ΜΕΛΑΧΡΑ, [παιγνιδιάρικα], καὶ ἀλλάζοντας δῆλως

διόλου ὑφος]. — Μὰ καλὰ είσαι; . . . Δὲ μὲ γνώρισες ἀκόμα; . . .

BENETIA, [προχωρεῖ καὶ τὴν κυττάζει προσεκτικά]. — Γιὰ δός μου κάνα σημάδι, μήπως ξυπνήσω καὶ ξαγναντέψω τὴν αὐγῆ! . . . Ματάκια μου! . . .

ΜΕΛΑΧΡΑ — Θυμᾶσαι τὴν Ζουχραὶ τὴν φιλενάδα σου; . . . χρόνια καὶ χρόνια πέρασαν . . .

BENETIA, [πλησιάζει καὶ τὴν κυττάζει καλά]. — "Α μὴ καὶ μὲ γελᾶν τὰ μάτια μου! . . . "Εσὺ σ' σαι ἀγνώριστη! . . . Μὴ καὶ είσαι ή Μελάχρα ἡ κόρη τῆς Ζουχραές; . . .

ΜΕΛΑΧΡΑ — Ἐκεῖνο τὸ τρελλοκόριτσο, θυμᾶσαι; . . .

BENETIA — Νὰ σὲ φιλήσω, μικροῦλα μου. [Ἐκτελεῖ] Ἐσὺ μούγινες κοτζά κοπέλλα! . . .

ΜΕΛΑΧΡΑ — Καὶ πῶς μὲ νομίζεις; . . . "Ετσι;

BENETIA — "Η κακομοιόρα ἡ Ζουχραέ! . . . Πάει . . . Καλύτερα στὰ χάλια ποὺ ἥτανε, μάτια είλε καὶ δὲν ἔβλεπε, καὶ αὐτιὰ καὶ δὲν ἄκουγε. . . Κᾶποιος θὰ τῆς είχε κάνη μάγια καὶ γύρισαν τὰ συλλοϊκά της . . . [Άλλάζει ύφος] Καὶ τί ἔγινες ἀπὸ τότε; . . .

ΜΕΛΑΧΡΑ — Θυμᾶσαι τὴ μέρα ποὺ ἔφυγα καὶ σᾶς παράτησα, δταν πέθανε ἡ μάννα μου; . . .

BENETIA — Ναὶ μ' ἔνα ἀσκέρι θεατρίνους. . . κάποιον παλιάτσο καὶ μιὰ χορεύτρα τὴ γυναῖκα του . . .

ΝΕΔΟΣ, [ἀπορεῖ]. — "Εσύ, ήσουν μὲ θεατρίνους; "Εσύ! ; . . .

ΜΕΛΑΧΡΑ, [ἀπότομα καὶ κοροϊδευτικά]. — Καὶ γιατί; . . . Σοῦ φαίνεται ἐσένα παράξενο; . . .

BENETIA — Καὶ τοὺς παράτησες τώρα; . . . ΜΕΛΑΧΡΑ — Τοὺς παράτησα [γυρίζει παιγνιδιάρικα στὸ Νέδο] Εἶναι καιρός, πολὺς καιρός! . . .

ΝΕΔΟΣ — Πολὺς καιρός; ; . . .

ΜΕΛΑΧΡΑ — "Ένας μῆνας . . . [κάνει χειρονομία τοῦ περίπτου].

ΝΕΔΟΣ — "Ένας μῆνας! . . .

ΜΕΛΑΧΡΑ, [κοροϊδευτικά]. — Δυό, τρεῖς καὶ περισσότερο, δὲ θυμῆμαι . . .

BENETIA — Μαζί του ἥμουνα, εἶναι ένας μῆνας τώρα καὶ εἰδαμε κάτι τέτοιους . . . "Εδῶ κοντά σ' ἔνα χωριό . . .

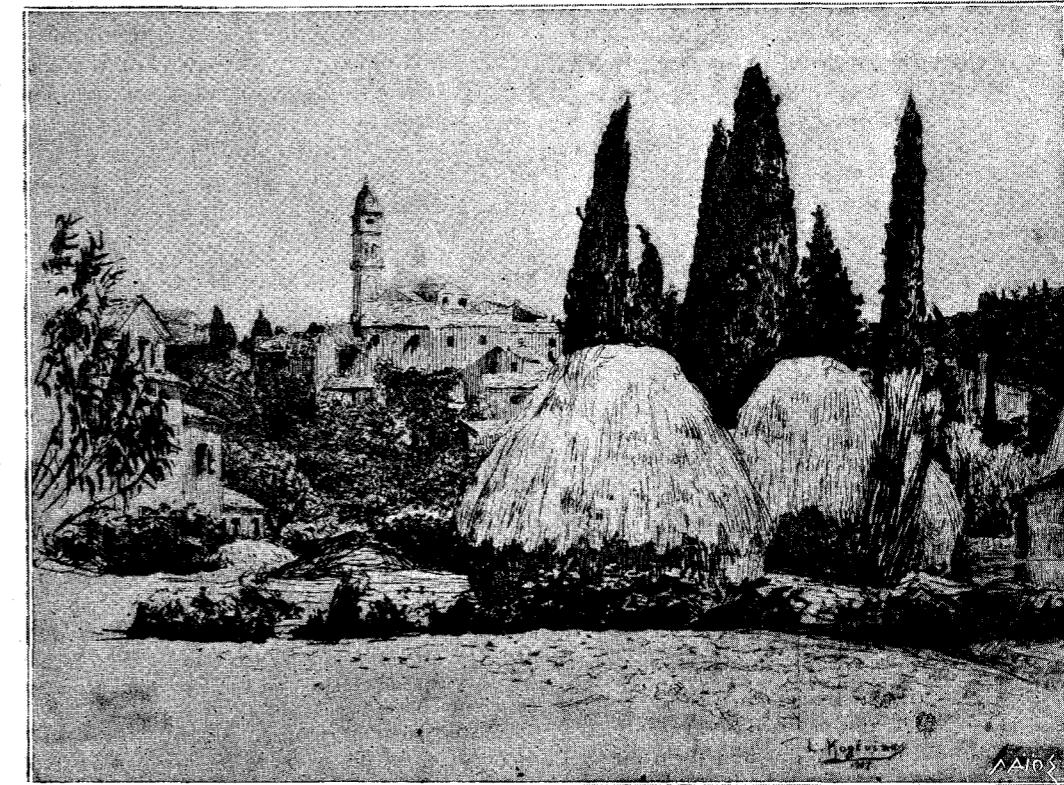
ΜΕΛΑΧΡΑ, [κοροϊδευτικά]. — Μπά! . . . "Εγώ ποτὲ δὲν ἥρθα ἐδῶ κοντά, νά . . .

BENETIA, [διακόπτει]. — Μὰ δὲν εἴπαμε πῶς ήσουν σύ λογιῶν, λογιῶν οἱ πραμάτεις, λογιῶν, λογιῶν καὶ οἱ πραματευτάδες.

ΜΕΛΑΧΡΑ — Μὰ ἀν ἥμουν ἔγω, θὰ μὲ γνώριζες, [κυττάζοντας πονηρὰ τὸ Νέδο] ἔτσι δὲν είναι;

BENETIA — Δὲ βλέπω καὶ τόσο κορίτσι μου, γέρασα βλέπεις . . . [άλλάζει ύφος] "Ε, καὶ τώρα τί θὰ κάνης; . . .

ΜΕΛΑΧΡΑ — Ξαναζρθα νὰ βρῶ ἐσᾶς τοὺς

Ο "ΠΟΤΑΜΟΣ,, ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

ΧΑΛΚΟΓΡΑΦΙΑ Λ. ΚΟΓΕΒΙΝΑ

δικούς μου. Βαρέθηκα πειά, θέλω τη λευτεριά μου!... Δεν πιστεύω νὰ μου ἄργηθης νὰ μείνω κοντά σου;... Τὴν παρακαλάει και χαιδεύοντάς την μὲ τὰ μάτια].

BENETIA — Τί κάνει λέσι, νὰ σου ἀρνηθῶ;... Νὰ ἡ καλύβα μου, θὰ κάτσης μαζί μας δὲν εἰσαι σὺ ἡ κόρη τῆς συφροιασμένης τῆς Ζουχαές τῆς φιλενάδας μου; δὲν τὸ ξεχνάω, ἔννοια σου!... Ξακουστή ἥτανε προφήτισσα, ἡ Ἰδια ἡ Μοῖρα — μὰ τὶ τὸ θέλεις, ἔπειτα, [κάνει χειρονομία διὰ τῆς στρώψανε και ἔπειτα ἀλλάξει ὑφος] Ναί, ἐδῶ θὰ κάτσης, κορίτσι μου, ἔτσι θᾶχω κ' ἔγω ἡ γερόντισσα συντροφιά... Βλέπεις, δι Γιάσαρης δὲ φεύγει και ἀφήνει.

ΜΕΛΑΧΡΑ — Ναί, μὰ τὶ θὰ μου δώσης;

BENETIA — Τί νὰ σου δώσω κορίτσι μου;... "Ο, τι θέλεις.

ΜΕΛΑΧΡΑ — Ἐκεῖνο ποὺ μοῦταξες.

BENETIA — Γί πρᾶμα;

ΜΕΛΑΧΡΑ — Τὸν πρίγκηπα!...

BENETIA — Τὶ λέσι, κορίτσι μου;...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Τὸν πρίγκηπα τοῦ παραμυθιοῦ ποὺ συχνὰ μούλεγες... Μοῦ τὸν ἔταξες, δὲ θυμᾶσαι, νὰ μου τὸν δώσης ἄντρα;...

BENETIA — Δὲ θυμᾶμαι... "Ε, μικρή ἥσουνα πὲς πῶς τοξεῖα, τί μ' αὐτό!...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Τότε πρέπει νὰ μου δώσης διὰ μου ἔταξες, δὲν εἶμαι ἀπὸ κεῖνες ποὺ κοροῦδεύονται πῶς μὲ νόμισες;...

BENETIA [μυστικά στὸ Νέδο]. — Συφροιασμένη! "Ιδια ἡ μάρνα τῆς... [Στὴ Μελάχρα]. Κορίτσι μου, ψεύτικα τὰ παραμύθια, ψεύτικα και τὰ ταξίματα τους.

ΜΕΛΑΧΡΑ — Ἐγὼ δικαίως ποὺ ζοῦσα τόσα χρόνια μ' αὐτή τὴν ἐλπίδα, τί θὰ γίνω τώρα;

BENETIA — Πίσω μου σ' ἔκρυβα Σατανᾶ!... ἀλλούμονο!...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Ἐσύ δὲν εἶσαι ἡ Βενετιά, ποὺ καθὼς λέσι, ποτὲ οἱ προφητείες σου δὲ βγῆκαν ψεύτικες;...

BENETIA — Μὰ αὐτὸ τὸ εἶπα ἔτσι κοντουροῦ, κορίτσι μου, ἔλα στὰ σύγκαλά σου...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Κ' ἔγω ποὺ τὸ πῆρα ἀλλιῶς...

ΠΕΡΟΥΖΕ [βγαίνει ἀπὸ τὴν πόρτα και ἀπὸ ψηλά στὴ σκάλα] ἔχει στολιστὴ και ἔχει βάλῃ βραχιόλια και γιορτάνια πολλά]. — "Ετοιμη εἶμαι.

BENETIA — Ἐλα, ἔλα πάμε γιατὶ ἀργήσαμε. [Πάει στὴν Περούζη ποὺ κατεβαίνει. Τὴν ὧδα τώρα ποὺ ἡ Περούζη μιλάει μὲ τὴ Βενετιά, ἡ Μελάχρα τοὺς κοροῦδεύει, χορεύει, βγάζει τὴ γλῶσσα τῆς κτλ. "Ο Νέδος κυττάει μὲ ἀπορία].

ΠΕΡΟΥΖΕ — Ποιὰ εἶναι αὐτή;

BENETIA — Μιά.

ΠΕΡΟΥΖΕ — Καὶ τὶ θέλεις ἐδῶ;

BENETIA — "Ε, δὲ μπορῶ νὰ τὴν διώξω!...

Τὴν ἔρωτα ἀπὸ μικρή, στὰ χέρια μου μεγάλωσε... "Επειτα, εἶναι και... [κάνει χειρονομία πῶς εἶναι τρελλή].

ΠΕΡΟΥΖΕ — Μπά!...

BENETIA — Καὶ τὸν τρελλὸ πρέπει νὰ τὸν καλοῦδεχόμαστε, ἡ Μοῖρα μᾶς τὸν στέρονει.

ΠΕΡΟΥΖΕ — Θὰ μείνη λοιπὸν ἐδῶ;

BENETIA — "Οσο τῆς καπνίσῃ, ξέρω και γώ, τι νὰ σου πῶ.

ΠΕΡΟΥΖΕ — Εἶναι ὅμορφη ὅμως.

BENETIA — "Ιδια ἡ μάρνα τῆς και στὴν ὅμορφιά και στὰ μναλά... Ἡ Μοῖρα μὲ τὸν χέρι χαρίζει και μὲ τὰλλο παίρνει... Μὰ πᾶμε και τὰ λέμε στὸ δρόμο.

ΠΕΡΟΥΖΕ, [ἐνῷ κάνουν νὰ φύγουν κυττάει]. — "Ετσι λοιπόν, θὰ μείνη ἐδῶ;

BENETIA — Ναί, ναι, σου εἶπα, ἔλα [τὴν τραβάει].

ΠΕΡΟΥΖΕ — Εἶναι ὅμως πειδὸν ὅμορφη ἀπὸ μένα.

ΜΕΛΑΧΡΑ, [πιάνει τὴ Βενετιά]. — Μὴ φεύγης, θέλω τὸν πρίγκηπά μου...

ΠΕΡΟΥΖΕ, [φοβισμένη]. — Ποιὸν εἴτε θέλει;

BENETIA, [στὴν Περούζη]. — "Άλλο λέσι, γιὰ ἔνα παραμύθι [στὴ Μελάχρα] θὰ στὸν δώσω σὰν γυρίσω, κορίτσι μου.

ΜΕΛΑΧΡΑ — "Όχι, τώρα τὸν θέλω.

BENETIA — Ούφ!... τὸ παράκανες πειά!... [δείχνοντας τὸ Νέδο] Νὰ ἔνας πρίντζηπας!... Εὐχαριστήσου και μὲ δαῦτον!...

ΜΕΛΑΧΡΑ, [πηγαίνει κοντά του και τὸν κυττάει κατάματα] αὐτός;... ἀλήθεια!...

BENETIA — Ναί, ναι... [στὴν Περούζη] πάμε, πάμε...

ΠΕΡΟΥΖΕ, [τὴ σταματάει]... Τὶ παραμύθι κάθεσαι και μου λέσι;... Αὖτη θέλει τὸ Νέδο... Καὶ εἶναι πολὺ ὅμορφη, δὲν εἶμαι πειά ἐδῶ ή πιὸ ὅμορφη.

BENETIA — Γυναῖκα ποὺ βρῆκες νὰ ζηλέψης και σύ!... Σοῦ εἶπα, μήπως νοιωθεὶς τί κάνει; [χειρονομία πῶς εἶναι τρελλή] ἡ φοβᾶσαι μὴ σου πάρῃ τὸ σπουδαῖο πρᾶμα;... Ἐλα, ἔλα... [Τὴν τραβάει και φεύγουν, και τσαμε ποὺ νὰ ἀπομαρουνθοῦν, ἡ Περούζη κυττάει τὴ Μελάχρα και τὸ Νέδο, ποὺ κυττοῦνται ἀπὸ πακριὰ ὀπως πάντα κυττιοῦνται τ' ἀρσενικὸ και τὸ θηλυκό, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ως τὰ σκουλήκια].

ΣΚΗΝΗ Ι'

ΜΕΛΑΧΡΑ ΚΑΙ ΝΕΔΟΣ

ΜΕΛΑΧΡΑ, [κοροῦδευτικά, ἀμα ἡ Βενετιά και ἡ Περούζη χαθοῦν δλως διόλουν]. — "Εσύ σ'αι λοιπὸν δ πρίγκηπας;...

ΝΕΔΟΣ, [εἰρωνικῶς]. — Ναί, ἔγω εἶμαι...

ΜΕΛΑΧΡΑ, [κοροῦδευτικά]. — "Εσύ ἔτρεχες μὲ τὸ φτερωτὸ ἀλογο ποὺ ἔβγαζε φωτιὲς ἀπὸ τὸ στόμα του και ἀρπάζεις τὶς βασιλοποῦλες ἀπὸ τὰ μαλαματένια παλάτια τῶν βασιλιάδων; [Ο Νέδος καταλαβαίνει τὴν κοροῦδεια, κάνει νὰ τὴν ἀρπάζῃ, μὲ ἔκεινη πεταχτὴ τοὺς φεύγει].

ΝΕΔΟΣ, [κοροῦδευτικά]. — Μὰ σὺ δὲν εἶσαι βασιλοποῦλα, δὲ ἡ σ' ἀρπάζω, μὴ φοβᾶσαι. [Και πηγαίνει σύγχρονα πάλι κοντά της].

ΜΕΛΑΧΡΑ, [τὸν φεύγει μακριὰ και παιγνιδιάρικα].

Πὲς πῶς εἶμαι!... Μήπως ἔχεις δῆ ποτὲ βασιλοποῦλες;...

ΝΕΔΟΣ, [εἰρωνικῶς]. — Πῶς δὲν ἔχω δῆ;... Δὲν εἴπαμε πῶς ἔγω εἶμαι ὁ πρίγκηπας ποὺ τὶς ἀρπάζει... [Πάει πάλι κοντά της].

ΜΕΛΑΧΡΑ, [πάλι τοῦ φεύγει τὸ ὄδιο και κοροῦδευτικά]. — "Α!... ἔσοι εἶσαι;... Τὸ πιστεύεις;... Χά! χά! χά!...

ΝΕΔΟΣ, [ἀπορεῖ]. — Τὸ πιστεύω;... Μὰ τί εἶσαι σὺ ἐπὶ τέλους;... Γελᾶς;... [Πάει τώρα μὲ ἀρπάζει δρόμη νὰ τὴν ἀρπάζῃ].

ΜΕΛΑΧΡΑ, [τοῦ φεύγει γλήγορα]. — "Α!... φρόνιμα, κύριοι πρίγκηπα... [Αλλάζει υφος]. Μὰ δὲ μοῦ λέσ τι λογιῶν εἶναι αὐτὲς οἵ βασιλοποῦλες ποὺ ἀρπάζεις... [Μὲ νάξι]. Πές μου, θέλω νὰ μάθω... τὸ θέλω...

ΝΕΔΟΣ, [σὲ δύσκολη θέση]. — Εἶσαι καποια παράξενη γυναῖκα, δὲν εἶσαι δι, τι ἔνδυμιζα... ΜΕΛΑΧΡΑ — Τί μὲ νομίζεις;... Μήπως τρελή;... [Μὲ νάξια]. "Ελα πές μου, πές μου!... [Πάει κοντά του].

ΝΕΔΟΣ, [μὲ μανία]. — Μὰ εἶσαι σύ;...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Ποιὰ καλέ;... [Μὲ μεγάλη ἀφέλεια].

ΝΕΔΟΣ — "Εγύριζες εἴπες μὲ θεατρίους;...

ΜΕΛΑΧΡΑ — "Έχω καιρὸ τώρα ποὺ τοὺς ἀφησα.

ΝΕΔΟΣ — Πόσον καιρό;...

ΜΕΛΑΧΡΑ, [παίζοντας]. — "Ενα χρόνο, δύο, τρία...

ΝΕΔΟΣ, [μανασμένος]. — Μελάχρα!... [Πάει νὰ τὴν πιάσῃ].

ΜΕΛΑΧΡΑ, [τὸν φεύγει]. — Φρόνιμα!... Φρόνιμα!... "Ελα πές μου γιὰ τὶς βασιλοποῦλες. [Μὲ νάξι]. Κάνε μου τὸ χατζῆρι, κ' ἔγω τότε... [Πάει μὲ τὸ φόρεμα της].

ΝΕΔΟΣ, [σὲ μεγάλη ἀνυπομονησίᾳ]. — Νὰ σου πῶ;... Μία μέρα βρέθηκα στὸ παλάτι τοῦ μεγαλύτερου βασιλῆα ποὺ ἥτον στὸν κόσμο, και νὰ μπροστά μου μιὰ βασιλοποῦλα, τὰ μαλλιά τῆς κατάξανθα και ντυμένη δλη στὰ μπρούλατη. "Άμεσως...

ΜΕΛΑΧΡΑ, [τὸν διακόπτει]. — Στάσου, στάσου, τὰ μαλλιά τῆς κατάξανθα είπες;... [Πιάνει τὰ μαλλιά τῆς και τὰ δείχνει].

ΝΕΔΟΣ, [τὰ χάνει]. — Ναί!...

ΜΕΛΑΧΡΑ — "Εμπρός, αὐτὸ δηλεα...

ΝΕΔΟΣ — ... "Άμεσως θέλω νὰ τὴν κάνω γυναῖκα, μου, μὲ μοῦ λένε: πρέπει γιὰ νὰ τὴν πάρῃς νὰ πολεμήσῃς μὲ τοὺς πειδὸν δυνατοὺς τῆς χώρας...

ΜΕΛΑΧΡΑ, [τὸν διακόπτει ἀπότομα και ἔξακολουθεῖ]. — Καὶ ἀν τὸν νικήσῃς ἡ βασιλοποῦλη εἶναι δική σου!... Καὶ τότε παρουσιάζονται οἱ πειδὸν δυνατοί... Καὶ ὁ πρίντζηπας τῆς Γκραβάλας... "Εσύ θέλει νὰ πῶ!... [Τὸν κυττάει κατάματα] τοὺς νικάει.... Κ' ἔγω τότε τοῦ λέω... [Σὰν νὰ παριστάνῃ, μὲ τὰ λέει στὸ Νέδο]. Εἶσαι ἔνας νιός μὲ καρδιὰ μεγάλη, γι' αὐτὸ και ἔγω εἶμαι δική σου... [Πέφτει στὴν ἀρκαλιά του μὲ πόθῳ].

ΝΕΔΟΣ — Γιὰ τὴ Βενετιά;

ΝΕΔΟΣ — Ούτε γιὰ τὸν πρίγκηπα τὸν παραμύθιον;

ΜΕΛΑΧΡΑ — Μοῦ φαίνεται πῶς τὸν βρῆκα· ἡ

ΝΕΔΟΣ, [τὴν ἀγκαλιάζει μὲ πόθῳ, τὴν κυττάει στὰ μάτια, και μὲ φωνὴ ποὺ τρέμει]. — "Α!... ἔσοι σαι λοιπόν!... Καλὰ ἔλεγα... ἡ φωνὴ σου, τὰ μάτια σου, ... δλα... σὰν σὲ βλέπω... [Ἐξαφνα στέκεται]. Μὰ τὰ μαλλιά;... [Εξαφνα στέκεται].

ΜΕΛΑΧΡΑ — Αὐτὴ ἥταν ξανθὴ θέλεις νὰ πῆς;...

ΝΕΔΟΣ, [δίχως θάρρος]. — Ναι...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Φορούσα ψεύτικα μαλλιά, φιλαράκιο μου. Τὸ μαλαματένιο παλάτι ἥταν χρυσόχαρτο και τὰ μπρούλαντια μου χάντρες.

ΝΕΔΟΣ — Καὶ ὁ βασιλιάς αὐτὸς δι παληγάτσος ποὺ εἶπες...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Ναι· και βασίλισσα ἡ χορεύτρια ἡ γυναικα του... Δὲν τὸ θέλεις;...

ΝΕΔΟΣ — Ποῦ νὰ ξέρω!... Περαστικὸς ἥμουν ἀπὸ κεῖ με τὴ Βενετιά, καθίσαμε νὰ χάρημε ψυμεινα πορφώδημα πρώτη φρορὰ ποὺ ἔβλεπα τέτοια πράματα· ἔκεινη ἔφυγε, και ἔγω ἔμεινα ἀκόμη.

ΜΕΛΑΧΡΑ, [μὲ νάξι]. — "Ηθελες ν' ἀρπάξῃς τὴ βασιλοποῦλα...

ΝΕΔΟΣ, [τὴν κυττάει μὲ πόθῳ]. — Ναι, τὴ βασιλοποῦλα...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Καὶ ἡ βασιλοποῦλα πηρε τὸν πρίγκηπα ποὺ δὲν ἥσουν σύ· θέλεις;...

ΝΕΔΟΣ — Καὶ τὸν πρίγκηπα ποὺ δὲν θέλεις;...

ΜΕΛΑΧΡΑ — "Αμα ἡρθα ὅμως, δὲ μὲ γνώρισες...

ΝΕΔΟΣ — Σ' ἀρεσε νὰ μὲ τυραννᾶς τόσην ὡρα μὲ τὰ ψέματά σου.

ΜΕΛΑΧΡΑ — Μ' ἀρεσε νὰ σὲ βλέπω σὲ ὅγανία.

ΝΕΔΟΣ — Καὶ αὐτή σὲ γνωρίσω εἶπες αὐτὴν

Βενετιά ποὺ μοῦ τὸν ἔταξε, δὲ μοῦ εἶπε πῶς
ἔσυ εἰσαι; ...

ΝΕΔΟΣ, [τὴ σφίγκει στὴν ἀγκαλιά του]. — Μελάχρα μου! ...
[Παῦσις]

ΜΕΛΑΧΡΑ, [ῦστερα ἀπὸ λίγο]. — Καὶ νὰ δῆς πῶς
τὰ φέρονται ἡ Τύχη! ... "Αν ἥσουν μόνος δὲ θὰ
σ' ἔπαιρνα χαμπάρι! ... Ποῦ νὰ σὲ δῶ, μέσα
σὲ τόσον κόσμο! ... μά! ...

ΝΕΔΟΣ — Ἐγγώρισες τὴ Βενετιά;

ΜΕΛΑΧΡΑ — Ναὶ τὴ γνώρισα, ἀρχισα νὰ τὴν
κυττάζω καὶ δίπλα της ἥταν ὁ πρίγκηπας ποὺ
μοῦ ἔταξε... Καὶ νὰ μὴ μπορέσω ἐκείνη τὴ
βραδιὰ νὰ πάρω σένα! ...

ΝΕΔΟΣ — Ἐπρεπε νὰ τρέξῃς ἀνοίγοντας δρόμο
μέσα στὸν κόσμον δὲ καὶ νὰ ὅθης κοντά μου.

ΜΕΛΑΧΡΑ — Τί θὰ ἔκανες τότε ἔσυ; ...

ΝΕΔΟΣ — Θὰ σὲ ἀρπάξα στὴν ἀγκαλιά μου καὶ
θὰ σὲ σήκωνα ψηλά, ἀπάνω ἀπ' δὲ τὸν κόσμο,
νὰ σὲ φέρω μακριά, πολὺ μακριά... [τὴ σφίγκει].

ΜΕΛΑΧΡΑ, [λέγουσα]. — Πρίγκηπά μου! ...

[Παῦσις]

ΜΕΛΑΧΡΑ, [ῦστερα ἀπὸ λίγο]. — Καὶ ποῦ νὰ τὸ
βάλῃ δ νοῦς μου! ...

ΝΕΔΟΣ — Τί; ...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Ἐγὼ ποὺ τόσοι καὶ τόσοι μ' ἀγά-
πησαν καὶ ἀφανίστηκαν γιὰ μένα... ἀπ' δὲ τὸν
καὶ ἀν πέρασα μὲ τὴ συντροφιά μου, ἀναβά
πυρκαγιές! ... Ἐχω πολλές ἀμαρτίες... .

ΝΕΔΟΣ, [χαϊδευτικά]. — Πολλές;

ΜΕΛΑΧΡΑ — Γί φταιώ δικαίως ἔγω; ... Τί φταιώ
σὰν εἴμαι δικαίως; ... Μὰ εἴμαι δικαίως, ἀλή-
θεια; ...

ΝΕΔΟΣ — Μελάχρα μου! ... [τὴ σφίγκει].

ΜΕΛΑΧΡΑ — "Οταν χόρευα καὶ δὲ ἀέρας σφύ-
ριζε γύρω μου, μοῦ φαινόταν πῶς ἀκοντα του-
φεκιές! ... Ξέρεις πόσους ἔχω σκοτώσῃ;

ΝΕΔΟΣ — Εσύ; ...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Μὰ σκοτώθηκαν γιὰ μένα, γιὰ
τὸν τρελλό μου χορό... Μαννάδες πολλές κλά-
ψανε, καὶ διμως κανέναν δὲν ἀγάπησα... ἀμα
διμως εἶδα σένα, ἥταν ἄλλο πρᾶμα... Τόσα καὶ
τόσα νοικοκύρπαιδα, ἀπ' δὲ τὸν καὶ ἀν περ-
νοῦσα, θυσιαζόντουσαν γιὰ μένα, ἥθελαν γυ-
ναῖκα τους νὰ μὲ κάμουν... μὰ ἔγω! ... [στέ-
κεται μὲ νάζι].

ΝΕΔΟΣ, [τὴ φιλεῖ στὸ λαιμό]. — Μὰ ἔσυ! ...

ΜΕΛΑΧΡΑ, [μέσα ἀπ' τὰ φιλιά]. — Περίμενα τὸ
βασιλόπουλο, ποὺ μοῦ ἔταξε ἡ Βενετιά!

A Y L A I A

[Συνέχεια]

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΧΟΡΝ

ΝΕΔΟΣ — Ἀγάπη μου! ... [τὴ φιλεῖ].

ΜΕΛΑΧΡΑ — Τί τὸ θέλεις, ἥμουν παιδὶ τῆς
λευτεριᾶς... ἀμα συλλογιζόμουν πῶς θὰ πάρω
κάποιον καὶ νὰ μπῶ σὲ σπίτι, νὰ νοικοκύρευται,
πήγαινα νὰ παλαβώσω. — Στ' ἀλήθεια τούτη
τὴ φορὰ — ἀμα εἰδα δικαίως ἔσενα τὸ γύφτο, βα-
ρέθηκα καὶ τους παλητάσους δὲν ἔρω πῶς μοῦ
φάνηκε... Μοῦ θύμισε δὲν τὴν παληά μου
ζώη, δταν ἀμεριμνα γυρίζαμε ἀπὸ χώρα σὲ
χώρα, ἥθελα σ' αὐτὴν νὰ ξαναγυρίσω... Σὲ
σένα μοῦ φάνηκε πῶς ξανάβρισκα τὰ παιδιά-
τικά μου παιγνίδια... Ξαναθυμήθηκα τὸν πρίγ-
κηπα τοῦ παραμυθιοῦ, ποὺ μ' ἀρεσε τότε πάντα
ν' ἀκούω... Ἐσύ σαι δ πρίγκηπάς μου! ...

ΝΕΔΟΣ, [τὴ σφίγκει καὶ τὴ φιλεῖ]. — Καὶ ἔσυ ἡ
βασιλόπουλα μου! ...

ΜΕΛΑΧΡΑ, [ἀφίνεται σ' αὐτόν]. — Ολάκαιρη
δική σου! ...

ΝΕΔΟΣ, [κρατῶντας τὴν στὴν ἀγκαλιά του]. — Καὶ
πῶς καταφέρες καὶ μὲ βρῆκες; ...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Γύρισα δὲν τὰ τσιγκανοχώρια
ἐδῶ γύρω, ἐπὶ τέλους σὲ πέτυχα χτές βράδυ.

ΝΕΔΟΣ — Χτές βράδυ;

ΜΕΛΑΧΡΑ — Ναὶ, παραμόνευα ἐκεῖ πίσω [θείξνει
πρὸς τὸ βάθος] ... "Οταν σὲ εἶδα νὰ μιλᾶς μὲ τὴ
γοητία... Καὶ ἔτσι ἔφτιασα μιὰ ίστορία... καὶ
σήμερα ἥρθα... νά με δική σου! ...

ΝΕΔΟΣ — Καὶ γιατί δὲ μοῦ μίλησες χτές τὸ
βράδυ; ...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Μὴ μὲ μαλώνης... Ἐκανα
νάρων καὶ πάλι ἔφυγα... Ἡταν ἡ πρώτη φορὰ
ποὺ ἔτρεμε ἡ καρδιά μου! ... Ἐμένα! ... Γιὰ
φαντάσου! ...

ΝΕΔΟΣ, [μὲ μεγάλο πόθο]. — Μελάχρα μου! ...
ἀγάπη μου! ... [Τὴ φιλεῖ θερμά, ἐκείνη δλόκληρη
ἀφημένη καὶ πεσμένη στὴν ἀγκαλιά του καὶ μένουν ἔτσι
κάπιτοσο. "Ἐπειτα καθώς ἐκείνη είναι ἀποκαμομένη,
απότος ἀνοίγει τὴν πόρτα τῆς Βενετιᾶς σέργοντάς την
καὶ τὴν τραβάει πρὸς τὰ μέσα: καὶ μὲ φωνή πνιγ-
μένη, ποὺ μόλις ἀφίνει νὰ ἀκούγωνται τὰ λόγια του].
"Ελα... ἐδῶ κάποιος θὰ περάσῃ... μέ...
σα... δὲν είναι κανείς... μέ... σα... .

ΜΕΛΑΧΡΑ, [τοῦ φεύγει ἀπότομα, πηδηχτὴ καὶ ξε-
μαλλιασμένη]. — "Οχι! ... "Οχι! ... φύγε, σὲ φο-
βᾶμαι... [αὐτὸς τρέχει διμέσως τὴν πιάνει πάλι σφι-
χτὰ καὶ τὴ φιλεῖ]. — "Οχι σοῦ λέω! ... [ξεψυχισμένη].
"Οχι! ... "Ο... χι ἀγάπη μου! ... [Ο Νέδος τὴ
σηκώνει σκεδόν καὶ τὴν πηγαίνει πρὸς τὴν ἀνοικτὴν
πόρτα, πρὸς τὰ μέσα] ... Ἐτσι ἀρπάζες καὶ τὶς
βασιλόπουλες; ...

X A İ N E

T R A G O Y D I A

Δὲν ώνειρεύτηκα κέγω τὰ Ὄνειρα τὰ ἴδια,
Δέντρα, λουλούδια καὶ φιλιὰ κ' ἐρωτικὰ παιγνίδια;

Μὴ δὲν μ' ἐφώτισε κέμε χλωμὰ τὸ φεγγαράκι,
Ποὺ σκόρπιζε ἀπ' τὸ φύλλωμα τὸ φῶς του σ' τὸ ὄνάκι;

Δὲν ἔστεκαν ώσταν σκοποὶ σιωπηλοὶ σ' τὴν πόρτα,
Τῶν ώραίων θεῶν τ' ἀγάλματα τὰ μαρμαρένια δλόρτα;

"Ἄχ! ξέρω πόσο τ' ὄνειρο τὸ εύτυχισμένο ἀλλάζει,
Καὶ πόσο δέντρα καὶ καρδιὲς τὸ χιόνι τὰ σκεπάζει.

Πόσο κέμεις παγώνονυμε καὶ φεύγονυμε σ' τὴ λήμη.
Ποιὸς ἀπὸ μᾶς ἐδιάβηκε καὶ δὲν ἐλησμονήθη;

P A U L O S Γ N E Y T O S

MARY JANE CÉRE

E P H E S T O Β R A D Y

Ἐψὲς ποὺ μῶφυγες τὸ βράδυ ἀπὸ κοντά,
Σκέπασε τὴν καρδιά μου καταχνιά.

Τὸν ἥσκιο σου, στὸ παραθύρι μου σκυφτή,
Τὸν ἔβλεπα νὰ κάνεται, νὰ σβῆ.

Καὶ μάταια ζητοῦσε δὲ λογισμός,
Ο δρόμος νὰ μακραίνει κι' δὲ καιρός.

· Απάνω σου τὸ χάδι τρυφερό,
Τῶν δματιῶν μου ἀπόμενε τῶν δυό.

Καὶ σπάραζε ἀπ' τὰ δάκρυα ἡ καρδιά,
Σὲ κάθε σου γοργὴ βηματισιά.

· Ετσι ἀπ' τῶν δφθαλμῶν τὴν ἀγκαλιά,
· Ή σιλουέττα σου ἔφυγεν — ἀλιά!

Καὶ τὸ σκοτάδι γύρω τὸ βαθύ,
Τό εἶδα καὶ μεσαύθε μου νάπλωθη.

M. M A D A K A S H E S

ΣΧΟΛΕΙΑ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ

Εἰς δύο βιβλιάρια ἐκδοθέντα διαδοχικῶς κατὰ Ετὸ 1908 καὶ 1909 ὁ ἐπιθεωρητής τῶν ἐν Μακεδονίᾳ Ἑλληνικῶν σχολείων κ. Εὐθ. Μπουντώνας ἀναπτύσσει τὸ πρόγραμμα τῆς διαδασκαλίας τοῦ νηπιαγωγείου καὶ τοῦ ποινοῦ δημοτικοῦ δίδων συγχρόνως διδακτικὰς ὁδηγίας. Τὰ δύο βιβλιάρια ἔχουν τὴν μεγάλην ἀρετὴν ὅτι διαπνέονται ἀπὸ εἰλικρίνειαν. Σπανίως ἔνας λατρὸς δημολογεῖ, ὅτι τὸ θεραπευτικὸν σύστημα ποὺ ἀκολουθεῖ ἔβλαψεν ἐκείνους ἐπὶ τῶν δποίων ἐφηρμόσθη, ἡ γυμναστής ὅτι αἱ ἐπιδείξεις τοῦ Σταδίου χαλαρώνουν, ἀντὶ νὰ ἐνισχύσουν τὰ μέλη τῶν μαθητῶν τοι. Ὁ κ. Μπουντώνας ἔχει τὸ θάρρος καὶ κηρύττει. «Τὸ γλωσσικὸν μάθημα τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἀποστολὴν ἔχει νὰ ἔξοικείσῃ τὸν μαθητὴν μὲ τὸν γραπτὸν λόγον τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς ὡς δργανον προφορικῆς καὶ γραπτῆς ἐκφράσεως. Δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὴν διδακτικὴν ν' ἀλλοιούσῃ τὸν ἀπὸ πολλοῦ ὑπὸ τοῦ ἔθνους προβληθέντα εἰς τὸ δημοτικὸν σχολείον γλωσσικὸν σκοπόν, ἀλλ' ἐπιβάλλεται εἰς αὐτὴν νὰ ἔξετάσῃ, ἀνὴρ δόδος, τὴν δποίαν ἀκολουθοῦμεν, ἐπέτυχεν ἡ ἀπέτυχεν καὶ διατί. Ἡ δόδος αὐτὴ ἀπέτυχεν δημολογούμενως. Τούτο μαρτυρεῖ περιφανῶς ἡ ἀηδία καὶ ἡ ἀγανάκτησις τῆς διὰ τῶν σχολείων διελθούσης νεολαίας καὶ οἱ δυσαναλόγως πρόδος τὸν χρόνον καὶ τοὺς κόπους πενιχροὶ καφοὶ τῆς γλωσσικῆς ἥμῶν διαδασκαλίας. Δώδεκα ἔτη ἐν Τουρκίᾳ καὶ ἔνδεκα ἐν Ἑλλάδι διδάσκεται ἡ νεολαία μας νέα καὶ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ ἐπὶ δέκα καὶ δώδεκα ὧδας καθ' ἐβδομάδα χωρίς, ἐν τούτοις, νὰ κατορθώνῃ οὕτε τὴν νέαν νὰ χειρίζεται μετά τίνος ἐτοιμότητος καὶ ἀσφαλείας, οὕτε βατὰ τῆς ἀρχαίας κείμενα νὰ ἐννοῇ ἐκ πρώτης ὅψεως ἡ εὐχερῶς. Τίς πτάσιει;

Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ἔποδ ἐτῶν ἡδη ἀπήντησεν ὁ κ. Φωτιάδης μὲ τὴν περὶ ἐκπαιδευτικῆς ἀναγεννήσεως μελέτην του ἐν σχέσει μὲ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα. Καὶ ἀπέδειξε τετραγωνικὰ ὡς μοναδικῆς βαθύτητος καὶ διαυγείας συγγραφεὺς ὅτι ἡ ἐπιμονὴ εἰς τὴν χρῆσιν τῆς καθαρεύουσῆς φέρει ἀποτελέσματα ἐντελῶς ἀπογοητευτικά. Ἀλλως τε καὶ ἀριθμα ἄλλων μελετητῶν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προβλήματος εἰς τὸ αὐτὰ συμπεράσματα κατέληξαν. Αἱ σκέψεις δμως αὗται, αἱ διαδεδομέναι εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν μερίδα τῶν λογιών καὶ ἐπιστημόνων, περιωρίζουντο ἔως σήμερον μόνον εἰς θεωρητικὸν ἔδαφος καὶ ὡς ἔξαιρεσιν πρέπει ν' ἀναφέρωμεν τὴν ἐπιτυχοῦσαν ἡδη προσπάθειαν τοῦ κ. Ἀλ. Δελμούζου, διδάσκοντος τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν εἰς τὸ ἐν Βόλῳ σχολεῖον ἀπὸ δύο, νομίζω, ἐτῶν. Ἀλλὰ ἡ πεμονωμένη ἐνέργεια ἀτόμων, ναὶ μὲν ἔχει σημασίαν

προδρομικήν, δὲν ἔχει δμως καὶ γενικήν, ἐκείνην δηλαδὴ τὴν ὅποιαν ἡ φύσις τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ζητήματος ἀπαίτει.

Ὁ κ. Μπουντώνας ἐπιθεωρητής τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων ἐν Μακεδονίᾳ, κατέχων δηλαδὴ θέσιν ἐπίσημον, δμολογῶν δημοσίᾳ τὴν χρεωκοπίαν τῆς καθαρεύουσῆς εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, πρέπει ἰδιαίτερως νὰ ἐκάση τὴν προσοχήν, διότι διὰ τῆς ἐγκυαλίου μελέτης του σκοπεῖ πλέον τὴν ἐφαρμογὴν τῶν νεωτεριστικῶν ἰδεῶν. «Οσον διαφέρει ἡ θεωρία ἀπὸ τὴν πρᾶξιν, ἄλλο τόσον διαφέρει καὶ τὸ πρόγραμμα τοῦ κ. Μπουντώνα, ἀπὸ τὸ πρόγραμμα τοῦ κ. Φωτιάδη. Καὶ οἱ δύο ἔχουν δίκαιον.» Ετοι θὰ ἐπρεπε τούλαχιστον ν' ἀπαντήσῃ ὁ κατῆς τῆς παροιμίας. Ἡ θεωρία εἶνε τὸ ἀπόλυτον, ἡ πρᾶξις τὸ σχετικόν.

Ἐν συνεχασίᾳ μὲ τὸν κ. Ι. Τσικόπουλον, ἀσχολούμενον εἰδικῶς περὶ τὰ παιδαγωγικά, δ. κ. Μπουντώνας ἐπιχειρεῖ νὰ καθαρίσῃ τὴν γλωσσικὴν μορφὴν τὴν ὅποιαν πρέπει νὰ ἔχουν τὸ ἀναγνωστικὰ βιβλία τῶν ἐλληνοπαίδων. Κι' ἔδω εἶνε δοκίμας. Ποῖον τύπον ν' ἀποδεχθῆ κανείς; Τὸν τῆς καθαρεύουσῆς; Μὰ εἴπομεν ὅτι αὐτὸς ἔναντι γηγενήσει. Τῆς ἀκοάτου δημοτικῆς; Φυσικά, ἀλλά... «Τάρχει ἔνα μέγα καὶ δυσυτέρωβλητον ἄλλα. Ἡ γραφικὴ ἐπικοινωνία μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων γίνεται σήμερον εἰς τὴν καθαρεύουσαν. Τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα, ἐπιστολαὶ κατὰ τὸ πλεῖστον, ἐπιστημονικὰ συγγράμματα, ἐφημερίδες κλ. συντάσσονται εἰς γλῶσσαν σαβανωμένην. Ποῖος γινεὶς λοιπόν, ὀσονδήποτε καὶ ἀνείνε ἐμποτισμένος μὲ τὴν ἰδέαν τῆς δημοτικῆς, ἔχει τὸ θάρρος νὰ σπουδάσῃ τὸ παιδί του εἰς τὴν γλῶσσαν τὴν ὅποιαν ἀληθινὰ αἰσθάνεται; Καὶ αὔριον, ὅταν δηλαδὴ τὸ παιδί γίνη ἔφηβος πλέον, καὶ θελήσῃ ν' ὁρχίσῃ ἔνα στάδιον ἡ μίαν ἐργασίαν, εἰς ποίαν φρικτὴν ἀδυναμίαν θὰ εὑρεθῇ ἐὰν δὲν γνωρίζῃ τὸν γλωσσικὸν τύπον τὸν δποίον κακῶς μέν, ἀλλ' οὐχ ἡττον γενικῶς δύσκομος μεταχειρίζεται; »Ενεκα τούτου ἀκριβῶς πρέπει τὸ γλωσσικὸν ζήτημα νὰ λυθῇ προηγουμένως ἔξω τοῦ σχολείου καὶ ἔπειτα μέσα εἰς αὐτό. Ἐν τῷ μεταξὺ πρέπει ἡ ἐκπαίδευσις ν' ἀπαλλάσσεται βαθμηδὸν τῆς γλωσσικῆς προλήψεως. Εἰς τὴν λογοτεχνίαν ἡ ἐπανάστασις δὲν ἔχει λόγον νὰ περιμένῃ. «Ο ποιητής ἡ διηγηματογράφος ἡ δ συγγραφεὺς θεατρικῶν ἔργων δὲν ἔχει πολὺ νὰ διστάσῃ. «Γράφω, λέγει, δπως αἰσθάνομαι. Οσοι αἰσθάνονται σύμφωνα μ' ἔμενα ἀς μὲ διαβάσουν, οἱ ἀλλοι ἀκάμουν δτι μέλουν. Σιγά, σιγά θὰ μὲ ἀκολουθήσουν, γιατὶ ἔγω εὐρίσκομαι στὸ δρόμο τῆς ἀλήθειας». Καὶ εἶνε σεβαστὸς δ λογοτέχνης ποὺ δμιλεῖ ἔτσι καὶ ἔχει ἀναμφιβόλως δίκαιοιν. Διότι ἡ λογοτεχνία μιᾶς χώρας, ἡ ἀξία του δνό-

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΝΥΜΑΤΙΚΗΝ ΜΑΣ ΖΩΗΝ ΥΠΟ Π. ΡΟΥΜΠΟΥ

ΑΥΡΑ ΘΕΡΟΥ

ματος, πρέπει νὰ ἐμπνέεται ἀπὸ ἴδαινα καὶ προμηθέως. Καὶ ἡ διαδασκαλία δὲν ἔχει αὐτὸν τὸν σκοπόν; Τὸν ἴδιον βέβαια, μὲ κάποιας δμώς ἀτυχῶς ἐπιφυλάξεις, διότι ἀποβλέπει εἰς ἄμεσα πρακτικὰ ἀποτελέσματα. «Ἐφ' δον τὸ περιβάλλον μένει βυθισμένον εἰς γλωσσικὴν νεκροφάνειαν, τὸ σχολεῖον ἀναγκαστικῶς θὰ ὑποφέρῃ τὰς συνεπείας τοῦ κακοῦ.

Ο κ. Μπουντώνας καὶ ὁ κ. Τσικόπουλος τάσσονται ἀπὸ κοινοῦ ὑπὲρ μικτῆς ἀπλοποιημένης γλώσσης. Μάλιστα προσδιορίζουν τί πρέπει νὰ προσλαμβάνῃ καὶ τί ν' ἀποφεύγῃ κανεὶς ἐκ τοῦ σώματος καὶ τοῦ τυπικοῦ δημοτικῆς καὶ καθαρεύουσῆς. «Ἡ ἀδυναμία δμως τῆς μεθόδου καταφίεται ἐκ τοῦ δτι ἀναγκάζονται νὰ περιλάβουν ὑπὸ τὸν τίτλον «συζητήσιμον μέρος» πλείστας λέξεις, ἐφφράσεις, καθὼς καὶ μεγάλον πλοῦτον τοῦ τυπικοῦ.

Εἰναι βέβαιον, δτι ἀκολουθοῦντες σήμερον τὰ τυπικὰ δύο γλωσσῶν, δὲν ἐπιτυγχάνομεν τὴν ποθονμένην δμοιοιμορφίαν. «Ἀλλ' ἀφοῦ τὸ πα-

λαιὸν σύστημα κατήντησε τοὺς Ἑλληνας, ὡστε νὰ μὴ γνωρίζουν οὔτε τὴν δημοτικήν, οὔτε τὴν ἀρχαίαν, οὔτε τὴν καθαρεύουσαν, καὶ ἀφοῦ διὰ λόγους πρακτικοὺς δὲν δυνάμεθα νὰ εἰσαγάγωμεν εἰς τὰ σχολεῖα τὴν δημοτικὴν ἀπολύτως, ἡ μέση δοδὸς φαίνεται δτι ὁδηγεῖ εἰς τὰ δρινότερα. Τὴν ἔγγασίαν τοῦ κ. Μπουντώνα πρέπει νὰ θεωρήσωμεν δως ἀρνητικὴν μᾶλλον, παρὰ θετικὴν δως τείνουσαν νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰ φάρα καὶ ία τῶν ἀναγνωσματαρίων καὶ ἀπὸ στίχους δως οἱ ἀκόλουθοι:

«Οπως σὺ δὲν ἀγαπᾶς μὴν πειφάζεις, μὴν κτυπάς ἀβλαβόν καὶ ἀνατίνεον εὐδόρον, πτηνόν, χερσαίον.

Τὸ φρόνιμον παιδίον δὲν είναι δκνηρόν. «Τάρχεις 'σ τὸ σχολεῖον δὲν χάνει τὸν καιρόν.

Οι δύο τελευταῖοι νομίζω δτι ἡμποροῦσαν νὰ

τροποποιηθοῦν σύμφωνα μὲ τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῶν σχολικῶν προγραμμάτων.

*Ὑπάγει ἃς τὸ σχολεῖον
καὶ χάνει τὸν καιρόν.*

Καὶ εἶναι σπουδαῖον νὰ γλυτώσουν τὰ ἑλληνόπουλα ἀπὸ βαρβαρότητας τοιούτων εἴδους. Δι᾽ αὐτὸν ἡ ἐπίσημος πρωτοβουλία δύο φιλολόγων

γων ἀσχολουμένων μὲ τὴν παιδαγωγικήν, είνε
ἀξία μεγάλης προσοχῆς καὶ φέρει πρὸς τὴν
λύσιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ζητήματος.

Ο ἀπώτερος σκοπός, ἡ δριστικὴ δηλαδὴ ἀποδοχὴ τῆς δημοτικῆς εἰς τὰ σχολεῖα, ἃς εὐχώμενα νὰ ἐπιτευχθῇ ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον. Τότε μόνον τὸ Ἐδυνος μας θ' ἀποκτήσῃ πνεύμονας διὰ ν' ἀναπνέῃ.

NEOEΛΛΗΝ

ΚΙΡΔΑΣΑΛΗΣ

— ‘Ιστορικὸν διήγημα —

Ο Κιρδεζαλῆς ἦτο τὸ γένος βούλγαρος. Κιρδεζαλῆς εἰς τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν σημαίνει ἥρως, παλληκάρι. Τὸ καθ' αὐτὸ δόνομά του δὲν τὸ γνωρίζω.

Ο Κιρδζαλής μὲ τὰς ληστείας τού κατέπληξεν δῆλην τὴν Μολδαβίαν. Διὰ νὰ σχηματίσετε ἀμυνδρὰν ίδεαν, θὰ σᾶς διηγηθῶν ἐν ἀπὸ τὰ κατορθώματά του. Μίαν νύκτα, ὁ Κιρδζαλής καὶ ὁ ἀρναοῦτ - Μιχαλάκης¹ ἐπέδραμον ἐναντίον ἐνὸς βουλγαρικοῦ χωρίου. Τὸ ἔκανουσαν ἀπὸ τὰ δύο ἄκρα καὶ ἐλαφριογάργουν ἀπὸ καλύβην εἰς καλύβην. Ο Κιρδζαλής ἔσφαξε καὶ ὁ Μιχαλάκης ἐφόρτωνε τὴν λείαν. Καὶ οἱ δύο ἐκραύγαζαν ὁ Κιρδζαλής! ὁ Κιρδζαλής! Ολόκληρον τὸ χωρίον διεσκορπίσθη.

“Οταν δέ ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἐκήρυξε τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἥρχισε νὰ στρατολογῇ, ὁ Κιρδζαλῆς τοῦ ἔφερε μερικοὺς ἀπὸ τοὺς παλαιούς του συντόρωνος. Οὐ καθ' αὐτὸν τὸν

Τὴν μάχην τοῦ Σκουλενίου, νομίζω, κανεὶς δὲν περιέγραψε μὲ δλας τὰς τραγικάς της λεπτομέρειας. Φαντασθῆτε ἐπτακοσίους ἄνδρας, Ἀρναούτας, Ἀλβανούς, Ἐλληνας, Βουλγάρους καὶ ἄλλους διάφορους, στρατεύοντας.

Ο Ἀλέξανδρος Ὅψηλάντης προσωπικῶς ἡτο γενναῖος, ἀλλὰ δὲν εἶχε τὰ προσόντα τ' ἀπαιτούμενα διὰ τοιαύτην ἐπιχείρησιν, τὴν δποίαν ἐνεκολπώθη μὲ τόσην ζέσιν καὶ τόσον ἀπερισκέπτως. Δὲν ἔγνωριζε νὰ τὰ καταφέρῃ μὲ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς δποίους κατ' ἀνάγκην ἐδιοίκει. Δὲν ἐνέπνεει εἰς αὐτοὺς οὕτε σέβας οὕτε ἐμπιστοσύνην. Μετὰ τὴν ἀτυχῆ μάχην δποι ἐχάρη τὸ ἀνθροῖς τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας (τοῦ Λραγατσανίου), δ Γεωργάκης Ὅλυμπιάτης² τὸν ἐσυμβούλευσε ν' ἀποσυρθῇ καὶ δ Ἰδιος κατέλαβε τὴν θέσιν του. Ο Ὅψηλάντης ἐτράβηξε κατὰ τὰ διαφόρους φυλῆς, μὴ ἔχοντας οὕτε ἰδέαν καν στρατιωτικῆς τέχνης, δπισθυροῦντας πρὸ δέκα πέντε χιλιάδων τουρκικοῦ ἵππικοῦ. Τὸ σῶμα αὐτὸ ἐστριμώχθη παρὰ τὴν δχθην τοῦ Προσύτου μὲ δύο μικρὰ κανονάκια ενθεμέντα εἰς τὸ Ἱάσιον, εἰς τὴν αὖλήν τοῦ Ὀσποδάρου, μὲ τὰ δποια ἐχαιρέτιζαν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ τὸ ἀξιωμά του, εἰς τὰ ἐπίσημα γεύματα. Οι Τούρκοι εὐχαρίστως θὰ ἐχρησιμοποιούντα τὰ τηλεβόλα των, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμων νὰ τὸ πράξουν ἀνει ἀδείας τῆς ὁωστικῆς ἀρχῆς, διότι αἱ βόμβαι χωρὶς ἄλλο, θὰ ἐφθαναν τὴν ἴδιαήν μας δχθην. Ο διευθύνων τὴν μαστοτάξιαν³

¹ "Οταν ή Μολδαβία και Βλαχία ήσαν ἀκόμη ἡγεμονίαι, οἱ μισθοφόροι τῶν δυτικῶν στρατοπολογύμενοι κινδύνως ἐκ τῆς Ἡπείρου, Θεσσαλίας και Στερεάς Ἑλλάδος, ὠνομάζοντο ὑπὸ τῷ κοινὸν δῆμον ἀναρωτᾶται.

² Γεώργιος Ὁλύμπιος.

τσι εὐρισκομένου ἔκει. Ὁ ὑπολοχαγὸς μὴ γνωρίζων τί νὰ κάμη, ἔτρεξεν εἰς τὸν ποταμόν, διοῦν ἐφίπποι ἐξέλισσοντο ἐπιδεικτιῶς οἱ Δελημπασίδες¹ ἀπέναντι, καὶ τοὺς ἡπεῖλησε μὲ τὸν δάκτυλον. Οἱ Δελημπασίδες βλέποντες αὐτὸν ὑπεχώρησαν δρομιαῖοι, καὶ μετ' αὐτῶν δλόκηρον τὸ τουρκικὸν σῶμα. Ὁ ὑπολοχαγὸς δὲ ἀπειλήσας διὰ τοῦ δακτύλου ὠνομάζετο Χαρτοέβδης. Δὲν γνωρίζω τί ἀπέγεινε.

Ἐν τούτοις τὴν ἐπιοῦσαν οἱ Τούρκοι ἐπετέθησαν ἔναντίον τῶν Φιλικῶν. Μή τολμῶντες νὰ κάμουν χρῆσιν οὔτε ὅβουλίων, οὔτε βομβῶν, ἀπεφάσισαν παρὰ τὴν συνήθειάν των νὰ ἐπιτεθοῦν ἐκ τοῦ συστάδην δ' ἀγχεμάχων δπλων. Ἡ μάχη ἦτο πεισματώδης, ἐσφάζοντο μὲ γιαταγάνια. Μεταξὺ τῶν Τούρκων παρετηρήθησαν δόρατα μέχρι τοῦδε ἄχροντα παρ³ αὐτοῖς. Οἱ δόρατοι τοῦ Νεκράσωφ² ἐπολέμησαν εἰς τὰς τάξεις των. Οἱ Φιλικοὶ μὲ τὴν ἀδειαν τοῦ αὐτοκράτορός μας ἥδυναντο νὰ διαβοῦν τὸν Προύντον καὶ νὰ ἔξασφαλισθοῦν εἰς τὴν καραντίναν. Ἡρχίσαν τὴν διάβασιν. Ὁ Κοντογόνης καὶ ὁ Σοφιανὸς ἔμειναν τελευταῖοι ἐπὶ τῆς τουρκικῆς ὁχιᾶς. Ὁ Σοφιανὸς ἐφονεύθη. Ὁ Κοντογόνης ἀνθρωπός εὐσωμός ἐτραυματίσθη εἰς τὴν κοιλίαν. Διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς ὑψώσε τὴν σπάθην καὶ διὰ τῆς ἄλλης ἤρπασε τὸ ἔχθρικὸν δόρυ, τὸ ἔβινθισεν εἰς τὰ ἐντόσθια του βαθύτερον καὶ τοιουτορόπως ἔφθασε μὲ τὴν σπάθην τὸν φονέα του, μετὰ τοῦ δποίου καὶ ἐκνήσθη κατὰ γῆς.

Τὸ πᾶν εἶχε τελειώσει. Οἱ Τοῦρκοι ἔμειναν νικηταί. Ἡ Μολδαβία ἀπεκαθαρίσθη, περὶ τοὺς ἔξακοσίους ἀρναούτας διεσκορπίσθησαν εἰς τὴν Βεσσαραβίαν, καὶ μὴ γνωρίζοντες πῶς νὰ ξῆσουν, ηὔγνωμόνουν μόλια ταῦτα τὴν Ρωσίαν διὰ τὴν προστασίαν της. Διῆγον βίον ἀεργον, ὅχι ὅμως καὶ ταραχώδη, τὸν ἔβλεπε τις πάντοτε εἰς τὰ καφενεῖα τῆς ἡμιτουργικῆς Βεσσαραβίας μὲ τὰς μακρὰς καπνούσοριγγάς των εἰς τὸ στόμα, πίνοντας τουρκικὸν καφέ μὲ μικρὰ φλυτζανάκια. Αἱ κεντημέναι κάπαι καὶ τὰ τσαρούχια των Ἰρχισαν ἥδη νὰ μαλακώνουν, ἀλλὰ τὴν φουντωτὴν σκουφιαν ἐξηκωλούθουν νὰ τὴν φροδοῦν στραβά, καὶ τὰ γιαταγάνια καὶ τὰ πιστόλια των ἀκόμη διεκρίνοντο κάτω ἀπὸ τὰ πλατειὰ ζωνάρια των. Κανεὶς δὲν εἶχε παραπονα ἐναντίον των. Οὕτε εἰμποροῦσε τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι οἱ φιλήσυχοι αὐτοὶ πτωχοὶ ἀνθρώποι, ἵσαν οἱ πασιγγωστοι κλέφται τῆς Μολδαβίας, οἱ σύντροφοι τοῦ τρομεροῦ Κιρδζαλῆ, καὶ ὅτι ὁ Ἰδιος εὑρίσκετο μεταξύ των.

Ο πασσᾶς, διοικῶν τὸ Ιάσιον, τὸ ἔμαθε,
καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὅρων τῆς συνθήκης ἐζήτησεν
ἀπὸ τὰς ωστικὰς ἀρχὰς τὴν παράδοσιν
τοῦ ἀρχηγοῦ.

“Η ἀστυνομία ἔκαπιεν ἐρεύνας. Ἐμαθαν δτὶ
δι Κιρδζαλῆς εὐρίσκετο πράγματι εἰς τὸ Κισι-
νιώφ. Τὸν συνέλαβον εἰς τὴν οἰκίαν ἐνὸς δρα-
πέτου καλογήρου τὸ ἑσπέρας τὴν ὥραν ποὺ
ἔδειπνοῦσε, μαζὶ μὲν ἄλλους ἐπτὰ συντρόφους
του. Τὸν Κιρδζαλῆ τὸν ἐφυλάκισαν. Δὲν ἔχουνψε
τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὅμοιόγησεν δτὶ αὐτὸς εἶναι
δι Κιρδζαλῆς.

Αλλά, προσέθετε, ἀφ' ὅτου ἐπέφασα τὸν Προῦτον, ἐγὼ δὲν ἐπείραξα οὔτε μίαν τρίχα ξένης περιουσίας, δὲν ἐνόλησα οὔτε τὸν τελευταῖον γύφτον. Διὰ τοὺς Τούρκους, τοὺς Μολδαβούς, τοὺς Βλάχους, ἐγὼ βέβαια εἶμαι ληστής, ἀλλὰ διὰ τοὺς Ρώσους, ξένος. ‘Οταν δὲ Σοφιανὸς ἔμεινεν χωρὶς πολεμοφόδια, ἦλθε σ' ἡμᾶς στὴν καραντίναν συλλέγων ἀπὸ τοὺς πληγωμένους διτεῖνος, κουμπιά, καρφιά, ἀλυστίδες καὶ λαβίδες ἀπὸ γιαταγάνια’ διὰ τὰς τελευταίας βολάς, τοῦ ἔδωσα εἴκοσι μιτεσλίκια καὶ ἔμεινα ἀπένταρος. ‘Ο Θεὸς ἡξεύρει διτεῖνος, κιρδάλης ἔζων μὲν ἐλεημοσύνην! Διατί τώρα οἱ Ρώσοι μὲ παραδίδουν εἰς τοὺς ἔχθρούς μου;

“Ο Κιρδάλης κατόπιν ἐσιώπησε καὶ ἐπερί-
μενε, τί τοῦ ἐπεφύλαττεν ἡ μοῖρα του.
Δὲν ἐπερίμενε καὶ πολὺ. Ἡ ἀρχὴ μὴ ὑπο-
χρεωμένη νὰ θεωρῇ τοὺς ληπτὰς ἐκ φομαντικῆς
ἀπόψεως καὶ βλέποντα τὸ δίκαιον τῆς ἀπαντή-
σεως τοῦ πασσᾶ, διέταξε νὰ στείλουν τὸν Κιρδ-
ᾶλην εἰς τὸ Ἱάσιον.

⁷Ανδρωπος γενναιαίψυχος καὶ εὐφυής, τὴν ἐποχὴν ἔκεινην νέος καὶ ἄγνωστος ὑπάλληλος τοῦ δημοσίου κατέχων σῆμερον διακεκριμένην θέσιν, ζωηρῶς μοῦ περιέγοασθε τὴν ἔξοδόν του.

Είς το προαύλιον της είρκτης έστεκετο ἥ ταχυδρομικὴ καροῦτσα... "Ισως δὲν γνωρίζετε τί ἐστὶ καροῦτσα· μία χαμηλὴ καλαμόπλεκτος ταλίνα εἰς τὴν δποίαν πρὸ δλίγον ἀκόμη ἔξευγον ἔξ ἔως δκτῷ ψωφοάλογα. "Ενας Μολδαβός, μακρομούστακος καὶ μὲ καλπάκι ἀπὸ προβιάν λίπτενε ἔνα ἔξ αὐτῶν, καθέ στιγμὴν ἐφώναζε καὶ ἔμαστίγωνε, καὶ τ' ἄλογάκια τον ἔτρεχαν μ' ἀρκετὰ καλὸν τρόπον. "Ἐὰν εἰς τὸν δρόμον ἀπόσταινε κανένα, τὸ ἔξευγε καὶ μὲ φοβεράς βλασφημίας τ' ἄφηνε στὴν μέσην τοῦ δρόμου μὴ φροντίζων διὰ τὰ περαιτέρω. Εἰς τὴν ἐπιστροφὴν ἦτο βέβαιος ὅτι θὰ τὸ εῖδισκε νὰ βόσκῃ ἀμέριμνον εἰς τὸ ἰδιον μέρος εἰς τὴν καταποράσινον στέπην. Δὲν ἦτο σπάνιον νὰ φύγῃ τις ἀπὸ ἔνα σταθμὸν μ' ὀκτὼ ἀλογα καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν ἄλλον μόνον μὲ δύο. "Ετσι ἦτο πρὸ δέκα πέντε ἔτῶν. Τώρα εἰς τὴν ἐκρωσσισθεῖσαν Βεσσαραβίαν ἔσυνειθισαν τὰ ωσσικὰ χάμουρα καὶ τὴν ομαδικὴν τελέναν.

την χωρούσιν τελεγάν.
Τοιούτου είδοντας καρούντσα ἐστέκετο εἰς τὸ προαύλιον τῆς εἰρητῆς εἰς τὰ 1821, εἰς μίαν ἀπό τὰς τελενταίας ἡμέρας τοῦ Σεπτεμβρίου. Αἱ Ἐβραῖαι μὲ τὰ μαροδὰ μανύκια καὶ τὶς παντοῦ-

¹ "Ατακτον τουρκικὸν ἵππικόν.

² Κοξάκος, ἀρχηγὸς αἰρέσεως θρησκευτικῆς.

ΠΟΡΤΑΡΙΑ

ΤΟΥΡΚΙΚΟΝ ΣΠΙΤΙ
Φωτογρ. Μ. Βελουδίου

φλες των, οι άρναοῦται μὲ τὴν καταρρακωμένην καὶ γραφικὴν στολήν των, αἱ εὐπλαστοὶ Μολδαβῖαι μὲ τὰ μελανόφθαλμα παιδιά των στὰ χέρια, ἐπειτιογύρισαν τὴν καροῦτσαν. Οἱ ἄνδρες κατηρεῖς καὶ σιωπηλοί, αἱ γυναικες ἐν ταραχῇ κάτι τι ἀνέμενον.

Ἡ αὐλόθυρα ἥνοιξε καὶ μερικοὶ ἀξιωματικοὶ τῆς ἀστυνομίας ἔξηλθον, ὅπισθεν αὐτῶν δύο στρατιῶται συνώδεναν τὸν Κιρδζαλῆν ἀλυσόδετον.

Ἐφαίνετο τριακοντούτης. Τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ μελαχροινοῦ προσώπου του ἥσαν ἀδρὰ καὶ κανόνικά. Ἡτον ὑψηλοῦ ἀναστήματος, εὐρύστερονος, καὶ τὸ πᾶν ἐδείκνυεν ἀνθρωπον ἀσυνήθους φυσικῆς ὁρμῆς. Παρδαλὸν σαρίκι ἐκάλυπτε πλαγίως τὴν κεφαλήν του. Πλατεῖα ζώνη περιετύλισε τὴν λεπτήν δοιρύν του, ταλιμᾶς ἀπὸ χονδρὸν κυανοῦν ὑφασμα, πλατεῖαι πτυχαὶ τοῦ ὑποκαμίσου πίπτουσαι ἀνω τῶν γονάτων, καὶ εἴμιοφρα τσαρούχια ἐσυμπλήρουν τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἐνδυμασίας του. Ἡ ὄψις του ἦτο ἡρεμος καὶ ἀγέρωχος.

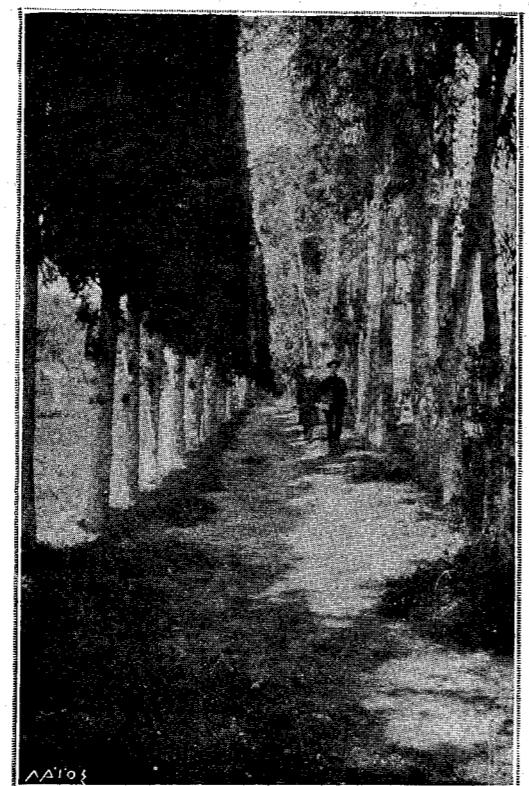
Ἐνας ὑπάλληλος, κατακόκκινο γεροντάκι μὲ ἔσθωριασμένην στολήν, ἐπὶ τῆς δροίας ἐταλαντεύοντο τρία κουμπιά, ἐκόλλησε τὰ θολὰ ὅμματοῦάλια του εἰς τὸν καταπόρφυρον κῶνον τὸν κατέχοντα θέσιν μύτης, ἐξεδίπλωσεν ἕνα χαρτὶ καὶ ἡρχισεν νὰ διαβάζῃ μονοτόνως εἰς μολδαβικὴν διάλεκτον. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἔρωπτε περιφρονητικῶς κανὲν βλέμμα εἰς τὸν δεμένον

Κιρδζαλῆν, ποδὸς τὸν δροῖον κατὰ τὰ φαινόμενα ἀνεφέρετο τὸ χαρτί. Ὁ Κιρδζαλῆς τὸν ἥκουσε μετὰ προσοχῆς. Ὁ ὑπάλληλος ἐτελείωσε τὴν ἀνάγνωσιν, ἐβροντοφρώνησε, καὶ διέταξε τὸν λαὸν νὰ διαλυθῇ, κατόπιν ἔφεραν τὴν καροῦτσαν. Τότε ὁ Κιρδζαλῆς ἐστράφη πρὸς αὐτὸν καὶ τοῦ εἶπε μερικὰς λέξεις εἰς μολδαβικὴν γλῶσσαν. Ἡ φωνὴ τοῦ ἔτρεμε, τὸ πρόσωπόν του ἥλλαξεν δψιν, ἔκλαυσεν καὶ ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ ὑπάλληλον τῆς ἀστυνομίας, βροντῶν μὲ τὰς ἀλύσους του. Ὁ ὑπάλληλος τῆς ἀστυνομίας, τρομάξας ἐσκύρτησε, οἱ στρατιῶται ἥθελαν νὰ σηκώσουν τὸν Κιρδζαλῆν, ἀλλ᾽ ἐκεῖνος ἐσηκώθη μόνος του, ἔπιασε τὰ δεσμά του, ἐβάδισε πρὸς τὴν καροῦτσαν, καὶ ἐφώναξεν: ἀΐντε! Χωροφύλαξ ἐκάθησε παραπλεύρως, δὲ μολδαβὸς ἐκροτάλισε τὸ μαστίγιόν του καὶ ἡ καροῦτσα ἐκίνησε.

— Τί σᾶς εἴπεν ὁ Κιρδζαλῆς; ἡρώτησεν δὲ νέος ὑπάλληλος τὸν ἀστυνομικόν.

— Βλέπετε, μὲ παρακάλεσε, ἀπήντησε γελῶν δὲ ἀνθρωπος τῆς ἀστυνομίας, νὰ φροντίσω διὰ τὴν γυναῖκα καὶ τὸ παιδί του ποὺ ξοῦν εἰς ἔνα βουλγαρικὸν χωρίον πλησίον τῆς Κιλίας φοβεῖται μῆπως καὶ ἐκεῖνοι πάθουν τίποτε ἐξ αὐτίας του. Ἀνόητος κόσμος.

— Ἡ ἀφήγησις τοῦ νέου ὑπάλληλου πολὺ

ΟΔΟΣ ΣΠΑΡΤΗΣ — ΜΥΣΤΡΑ

ΦΩΤΟΓΡ. Θ.

μὲ ἐσυγκάνησε. Ἐλυπήθην τὸν πτωχὸν Κιρδζαλῆν. Ἐπὶ πολὺ δὲν ἐγνώριζα τίποτε περὶ τῆς τύχης του. Μετὰ κάμποσα ἔτη συνηντήθημεν μὲ τὸν νέον ὑπάλληλον. Ἐνθυμήθημεν τὰ παλαιά.

— Καὶ τί νέα ἀπὸ τὸν φύλον σας τὸν Κιρδζαλῆν; τὸν ἡρώτησε δὲν γνωρίζετε τί ἀπέγινε;

— Πῶς δὲν γνωρίζω, μοῦ ἀπήντησε, καὶ μοῦ ἐδιηγήθη τὰ ἔξῆς:

— Ὄταν ἔφεραν τὸν Κιρδζαλῆν εἰς τὸ Ἱασίον, τὸν ἐπαρουσίασαν εἰς τὸν πασσᾶν, δστις τὸν κατεδίκασεν εἰς θάνατον δὲ ἀνασκολοπισμοῦ. Τὴν ἐκτέλεσιν τὴν ἀνέβαλαν ἐώς ὅτου περάσῃ κάποια ἑορτή. Ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸν ἔρωψαν εἰς τὴν εἰρητήν.

Τὸν δέσμιον ἐφύλαττον ἐπτὰ Τοῦρκοι (ἀνθρωποι ἀπλοὶ καὶ ἐνδομύχως καὶ οἱ ἴδιοι λησταὶ δψις ἦτο καὶ ὁ Κιρδζαλῆς), τὸν ἐπειριποῦντο καὶ ἀπλήστως ἡροδωντο, δψις καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολήν, τὰ θυμασία πατορθώματά του. Μεταξὺ τῶν φυλάκων καὶ τοῦ δεσμώτου ἐπηκολούθησε στενὸς σύνδεσμος. Μίαν φορὰν τοὺς λέγει ὁ Κιρδζαλῆς.

— Ἀδέλφια, ἡ τελευταία μοῦ ὅρα πλησιάζει. Κανεὶς δὲν θ' ἀποφύγῃ δὲ τοῦ εἶναι γραπτόν. Γρήγορα θ' ἀποχωρισθῶμεν. Ἐγὼ ἐπιθυμοῦσα νὰ σᾶς ἀφήσω κάτι τι πρὸς ἐνθύμησιν.

Οἱ Τοῦρκοι ἐτέντωσαν τ' αὐτία.

— Ἀδέλφια, ἐξηκολούθησεν ὁ Κιρδζαλῆς, ἐδῶ καὶ τρία χρόνια, δταν ἥμιον σύντροφος μὲ τὸν μακαρίτην τὸν Μιχαλάκην, ἥμετς ἐπαραχώσαμεν εἰς τὴν στέπην πλησίον τοῦ Γιασιοῦ ἔνα καζάνι μὲ φλουριά. Καθὼς φαίνεται, οὔτ' ἔγω, οὔτ' ἐκεῖνος θὰ τὰ πάρῃ. Ἡταν τῆς τύχης σας, πάροτε τα σεῖς καὶ μοιράσετε τα ἀδελφικά.

Οἱ Τοῦρκοι παρ' ὀλίγον νὰ τὰ χάσουν. Ἡρχισαν τὰς συζητήσεις, πῶς νὰ εῦρουν ποῦ κρύπτεται δὲ θησαυρός. Ἐσκέφθησαν, ἐσκέφθησαν... καὶ ἀπεφάσισαν δὲ ἴδιος ὁ Κιρδζαλῆς νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ.

Ἐνύκτωσε. Οἱ Τοῦρκοι ἐβγαλαν τὰ δεσμὰ ἀπὸ τοὺς πόδας τοῦ δεσμώτου, ἐδεσαν μὲ σχοινίον τὰς χειράς του, καὶ διηγήθησαν ἀπὸ τὴν πόλιν πρὸς τὴν στέπην.

— Ο Κιρδζαλῆς τοὺς ὠδήγησε, κρατῶν τὴν

αὐτὴν διεύθυνσιν ἀπὸ μίαν τούμπαν¹ εἰς τὴν ἄλλην. Ἐπειριπάτησαν πολύ. Ἐπὶ τέλους δι Κιρδζαλῆς ἐστάθη πλησίον μιᾶς μεγάλης πλακός, ἐμέτρησε δώδεκα βήματα πρὸς τὸν ἥλιον, ἐκτύπησε τὸν πόδα κατὰ γῆς καὶ εἶπεν: ἐδῶ!

Οἱ Τοῦρκοι ἐλαβαν τὰ μέτρα των. Οἱ τέσσαρες ἔβγαλαν τὰ γιαταγιάνια των καὶ ἡρχισαν νὰ σκάπτουν τὴν γῆν. Τρεῖς ἔμειναν νὰ τὸν φυλάττουν. Ὁ Κιρδζαλῆς ἐκάθησεν ἐπὶ μιᾶς πέτρας καὶ ἔβλεπε τί ἔκαμαν.

— Ἔ! γρήγορα τὸ λοιπόν τοὺς ἡρώτα, τὸ ἐφθάσατε;

— Οχι, ἀκόμη, ἀπήντησαν οἱ Τοῦρκοι, καὶ ἀφονος ἰδρῶς τοὺς περιέλουε.

— Ο Κιρδζαλῆς ἡρχισε νὰ ἀνυπομονῇ.

— Ἔ! ἀνθρωποι! καὶ τὴν γῆν ἀκόμη νὰ σκάψουν καθὼς πρέπει δὲν ξεύρουν. Ἐγὼ σὲ δύο λεπτὰ θὰ ἐτελείωνα. Παιδιά, λύσετε μου τὰ χέρια καὶ δώσετε μου ἔνα γιαταγάνι.

Οἱ Τοῦρκοι ἀπεσύρθησαν καὶ ἡρχισαν νὰ συσκέπτωνται. Καὶ τί, (ἀφοῦ ἀπεφάσισαν) ἀπὸ τοῦ λύσωμε τὰ χέρια καὶ ἀς τοῦ δώσωμε ἔνα γιαταγάνι. Τί μ' αὐτό. Ἐκεῖνος εἶναι ἔνας, ἥμετς ἐπτά. Καὶ οἱ Τοῦρκοι ἔλυσαν τὰς χειράς του καὶ τοῦ ἔδωσαν τὸ γιαταγάνι.

Ἐπὶ τέλους δι Κιρδζαλῆς ἥτον ἐλεύθερος καὶ ὀπλισμένος. Τί θὰ ἡσθάντεο ἀρα γε. Ἡρχισε νὰ σκάπτῃ βιαστικός, οἱ φύλακες τὸν ἐβοήθουν. Αἴφνης εἰς ἔνα ἀπ' αὐτοὺς ἐβύθισε τὸ γιαταγάνι του καὶ ἀφῆσε τὸ ζύφιος καρφωμένον, ἡρπασεν ἀπὸ τὴν ζώνην του τὰ δύο πιστόλια.

Οἱ ἐπίλοιποι εἶς, βλέποντες τὸν Κιρδζαλῆν ὀπλισμένον, δψου φύγει, φύγει.

Ο Κιρδζαλῆς σήμερον ληστοκατεῖ τὰ πέροξ τοῦ Ἱασίου. Πρὸ δὲ τοῦ ἐμήνησε 500 φλουριδά πλειλῶν ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει νὰ καύσῃ τὸ Ἱασίον καὶ νὰ συλλάβῃ τὸν ἴδιον τὸν δσποδάρον. Πέντε χιλιάδες φλουριὰ τοῦ ἐμετρήθησαν.

Πῶς σᾶς φαίνεται δι Κιρδζαλῆς;

(Ἐκ τῶν πεζῶν διηγημάτων τοῦ Ρώσου ποιητοῦ Αλεξάνδρου Σεργγέγεβιτς Πούσκην).

[Ἐκ τοῦ φωστικοῦ πρωτοτύπου]

OLD EFRAIM

¹ Τοῦμπα, τύμβος, μαγοῦλα.

ΚΡΙΤΙΚΗ—“Ο ΚΑΚΟΣ ΔΡΟΜΟΣ,,

Κύριον Γενηγόριον Ξενόπουλον

'Eritauda

Ἄγαπητέ μου Γρηγόρη,

Διαβάζοντας τώρα ύστερα στά «Παναθήναια» τὸ διηγῆμά σου «Ο Κακός Δρόμος» αἰσθάνθηκα περισσότερο παρ’ ἄλλοτε τὴν μεγάλην καλλιτεχνικὴν ἀπόστασιν, ποὺ χωρίζει τὰ νεώτερα ἔργα σου ἀπὸ τὰ πλέον παλαιά. — «Ολα καλογραμμένα, μὲ τὴν σφραγίδα τῆς δρυῆς σκέψεως (*bon sens*) καὶ μὲ καλαίσθητη πάντοτε τῇ φύσιᾳ, δείχνουν τὰ παλαιότερα διηγήματά σου ἔνα λογογράφον ἀξιοσημείωτον, ἔνα παρατηρητὴν εὐσυνείδητον, ἔναν ἀνθρωπὸν προωθευμένον ἀπὸ κληρονομικότητα καὶ φωτισμένον ἀπὸ μόρφωσιν. Καὶ διαβάζονται πάντοτε μ' εὐχαρίστησι, δίνοντας κάποτε τὴν συγκίνησιν τῆς τέχνης, δπως τὸ «Χωρὶς Ὄνομα καὶ ἀκόμα, «Ἡ Ἐπαρχιακὴ Φιλανθρωπία» καὶ «Ἡ Φούρκα» καὶ «Ο τρελλὸς μὲ τοὺς κόκκινους κρίνους» καὶ δπως περισσότερον ἀκόμα δυνατὴ εἰς τὴν περιγραφήν της καὶ ἀληθινὴ εἰς τὴν ψυχολογίαν της ἡ «Μαργαρίτα Στέφα». — Αποτελοῦν παραγωγὴν φιλολογικήν, δχι δύμως καὶ καλλιτεχνικὴν δημιουργίαν. Ή πρωτοτύπα τοις — σχετικὴ καὶ διὰ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα — δὲν φθάνει ἔως εἰς τὸ ὑψος ἐκεῖνο, ποὺ ἡ παρατήρησις δίνει τὴν ζωντανὴν ἀνάμνησιν τῆς φύσεως καὶ ἡ σκέψις τὴν ἀληθινὴν ἐντύπωσιν τῆς ζωῆς.

Η έξελιξις δύος τοῦ ταλάντου σου, εὐτυχῶς διὰ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα, δὲν ἐσταμάτησεν ἔως ἐκεῖ. Ἀπ' ἑναντίας δυναμωμένη ἀπὸ ἔμφυτον παρατηρητικός τῶν ψυχικῶν πραγμάτων καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν πεῖραν τῆς ζωῆς — ποὺ ἡ πίκρα τῆς χρησιμεύει εἰς τοὺς δημιουργικοὺς ἀνθρώπους νὰ κεντᾷ τὴν φαντασία τους καὶ νὰ γενικεύῃ τὴν κρίσιν — ἔφθασεν ἡ ἔξελιξις σου ἔως εἰς τὴν ἀληθινὴν τέχνην. Κ^ο ἔτσι μᾶς ἔδωκες «Τὸν Κόκκινο Βράχο» ἔργον δυνατῆς περιγραφικότητος σὰν μυθιστόρημα καὶ τὸν «Ἐρωτα Ἐσταυρωμένον» διήγημα, ποὺ ἔχει ἀληθινὰ ἐμπνευσμένην καὶ ὑψηλὴν περιγραφὴν τοῦ ψυχικοῦ πάθους καὶ κατί καλήτερον ἀκόμη «Τὴν Ἀναθρεψτή» ποὺ συνδυάζει ἀρμονικὰ τὸ δυνατὸ ζωγράφισμα ἐνὸς γενικοῦ χαρακτῆρος μὲ τὴν λιτὴν ἐπιγραφὴν ἐπεισοδίων καὶ πραγμάτων, παρεμένων ἀριστοτεχνικὰ μέσον ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν τῆς ζωῆς. Μία τέτοια δική σου περιγραφὴ τοῦ μεθύσου, ποὺ ἡ ψυχική του ὑπόστασις ἀργοπνήγεται μέσα στὸ βούρκο, φθάνει σὲ

δυνατὸν φεαλιστικὸν λυρισμό, ποὺ μόνον σὲ μεγάλους τεχνίτας μπορεῖ κανεὶς κάποτε νὰ τὸν βρίσκη. «Ο δάιμονας — γράφεις — τὸν εἶχε κυριεύει σύνψυχα (τὸν πατέρα τῆς Ἀναθρεφτῆς). ή

συνείδησίς του είχε σβύσει σὰ λυχνάρι κ' εἶχε κατανήσει σὰ φάντασμα τοῦ ὅλου κόσμου, ποὺ δὲν τὸν κρατοῦσε σὲ τοῦτον ἔδω παρὰ ή σπιρτάδα τοῦ κρασιού.

— «Σὰ μπαρτσαμάδος εἶνε — Θέ μου καὶ συχώρεσε με, ἔλεγε πικρογελῶντας δ σιδό Ἀντωνάκης.

«Στὸ ὑστεροῦ ἔκανε μέρες ὀλόκληρες νὰ φανῆ στὸ σπίτι. Ἐχανόταν κι' ἀπὸ τὴ γειτονιά. Ἡ Ἀντζολίνα δὲν ἀκουε πειὰ οὔτε τὸ βραχινια- σμένο του τραγούδι. Ἔπειτα κανένα βραδυνὸ ἄξαφνα τῆς φαινότουν σὰν νὰ γνώριζε τὴ φωνή του! . . .

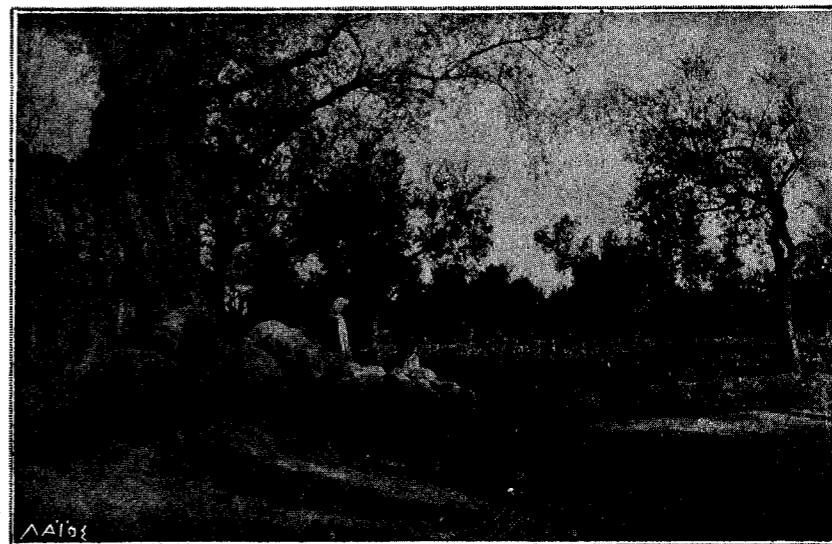
εἰς τὴν καλύνην ποὺ πέεεψετεις, κυρά !
καὶ τὰ μεσάνυχτα τοὺς τὸν ἔφερονταν οἱ καλοὶ συντρόφοι καὶ τὸν ἀνέβαζαν στὴ σοφίτα καὶ τὸν πετοῦσαν στὸ στρῶμά του σακκὶ-κουβάρι... Κοιμοῦνταν ἐκεῖ πάνω μιά, δυό, τρεῖς μέρες ἀδιάκοπα. Τὸν ἔξεχονταν. «Ἐδῶ τάχατες νὰ εἶνε;» ἔλεγε ἡ Ἀντζολίνα· κι ἀνέβαινε καὶ τὸν εῦρισκε ἐκεῖ νὰ κείτεται, νὰ ψιφολογῆ καὶ νὰ ἰδρώνη κρασίλα. «Ἐξιπνοῦσε, ἔφευγε τρικλίζοντας καὶ πάλι χανόταν».

Σοῦ ἐσημείωσα τὴν περιγραφὴν αὐτῆν ὡς ἔξαιρετικήν, χωρὶς νὰ θέλω μὲ τοῦτο νὰ φανερώσω πῶς εἶναι μοναδικὴ μέσα στὸ εὖμορφο διήγημα. «Υπάρχουν εἰς αὐτὸ καθὼς καὶ εἰς τὸν «Ἐρωταῖσταν» ἀλλοι ψυχικοὶ χαρακτηρισμοὶ καὶ λοιπαὶ ἔξαρσεις (κατὰ εὐτυχίαν διόλου ρητορικαὶ) ποὺ βρίσκονται στὸ ἴδιο ὑψος τέχνης ἀληθινὰ δημιουργικῆς. Ετοι στὸν «Ἐρωταῖσταν» τὴν στιγμή, ποὺ ἡ Στέλλα τρομαγμένη ἀκούει τὴν προσποιητὴ συγκατάνευσι τοῦ πατέρα της εἰς τὸ νὰ γίνη τάχα δι γάμος της μὲ ἐκεῖνον ποὺ ἀγαπᾷ, θαυμάσια περιγράφεις στὴν ἔκφρασι μᾶς φυσιογνωμίας τὴν ψυχὴ ποὺ ξῆ μέσα σὲ παθητικὴ γενναιότητα:

«Ἡ Στέλλα ἐστικάθη διὰ μᾶς καὶ ἀνοίξε τὸ στοματάκι σ' ἔνα μορφασμὸν τρόμου, ποὺ λίγο ἔμοιαζε μὲ χαμόγελο. Ἡ δψι τῆς ἔχλωμιασε γιατὶ δὲν ἐκοκκινίζε ποτέ. Εἶχε τὴν κάτασπρη, ἡτὸν γαλατένια σάρκα τοῦ κρίνου καὶ ἥτον περιστότερο λουλοῦδι παρὰ ἄνθρωπος. τὸ δροσερὸν αἱ λευκὸν αὐτὸν πλάσμα».

Καὶ σὰν ἀντίκρυσμα, (pendant) ἐμπνευσμένο
ἀπὸ βαθειῶν αἰσθησι τῆς τέχνης, παρουσιᾶζεις
ὁ βάρβαρος θυμὸς τοῦ πατέρα της, τοῦ Βιο-
λάντη, ποὺ φανερώνει πραγματικῶς τὴν ἐνερ-
γητική δειλία :

«Ἡ μάσκα ἔπεσε κάτω καὶ τὸ πρόσωπό του
φάνη φοβερό, πανάγριο. Τὰ σύννεφα τὰ μαῦρα,
οὐν εἶχαν πυκνωθῆ στὰ ματόφρουδα, ἀρχισαν
ονομιαῖς νὰ τοξεύουν κεραυνούς.

ΚΟΝΔΙ ΠΟΥ ΣΤΑΛΛΙΖΕΙ

ΦΩΤΟΓΡ. Ε

μης ψυχος, εις τὸ δποιον βρίσκεται «Ο Κακὸς Δρόμος».

* * *

«Ο Κακός Δρόμος». «Ενα ύψηλό και άληθινό ποίημα, έμπνευσμένο από τὴν πραγματικὴ ζωή. «Ενα μελαγχολικὸ ἐλεγεῖτο, ποὺ δίνει ζωντανὸν τῆς εἰδωνείας τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων τὸν ἀντίλαλο.

«Μπάμ! ἔνας μπάτσος δεξιῶς μπάμ! ἄλλος μπάτσος ἀριστερῶς. »Επειτα μιά κλωτσιά στὴν κοιλιὰ καὶ ἡ Στέλλα κάτω, μισή στὸ πάτωμα, μισή στὸν καναπέ.

« Ἡταν μιὰ στιγμὴ καταπλήξεως ποὺ δὲν
ἔκουνήθη κανείς. Καὶ δὲ Ἰδιος δὲ Βιολάντης, θὰ
ξέλεγες ἔπειδόμενος γιὰ δὲ τι εἶνε κάμπη».

Αἱ δύο περιγραφαὶ, πὸν παρακάτω ἔτεντί-
γονται καὶ τελειόνονται εἰς τὸ ἀποτελέσματα τοῦ
ἐπεισοδίου, δεμένες μαζὶ ἀπὸ τὴν ἐπιδεξιότητα
τοῦ μύθου, ἄθελα θυμίζουν εἰς τὸν αἰσθητικὸν
τὴν τέχνην τοῦ Ρέμπραντ, ποὺ δένοντας τὰ
φωτεινὰ μαζὶ μὲ τές σκιές ζωντανεύει ἀφθαστα
στὰς εἰκόνας του τὸ σκοτάδι καὶ τὸ φῶς. "Ετσι
ζωντανεύοντας καὶ σὺ τὴν ψυχικὴν θρασύτητα
τοῦ Βιολάντη, μᾶς δείνεις δυνατά τὴν εἰκόνα τοῦ
παθητικοῦ ἥρωϊσμοῦ τῆς Στέλλας, ποὺ θεριεύει:

«Ἄγνάτια στή σκληράδα τῶν οὐτιδανῶν» ὅπως σοῦ ἔγραψεν δὲ βαθύγνωμος ποιητής μας.

Δέν θέλως είχα φέρει την αρχή, από την πρώτη σελίδα της βιβλίου μου, που έγραψα για την ιστορία της Ελλάδας. Την ιστορία της Ελλάδας από την αρχή της ρωμαϊκής κατακτήσης μέχρι την άφωνη πτώση της στην Αγγλο-Γαλλική Κοινωνία. Την ιστορία της Ελλάδας από την αρχή της ρωμαϊκής κατακτήσης μέχρι την άφωνη πτώση της στην Αγγλο-Γαλλική Κοινωνία.

Ἡ εὐμορφιὰ καὶ ὅχι ἡ λογικὴ καὶ ἀκόμα ἡ εὐμορφιὰ καὶ ὅχι ἡ δύναμις καὶ πάλιν ἡ εὐμορφιὰ καὶ ὅχι ἡ ἡδικὴ εἰνοὶ ποὺ δῷται τὸ ἀνθρώπινα καὶ τὰ διαφεντεύει. Αὗτὴ καὶ σὰν παραλογίζεται καὶ σὰν εἰναι ἀδύνατη καὶ σὰν εἰναι ἀνήθυκη θριαμβεύει, σέργοντας εἰς τὸν θριαμβόν της αἰχμάλωτα τὸν πλοῦτο, τὴν δόξα, τὴν τιμὴν καὶ σκορπῶντας εἰς τὸ πέρασμά της χαρές καὶ λύπες — περισσότερες βέβαια λύπες ὅπως κάθε ἀνθρώπινη ἐνέργεια.

Καὶ ὁ θρίαμβος τῆς εὐμορφιᾶς ὃ μόνος ἀληθινὸς εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, τύραννος κάθε ἀτομικότητος καὶ δημιουργὸς τῶν συνόλων, δὲν βρίσκεται εἰς «Τὸν Κακὸ Δρόμο» ζωγραφισμένος μὲν ὑστερικὴ προσπάθεια ἀντιθέσεως τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ πονηροῦ, οὔτε μὲν ἀπαισιοδοξία ἥθικολόγου, οὔτε μὲ μεθύσι πραγματικισμοῦ, ἀλλὰ μὲ τὴ λιτότητα τῆς ἀληθινῆς τέχνης, ποὺ ἔχειριζει μέσα στὸν κυκεῶνα τῆς ζωῆς τὰ πλέον γενικὰ καὶ τὰ πλέον θεμελιώδη παρουσιάζοντας εἰς ἔνα σύνολον φυσικὸν καὶ ἀρμονικόν, καθρέφτισμα — διὰ νὰ γράψω παραστατικώτερα — καθρέφτισμα τῆς μορφῆς καὶ τῆς ψυχῆς τῶν πραγμάτων. Τὸ σύμβολόν σου, ἡ εὐμορφη Χρυσοῦλα, ζωγραφισμένο ἐπιδέξια στὴν ἀρχὴ τοῦ μύθου, μοιάζοντας «λογικούν μὲ πα-

χύσαρκα και λαμπρόχρωμα φύλλα που ξεφύτρωσε στὸν ήλιο μέσος ἀπὸ κείνη τὴν κοπριά», συγκεντρώνει ἀπάνω του και γύρω του κάθε ξένην ἐνέργεια και κάθε ξένον πάθος, ἀβίαστα και φυσικά, σύμφωνα μὲ τὴν ἐσωτερική σκέψη, ἀλλὰ χωρὶς κανέναν ἀκρωτηριασμὸν και καμιὰ παραμόρφωσι τῆς φυσικότητος. Ἀντίκρυσμα και ἀντίθεσι τῆς Χρυσούλας ἡ ἀσχημη Χρηστίνα, που γιὰ νὰ κρατηθῇ στὴ ζωὴ διχρόνεται πίσω ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινα νόμιμα — ἀξιώματα τῆς ἡθικῆς και νόμους κοινωνικοὺς και, καὶ... κάθε τι ἄλλο που σὰν κινέζικο τείχος ὑψωσαν γύρωθε τους ἡ ἀσχημια και ἡ ἀδύναμια. — Εἶναι ἀλήθεια πῶς οἱ περισσότεροι πιστεύουν δι τοιούτους και ἡ ἡθικὴ ἐφτιάστηκαν ἀπὸ δυνατούς. Δὲν εἶναι ὅμως ἔτσι, δῆλος τὸ δεῖχνει παραστατικὰ ἡ ἀκόλουθη διαλογικὴ σκέψης κάποιου βιβλίου:

«—Οποιος ἔβαλε νόμους θὰ ἦταν δυνατός, γιατὶ ἔκαμε τοὺς ἄλλους νὰ τὸν ὑπακούουν, ὁ Ἀρνησία.

«—Οχι, Θεόπρεπε. Οἱ πολλοὶ τὸν ὑπάκουουν ποὺ ἥσαν ὅμως μ' αὐτὸν ἀδύνατοι. Συνεώθηκαν νομοθέτες και νομοταγεῖς γιὰ νὰ πολεμήσουν τοὺς δυνατούς που εἶναι λίγοι.

«—Καὶ δοι ἐφτιάσαν, Ἀρνησία, τὴν ἡθικὴν μπορεῖς νὰ πῆς πῶς δὲν ἥσαν ἐνάρετοι;

«—Μπορῶ και πρέπει νὰ τὸ ἄπω, Θεόπρεπε. Ἀσχημοὶ δῆλοι τους ἥσαν, ποὺ ἔζητησαν τὴν ἀσχημια τους νὰ κρύψουν πίσω ἀπὸ τὸν πυκνὸ φανταχτερὸ πέπλο τῆς λεγομένης ἀρετῆς. Και οἱ ἀσχημοὶ, ποὺ εἶναι πολλοί, ἔζητησαν, βγαίνοντας στὸ γιόρτωμα τῆς ζωῆς, νὰ φοροῦν τὸν πέπλον αὐτὸν και νὰ διατηροῦν πάντα τους αὐτὸν τὸ συρό.

«—Καὶ τὶ λοιπὸν εἶναι ἡ ἀλήθεια στὴ ζωὴ;

«—Ἡ ἀσυνεδησία τῆς εὐμορφιᾶς, ποὺ θὰ πῆ δημιουργικότης και δὲν ἐγωΐσμος τῆς δυνάμεως, ποὺ θὰ πῆ δημιουργικότης. Αὐτὰ εἶναι ἡ ζωὴ και ἡ ἀλήθεια.

«—Φθάνεις ὡς τόσο νὰ πῆς, Ἀρνησία, πῶς κανεὶς ἀπὸ τοὺς θεμελιωτάς, ποὺ ἔδωκαν στὸν κόσμο τὰς ἀρχὰς τοῦ δικαίου και τῆς ἡθικῆς, δὲν ἥταν ἀραῖος και δυνατός.

«—Κανεὶς, Θεόπρεπε.

«—Μέσα σ' αὐτοὺς ὅμως εἶναι τόσοι σοφοὶ που και σὺ τοὺς θαυμάζεις.

«—Ναι. Μὰ πρόσεξε εἰς τοῦτο και μὴ σοῦ φανῆ παράξενο. Κανένας ἀπ' αὐτοὺς δὲν ἐνομοθέτησε και δὲν ἡθικολόγησε παρὰ δταν ἥταν γέρος — ἥγουν ἀσχημος πειὰ και ἀδύνατος. Γενικότερα μάλιστα πρέπει νὰ εἰπωθῇ πῶς αἱ σκέψεις των δὲν ἔβγαλαν νόμους και ἡθικὰς ἀρχὰς παρὰ δταν ἀρχισαν ν' ἀσχημαίνουν και νὰ γεράζουν...»

«Εκαμα τόση παρέκβασι, γιατὶ μοῦ φαίνεται πῶς ἡ τέτοια ἀντίληψις τοῦ κοινωνικοῦ ψυχιμοῦ

ἀποτελεῖ τὸ φόντο, ποὺ ἔξωχράφισες σ' αὐτὸν ἐπάνω ὅλα τὰ πρόσωπα και τὰ συμβάντα «Τοῦ Κακοῦ Δρόμου».

Βαθειὰ στὴ σκιὰ ἡ Χρηστίνα. Ἐμπρός μέσα στὸ φῶς ἡ Χρυσούλα και γύρω τους, δι κύρο Λάμπρος και ἡ Φιορέττα, τὰ γονικὰ τῆς Χρυσούλας, τύποι τῆς ἀσυνεδησίας, ποὺ ἔχει ἡ καθημερινὴ ζωὴ και δι μαστρο - Δῆμος δι πατέρας τῆς ἀσχημης, δι γέρω παράξενος χωροφύλακας τῆς ἀξιοπρεπείας και δι ἀδελφός της Νιόνιος, δι ἄνυαλος και ἀπὸ δρόμευτον παραβάτης τῶν ἀνθρωπίνων νομίμων και δι Τζώρτης τοῦ Μενεγῆ, δι πρωτος ἀγαπητικὸς τῆς Χρυσούλας, ἔνας ἀπὸ τοὺς ἔγγονοις θεριστάδες τῆς ἡδονῆς, ποὺ περαστικὰ θεριζοῦν τὸν μεστωμένον ἀγρὸν τῆς νεότητος και δι Αλεξόπουλος, ποὺ σὰν Χαλδαῖος μάγος φέρνει δῶρα στὴν εὐμορφιά, ὅπως και δι ἄλλος ἔκεινος «γεραλέος κύριος, ἀφέντης ξανθοκόκκινος και γαλανός, σοβαρὸς και γλυκύς, μὲ μακρυὰ γένεια» ποὺ «ἔμοιαζε νὰ ἦταν ἄνδρας τῆς» και πρέπει νὰ τὴν ἀγαποῦσε πολὺ [τὴν Χρυσούλα]. Κι ἀνάμεσα στῆς ζωηρὲς αὐτὲς φυσιογνωμίες, παράμερα τῶν γενικῶν αὐτῶν τύπων, ἄλλες μορφὲς περαστικές, σὰν τὴν Ἐλενα, τὸν Γιάννη τὸ μπακάλη, τὴ θειὰ Ἄννετα, ποὺ δίνουν εἰς τὴν ἐνέργεια δλην τὴν φυσικότητα τῆς ζωῆς, χωρὶς νὰ συγκεντρώνουν ἐπάνω τους καμιὰ ξεχωριστὴ δρᾶση, ὅμοια και αὐτὲς δι μορφὲς μὲ τὰ συμβάντα τοῦ μύθου, ποὺ ξετυλίγονται δλα γοργὰ και ἀβίαστα, κατορθώνοντας μάλιστα νὰ δίνουν μιὰν ἡθογραφία (ἔτσι πρέπει νὰ τὴν λέμε;) πιστὴ και ἔξακριβωμένη τῆς σημερινῆς κοινωνικῆς ζωῆς εἰς τὴν κάτω τάξι και δχι μόνο ζωῆς ἐπαρχιακῆς, ὅπως ἀλλόκοτα θέλεις νὰ φανερώσῃς μὲ τὸν γενικὸν τίτλον «ἐπαρχιακὰ διηγήματα» σὰν νὰ ἦταν «Ο Κακὸς Δρόμος» στὴν ἔμπνευσι και στὴν πλοκή του κάτι ποὺ μπορεῖ νὰ συμβαίνῃ διδιατέρως εἰς τὴ Ζάκυνθο και δὲν μπορεῖ νὰ συμβαίνῃ δυνατώτερα μάλιστα εἰς τὰς Ἀθήνας η στὴ Νεάπολι η στὴ Βιέννη και κάθε ἀλλοῦ.

Η φωτοσκάσις, ποὺ ἀνέφερα παραπάνω γιὰ τὴ Στέλλα και τὸν Παναγῆ Βιολάντη βρίσκεται τεχνικώτατα και μάλιστα μὲ κάποιαν ἐλληνικὴ λιτότητα εἰς «Τὸν Κακὸ Δρόμο» χωρὶς τὸ τέχνασμα τῶν ἐμμέσων περιγραφῶν, ποὺ εἶναι χιρακτηριστικὸν ἐλάττωμα τῆς νεωτέρας τέχνης. Ετσι περιγράφονται ἡ ἀσχημη και ἡ εὐμορφη ποὺ φιλία τῆς ἔδενε: «Εἶναι περίεργα πῶς δύο τόσο διαφορετικὰ κορίτσια, ἡ Χρυσούλα και ἡ Χρηστίνα μποροῦσε νὰ εἶναι δεμένα μὲ φιλία. Κολεύσσεις ἡ ἀσχημη μὲ τὴν εὐμορφη, ἡ φρόνιμη μὲ τὴ σουρουκλοῦ, ἡ ἀκαμάτρα μὲ τὴ δουλεύτρα, ἡ γεμάτη ἔννοιες μὲ τὴν αἴσθησιαν, ἡ ορέμπελη μὲ τὴν νοικοχρούλα, ἡ πάντα χαρούμενη μὲ τὴ πάντα λυπημένη!... Θὰ ἔλεγε κανεὶς ἀκόμη μιὰ φορὰ πῶς τὸ ἀντίθετο κάνουν

τὴν ἀρμονία... «Ἡ Χρηστίνα ἀγαποῦσε τὴ Χρυσούλα γιατὶ ἦταν γλυκοαίματη, καλόβολη και εὔμορφη — μὰ τὴν ἔζηλενε και δλα γι' αὐτά. Καὶ μὲ τὰ χρόνια, ἡ ἀγάπη λιγόστευε και ἡ ζήλεια μεγάλονε... «Οσοι νέοι περοῦσαν ἀπὸ τὸ καντοῦνι τὴν Κυριακὴ — νέοι ἀπὸ ἄλλες γειτονιές ποὺ τριγύριζαν γιὰ κυνῆγη — τὴ Χρυσούλα ἐκύταζαν χασκισμένοι, ποὺ ἔλαμπτε στὸ παραθύρῳ τῆς Κανένας ποτὲ δὲν ἔγνωσε νὰ ἰδῃ και τὴν ἀμοιρὴν Χρηστίνα στὸ δικό της, δσο και ἀπὸ τὸν οὐρανὸν μὲ τὰ πράσινα πλάγια, στὸ οὐρανό...»

Κ' ὑστερὸ ἀπὸ τὸ ἀντίκρυνσιν αὐτὸν τῆς εὐμορφιᾶς και τῆς ἀσχημιας κάποιο εξεχωριστὸ ἐπεισόδιο, ποὺ ξεκαθαρίζει τὰ δικαιώματα τῆς εὐμορφιᾶς ἀπὸ τὰ παραστρατήματα τῆς ἀσχημιας, τὴν ἡθικὴν, νὰ ποῦμε, τῆς ωδαιότητος εὐμορφιᾶς ἀπὸ τὴν κοινὴν αἰσχρότητα. Τὸ ἐπεισόδιον τῆς μάννας τῆς Χρυσούλας και τοῦ Γερόλυμου.

«Ο Γερόλυμος δι μακελλάρης, δι μεσόκοπος, μὲ τὸ χοντρὸ και κατακόκκινο σβέροκο, εἶχε λυμπισθὴ τὰ πάχη τῆς μπακάλινας και ἡ πονόψυχη Φιορέττα ἦταν τώρα ἡ ἀγαπητικὴ του. Πολλὰ ἀδιάκριτα μάτια τὸν εἶδαν νὰ μπαίνῃ τὴ νύχτα στὸ κατῶγι, στὸ παραμάγαζο...». Άληθινά, χωρὶς κανέναν θηικολογικὸν ὑπαινιγμὸν και κανένα δικό σου συμπέραμα, βγαίνει ἀπὸ τὴν διήγησιν δι υπαινιγμὸς τῶν δλγῶν προνομιούχων, ποὺ ξεκαθαρίζει τὴν παραβάσιν και τῶν πολλῶν παραβατῶν ποὺ κάμνουν χυδαῖον τὸ κάθε τί έστω και τὸ εὐγενέστερον. Διότι σὲ κάθε χαρὰ και σὲ κάθε ἀπόλαυσι «πολλοὶ μὲν εἰσὶ κλητοί, δλγοὶ δὲ ἐκλεκτοί» δῆλος μᾶς λέγει θαιμάσια ἡ ἀλληγορία τῶν καλεσμένων τοῦ γάμου.

Καὶ ἀρχίζει κατόπιν ἡ ιστορία τῶν ἔρωτων τῆς Χρυσούλας, ποὺ ξεφεραν τὴ δυστυχία τῆς Χρηστίνας, δηλαδὴ δι μάθη δηδονὴ και ἀπόλαυσις τῶν δρασίων και τῶν δυνατῶν φέρει τὸν πόνο και τὴν στέρησι τῶν ἀσχημων και τῶν ἀδυνάτων. Παρηγορὰ τούτων, ποὺ πάντα σχεδὸν δι ποφέρουν, εἶναι ἡ ἐλπίδα σὲ ἄλλη μετὰ δάνατον ζωῆς, ἡ λύτρωσις, δῆλος εὐμορφα παραλογιζόμενος τὴν δωνόμασεν ἐπιτυχημένα σὲ μιὰ κριτικὴ ἐπιθεώρησι του δ Νορδάου. Καὶ μὲ εἰκόνα τῆς ἀπατηλῆς παρηγορίας, ἀριστοτεχνικὰ συγκεκριμένην, προικίζει τὸ μιαλὸ τῆς Χρηστίνας, γράφοντας: «Κ' ἐπειδὴ μιὰ καθαρὴ μεταφορὰ δὲν μποροῦσε νὰ κρατηθῇ στὸ ἀκαλλιέργητο μιαλό της χωρὶς κάποιο ὑλικὸ ἀποκούμπι; τῆς ἀρεσενὸντας τὴν ἀπόλαυσι στὰ ζῶα, ξεκεί τοὺς δικῆς της ζηχους τοῦ σφρούγματος τῶν μηχανῶν και ἡ δικὴ σου τῆς μαλακές ἀρμονίες τοῦ κελαρύσματος τῶν πηγῶν, ημερη και χαρωπὴ σὰν τὴν ἀληγορίη φύσι.

Αθέλα, δταν ἐδιάβαζα τὴν περικοπὴν αὐτήν, τὴν ἐσύγκρινα μὲ τὴ δυνατὴ περιγραφὴ, τοῦ Ζολᾶ, μὲ τὴν δοπίαν ἀρχίζει τὸ μυθιστόρημά του «Η Γῆ» και βρήκα πῶς ξεκείνη ζωγραφίζοντας τὴν ἀπόλαυσι στὰ ζῶα, ξεκεί τοὺς δικῆς της ζηχους τοῦ σφρούγματος τῶν μηχανῶν και ἡ δικὴ σου τῆς μαλακές ἀρμονίες τοῦ κελαρύσματος τῶν πηγῶν, ημερη και χαρωπὴ σὰν τὴν ἀληγορίη φύσι.

Μὰ τέτοιαν ημερότητα ἐλληνικὴν ἔχουν και δλα τὸ ἄλλα ἐπεισόδια καθὼς και αἱ σκέψεις «Τοῦ Κακοῦ Δρόμου» και μάλιστα κάποτε μιὰ σαυτρικὴ εὐθυμία, ποὺ θυμίζει τὴς κωμικὲς μορφὲς τῶν παλαιῶν πηγῶν εἰδωλίων, σὰν ἡ

περιγραφή της σκέψεως της Χρηστίνας. «'Αλήθεια, δ πνευματικός της, δσες φορές τοῦ παραπονιότανε γιὰ τὴ θλιμμένη της ζωή, της ἔλεγε πώς ἀληθινή εύτυχία βρίσκεται στὸν Παράδεισο, δπου θὰ πάνε δσοι βασανίσθηκαν στὸν κόσμο... Τὸ πίστευε κι' αὐτὸ ή Χρηστίνα, δσο εἶχε νὰ τρώγῃ βραστὰ κολοκυνθάκια μὲ τηγανιτὲς μαριδες... καὶ φανταζότανε γιὰ παρηγορά της, ποὺ αὐτὴ δὲν ἔκανε λοῦσα καὶ δὲν ἔξεφάντονε στὰ πανηγύρια, πώς ή Χρυσούλο σὰν ἀμαρτωλὴ θὰ πήγαινε ἵσια στὴν Κόλασι... Μὰ τώρα ποὺ δὲν εἶχε οὔτε ψωμό, κι' αὐτὸ ἀκόμα δὲν τὸ πίστευε. Ψέματα, ἔλεγε, ψέματα! Οἱ τέτοιες καλήτερα πηγαίνουν στὸν Παράδεισο. Γιατὶ ἔχουντε λειφτὰ καὶ κάνουντε ψυχικά καὶ ἀνάβουντε λαμπτάδες χοντρές στὴν ἐκκλησιὰ καὶ στὰ μεσοκοπίσματα μετανοιόντων καὶ στὰ γεράματα πολλὲς φορές μπαίνουν σὲ μοναστῆρι...» Ό σπαραγμὸς τῆς ψυχῆς γραμμένος σὲ τέτοιον εὐθύμιο ρυθμὸ εἶναι ἀληθινὰ κάτι ἐλληνικό.

Οπως ἐλληνικό, χωρὶς ἔκτροχιλισμούς, καὶ μάλιστα στολισμένο μὲ μεταπτώσεις στοργικάς — ποὺς ὑπάρχουν τόσο ριζωμένες στὴν ἐλληνικὴ ψυχὴ — είναι καὶ τὸ ἐπεισόδιο τοῦ Νιόνιου, διάμοιρος του μὲ τὴν ἀτιμασμένη τῇ Χρυσούλᾳ, ποὺ σὰν τελειωτικὸ κτύπημα ἔφερε τὸν ἥθικὸ θάνατο στὴ ψυχὴ τῆς Χοηστίνας.

Θὰ ἔγραφα πολλά, παρα - πολλὰ ἀκόμη, ἂν
ἔπειμενα στὴν ἀνάλυσι «Τὸν Κακοῦ Δρόμον»,
θέλοντας νὰ δείξω τους τόσο ψηχολογημένους καὶ
γενικοὺς τύπους τοῦ Νιόνιου καὶ τοῦ Ἀλεξοπού-
λου, ποὺ κάνουν τὴν ἀντίθεσι τῆς νοικουχεμέ-
νης καὶ τῆς ἀσκεψητῆς ἡδονῆς ἢ ν' ἀναλύσω τὴν
τόσον ἀληθινὴν περιγραφὴ τῶν αἰσθημάτων καὶ
τῶν ὅρμῶν ποὺ παραδέργανται τὴν ἀσχήμια τῆς
Χρηστίνας. Γιατί, χωρὶς ὑπερβολή, κάθε περι-
γραφὴ καὶ καθ' ἐπισόδιο σ' αὐτῷ σου τὸ διήγημα
είναι μὲ καλλιτεγνικὴν ἀοιδότητα γραμμένο.

Ι. ΖΕΡΒΟΣ ΑΡΕΤΑΣ

— Καὶ μιὰ παρατήρησι. Νομίζεις πώς χρείαζονται τὰ σχόλια κ' ἡ ἔξηγησις (ποὺ κάνεις) τῶν ἴδιωτισμῶν σ' ἔνα καλλιτέχνημα. Ἐγὼ βρίσκω πώς ἀπασχολοῦν τὴν προσογὴν ἀνωφέλειτα.

J., Z.

Αλλὰ ό σκοπός μου, σὺν ἀρχισα, ήταν νὰ περιοδίσω τὴν κρίσι μου στὰ δρια ἐνὸς γράμματος — κ' ἔγεινε τόσο μεγάλο! — γιὰ νὰ σου φανερώσω τὴν αἰσθητικὴν ἀπόλαυσι, που εἶχα διαβάζοντας «Τὸν Κακὸν Δρόμο» καὶ νὰ παρακινήσω ἄλλους — ἀν τυχὸν ἐδημοσιεύετο τὸ γράμμα μου — νὰ τὸν διαβάσουν ἢ νὰ τὸν ξαναδιαβάσουν. Δὲν μπορῶ διμως τώρα τελειόνοντας νὰ μὴ ἀναφέρω τὸ λαμπρὸ τοῦ διηγήματος τέλος, μὲ τὸ δποῖον ὅχι μόνον τονίζεται ὁ θρίαμβος τῆς εὐμορφιᾶς ἀβίαστα καὶ φυσικά, ἀλλὰ καὶ φανερόνεται κάτι ἀνότερο καὶ κάτι γενικώτερον ἀκόμη, ἡ ἀδέλητη ὑποταγὴ τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸ *Μοιραῖον*, ἐκεῖνο ποὺ οἱ Ἑλλῆνες βαθύγγωμοι ἀριστοτέχναι εἶχαν ἀρχῆν καὶ τέλος κάθε τραγικῆς των ἐμπνεύσεως. Τώρα πειὰ — γράφεις — [ἡ Χρηστίνα] ἥξερε καλὰ πῶς καθένεας γεννιέται μὲ τὴ μοῖρα του καὶ πῶς δ, τι κ' ἀν κάμη ἀπὸ μίσος κι' ἀπὸ ζήλεια δὲν μπορεῖ ν' ἀλλάξῃ τῆς ζωῆς του τὰ δάκρυα σὲ γέλια.

«Τὴ μοῖρα τῆς τὴν εἶδε. Σύ δοπιο δρόμο
κι' ἀν ἔμπαινε αὐτή, μὲ τιμὴ ἦ μ' ἀτιμία, μὲ
τρέλλα ἦ μὲ φρονιμάδα, δὲν εἶχε ν' ἀπαντήσῃ
παρὰ τὴ λύπη καὶ τὴ συμφορά. Δὲν ἦταν γεν-
νημένη αὐτή γιὰ τῆς χαρὲς καὶ τῆς εὐτυχίες,
γιὰ τὰ πλούτη καὶ τὰ μεγαλεῖα... Καὶ γιὰ νὰ
μὴν ἀντιστέκεται περισσότερο, τοῦ πάκου, σὲ μιὰ
Δύναμι, ποὺ τὴν κατανικοῦσε, ἀμείλικτη σὰν κα-
τάρα, ὑποτάχτηκε μὲ γενναιότητα καὶ μ' ἐγκαρτέ-
ροις χριστιανικὴ — κ' ἐστεφανώθηκε τὸ Γιάννη». Τέλος βαθυστόχαστο, σὰν παραμυθιοῦ ἐλλη-

νικοῦ καὶ σὰν τραγωδίας, τέλος ποὺ εἶναι σὰν
ἔξηγητής τῆς κοινωνικῆς τάξεως.

A black and white engraving depicting a scene from a play. On the left, a man in a long coat and hat holds a small child. In the center, a woman in a long dress stands behind a low table. To her right, a man in a long coat and hat holds another small child. Other figures in period clothing are visible in the background.

Μετόπη Λαϊκῆς Τραπέζης

ύπὸ π. ΡΟΥΜΠΟΥ

Η ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΟΤΑΝ πρό τοιων ἐτῶν περίπου ὑπεγράφετο εἰς συμβολαιογραφεῖον τὸ ἴδρυτικὸν συμβόλαιον τῆς Λαϊκῆς Τραπέζης καὶ ἀνηγγέλλετο δειλά-ειλά διὰ τὸν ἔφημειδων ἡ εἰδησης, κανείς, ἵσως ἵσως οὐδὲ τὸ πρώτος οὐλαρβὸν τὴν ἰδέαν τῆς θεμελιώσεως τοῦ ἔργου αὐτοῦ, δὲν ἐφαντάζετο, ὅτι εἰς τόσον ὀλίγον χρονικὸν διάστημα καὶ εἰς τοιούτο ζημείον ἐπιτυγίας θά. ἐφθανεν ἐγχειρημα τόσον καινοφανὲς διὰ τὰ ἥθη μας, συνδασάν ξον χρηματικὴν ἐπιχείρησιν μετα τα κοινωνικὰ ἀνάγκης, ἀπόδοσιν πρὸς κεφαλαίουν μετα παροχῶν εὐεργετικῶν πρόδης πελάτας διότι, ευθὺς ἀμέσως ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς, ἐνεφανίζετο ἀπειλητικὸς δ σκόπελος τῶν συμφερόντων τάξεως δῆλης ἀνθρώπων ἐκμεταλλευμένων παντοιοτέρωπας παρ' ἡμῖν, κατὰ πάγιον και ἀνεκτὸν ἀπὸ τὴν κοινωνίαν και, τὴν πολιτείαν ἔθιμον, τὴν Ἀνάγκην, τὴν μεγάλην μαστίγια τοῦ πλήθους, ἀπὸ τὰς αιματηρὰς μαστιγώσεις τῆς δοπίας ἀγωνίζονται σήμερον παντοῦ διὰ τὰ στοιχεῖα νὰ λυτρώσουν τοὺς λαούς.

Είς τάς τοιαύτας λοιπόν ἐλληνικάς συνθήκας ἀποβλέποντες καὶ, ἀφ' ἔτερου, ἔχοντες ὑπ' ὅψιν τάς συνίθεις στατιστικάς ἐργασιῶν τῶν πρώτων παρομίων ἡ παραπλήσιαν ἰδρυμάτων τὰ δηποταὶ ἰδρυμάτσαν ἀλλοῦ, καινοτόμα καὶ ἀνατρεπτικά κοινωνικῶν θεσμίων παλαιόθεν κρατούντων, πολλοί, μετὰ δυστιστίας τινὸς ὑπεδέχθησαν τὴν ἀναγγελίαν περὶ συντάσσεως «Λαϊκῆς Τραπέζης» καὶ παρ' ἥμιν. Εἰνες φυλετικῇ ἀλλώς τε ἔξις ἥμιν τῶν Ἐλλήνων μετὰ δυστισίας, ἡ τούλαχιστον ἀδιαφορίας, καὶ ὑπὸδεχθεμέθα κάθε νέον καὶ «ἀδοκίμαστον» παρ' ἥμιν.

στον παρά ήμιν.
Καὶ ὅμως, παρὰ τὰς δυσπιστίας ταύτας τὰ πράγματα,
μετὰ τὴν πάροδον ὀλίγουν, ἐλαχίστουν σχετικῶς, χρονι-
κοῦ διαστήματος, ἐδικαίωσαν τὰς ἐπίπεδας τῶν ἰδρυτῶν,
πέοιαν ἴσως καὶ τῶν προβλέψεων αὐτῶν τῶν ἴδιων.

περδαν ιών και των λογισμάτων αυτών.
Καὶ τάποτε λέσσα παῖς ἡσαν ἐμπανή, καὶ ἀπτὴ ἡ ἀνακούφισις καὶ ἡ λύντρωσις τῶν λαίκων καὶ τῶν μέσων λεγομένων τάξεων τῆς κοινωνίας ἀπὸ τοὺς ἐφιάλτας της καὶ τοὺς ἀπομυζητάς του ἄιματός τον. Τὸ ἐνεχθρὸν δανειστήριον, διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ ὅποιον ἡ Βουλὴ ἔσπευσε νὰ παράγξῃ διὰ νόμου εἰδικὸν προνόμιον, ἡ προεξόφλησις τῶν συντάξεων καὶ τῶν μισθοδοσιῶν κλάδων τινῶν μονίμων ὑπαλλήλων, αἱ μεγάλαι εὐκολίαια τοῦ ταμιευτηρίου, τὸ εὐπρόσιτον τῶν διαιρέσων ὑπηρεσιῶν τῆς Τραπέζης εἰς τὸν καθένα, εἴλικαν σεύνης ἀμέσως την ἐμπιστούντη τοῦ Μεγάλου Κοινού καὶ οἱ ἀριθμοί, τοὺς ὅποιους ἀλλέπαλλήλως ἔφεραν εἰς φῶδρον καθ' ἔξαρμηναν οἱ ισολογισμοὶ τῆς ἑταιρείας, ἐφάνησαν ἀληθῆς ἀποσδόκητον.

Καὶ ἀπότελεσμα ἐμφανὲς τῆς ταχείας εὐδοκιμήσεως τῆς «Λαϊκῆς» μᾶς παρουσιάσθη τελευταῖον τὸ λευκόν καὶ περίχρυσον μέγαρον τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, τὸ ὅπεριν ἔγκαινίασε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἰς

οίονει διμήγυροι Ισότητος και διμοιβιαύτητος λαδός και ἔκλεκτοί, ὑπουροὶ μετὸ προέδρων συντεχνιῶν, κεφαλαιοῦχοι μεθ' ὑπαλλήλων, ἀξιωματικοὶ μετὰ πολιτῶν.

Τὸ κτίσιον, τὸ δποῦν ἐγίρεται εἰς μίαν τῶν κεντρικωτάτων καὶ πλουσιωτάτων δόδων τῆς πόλεως, ἔκτισθη ἐπὶ σχεδίου τοῦ ἀρχιτεκτόνου κ. Καρδανανσοπούλου, καὶ ἀποτελεῖ ἐπιτυχίαν ἀρχιτεκτονικής, διό τοῦ πλούτου τῆς προσδόψεως καὶ τοῦ ενστόχου τῆς ἐσωτερικῆς διασφαλίσεως: σύγκειται δέ ἀπό δύο δρόφους καὶ ὑπόγειον.

Ο πυλών ἀνοίγεται εὐρύς, φέρων ἑκατέρῳθεν ἀντὶ παρασταῶν δύο μαρμαρίνους κίονας ἰονικοῦ ρυθμοῦ, ἄνωθεν δὲ αὐτοῦ ἔκτείνεται μαρμάρινος ἐπίσης ἔξωστης κεντρικός — δύο ἄλλοι μικρότεροι υπάρχουν ἑκατέρῳθεν — υπεράνω δὲ δύο ἡμίκιονίνα, κατὰ προσκήνην διαγραφομένων ἑκατέρῳθεν τῆς κεντρικῆς πτέρυγος τοῦ ἄνω πατώματος καὶ μεταξὺ δύο μεγάλων δωρικῶν τριγλύφων, προβάλλει ὥραῖν περιγέρυσσον ἀνάγλυφον ἐν σχήματι ζωφόρου, ἔργον ἐμπνευσμένον τοῦ καλλιτέχνου κ. Π. Ρούμπου, εἰκονίζον διὰ γραμμῶν καὶ τόπων ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν ζωήν, τὴν εὐγενῆ ἰδέαν, τὴν ὅποιαν ἐκπροσωπεῖ ἡ Λαϊκὴ Τράπεζα: τοῦ ὧν ἀναγλύφου τούτου εἰκόνα βλέπουν οἱ ἀναγνῶσται ἐν κεφαλίδι τῶν γραμμῶν τούτων.

Εἰς τὸ κέντρον παρίσταται ἡ Λαϊκή, καθημένη ἐπὶ θυρόν τους καὶ κρατοῦσα κέρας Ἀμαλθείας, ἀπὸ δεξιοῦ καὶ ἀριστερά σπεύδοντα πρὸς αὐτήν, διαγραφόμενοι εἰς τὴν ἥρεμον κύνησιν, παιδία μὲ τοὺς κουμαράδες των κῆρων μὲ τὰ κοινωνιάτα τῶν, συντάξιοντο καὶ διδάσκαλοι μὲ τὰς ἀποδείξεις των, ἔργατος μὲ τὸ κομπόδεμά του, ὅλοι προστρέχοντες εἰς τὴν προστάτιά των θεάν. Τὸ ἀνάγλυφον εἶναι καὶ καλλιτεχνικὸν καὶ ἀληθινόν, ἀποτελεῖ δὲ διάκοσμον πρωτότυπον εἰς τὰ τόσον πεζὸν καὶ μονότονον ὁροτεκτονικὸν καθεδρικὸν τῶν ἰδιωτικῶν οἰκοδομημάτων τῶν Ἀθηνῶν, ὃπου ἐκατὰ πρόστιν φοράν ἐπισκέπτης εἰμιπορεῖ νὰ νομίσῃ ὅτι εἰς καὶ μόνος ὁροτεκτικῶν, ἔχει τὴν ἀποκλειστικήν ἐκμετάλλευσιν τῆς πόλεως μὲ τὰ ἴδια μονοκόματα καὶ ἀμετάλλακτα στοιχεῖα διακοσμῶν τὰς προσδιψεις καὶ μόνον τὰς ἀριθμητικὰς ἀναλογίας, κατὰ τὰ δεδομένα τῶν γηπέδων, μεταβάλλων.

¹ Ο ἀνεργόνεος εἰς τὴν Λαϊκὴν Τράπεζαν, ἀφοί
ἀναβῆ μίαν τῶν ἐκατέρωθεν τοῦ μικροῦ προσανίστη
ἡμικυκλικῶν κλιμάκων καὶ διασύνη μικρὸν πρόδομον
ὅτου αἱ εἰσοδοι, δεξιὲν μὲν τῆς αὐθούσης τοῦ συμβουλίου
λιον, δριτερὰ δὲ τοῦ γραφείου τῆς διευθύνσεως, εἰσέρχεται
εἰς τὴν μεγάλην αὐθούσαν τῶν συναλλαγῶν, ἵ
δοπία κοσμεῖται ἐκατέρωθεν μὲν ὑπὸ βασιλικῶν
στοῶν, ὑπὸ τὸς δοπίας αἱ θυρίδες τῶν διαφόρων ὑπη-

ρεσιῶν, εἰς τὸ βάθος δέ, ἐν ἀνοβαθμῷ, ὑπὸ εἴδους τινὸς σηροῦ ἡμικυκλικοῦ, ὅπου εἰς τὸ κέντρον μὲν ἡ εἰσόδος τοῦ ἐνεχυροδανειστηρίου, ἔκατερωθεν δὲ αἱ θυρὶδες τῶν ταμείων." Ανωθεν δέ, ὑπὲρ τὰς στοὰς περιφερικὸς

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ
Διευθυντής τῆς Λαϊκῆς Τραπέζης

ἔξωστης μὲ σιδηρὸν κυγλίδωμα καὶ ὑψηλὰ μέγας φωταγωγός, κατανέμων ἀπλετον φῶς εἰς δόλον τὸ οίκοδόμημα.

Τὸ ἔργον τῆς Λαϊκῆς, τὸ ὄποιον ἔνσαρκώνει οὕτως εἰπεῖν τὸ οίκοδόμημά της, εἶναι ἀληθῶς ἔξαιρετον καὶ κοινωνιστικόν, κατὰ τὴν ὑγιὰ σημασίαν του, δύος εὐστοχώτατα εἰλεν διευθυντής τοῦ ἰδρύματος κ. Διον. Λοβέρδος εἰς τὸ λογίδριον του ἐπὶ τοῖς ἐγκαυνίοις:

«Θά διμιλῶμεν πρὸς ὑμᾶς πάντοτε διὰ τῶν πραγμάτων, δύος και μέχρι τοῦδε, δύος και σήμερον διὰ τοῦ κτιρίου τούτου, τὸ δοπίον, ὑπὲρ πᾶσαν τὴν ἀρχιτεκτονικὴν αὐτοῦ εὐγραμμίαν, καλλύνει ἡ συναίσθησις, διτι γένετο διὰ τῆς συνηστισμένης ποστηργίεως ἴσχυρῶν

Θ.

Ἡ μεγάλη αίθουσα του νέου καταστήματος τῆς Λαϊκῆς Τραπέζης

κεφαλαιούχων καὶ ἀπόρων προλετεριών καὶ βιοπαλαιστῶν. Εἶνε ἔργον κοινωνιστικὸν ἀπὸ τῆς ὑγιοῦς ἀπόφεως».

Ἄλλα ἡ προθυμία καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ κοινοῦ, δὲν ὑπέρβαλλον εἰς τίποτε, ἐάν η Λαϊκὴ Τραπέζα δὲν διηνύνετο, δύος διευθύνεται, ἀπὸ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν συνελήφθη εἰς τὸν στοχασμὸν τοῦ κ. Λοβέρδου, καὶ ἐκνοφορήθη καὶ ἐλικνίσθη ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης μέσα εἰς τοὺς κόπτους τῆς ὁποίας εἶδε τὸ φῶς.

Διότι ἔργα καὶ ἰδρύματα ὥσταν τὴν Λαϊκήν, ἐνσωματώνονται οὕτως εἰπεῖν εἰς μίαν διάνοιαν διέπουσαν καὶ μίαν χειρὰ πηδαλιούχουσαν. Καὶ οὕτως ἡ συμμετοχὴ σοφῶν συμβούλων, οὗτε ἡ ὑποστήριξις τῆς κοινωνίας χωρὶς μίαν ἐνιαίαν καὶ συνετῇ διαχείρισιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν δύνανται νὰ συμβάλλουν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν καὶ εἶνε εὐτύχημα καὶ διὰ τὴν Λαϊκήν καὶ διὰ τὴν κοινωνίαν, τῆς ὁποίας πολλαπλά συμφέροντα ἔξυπηρτεται, διτι κεφαλῆς αὐτῆς, πατήρ καὶ δημιουργός καὶ ἐργάτης — διλα ὅμοι — ἵσταται δ. κ. Λοβέρδος, δι μετουσιωθεῖς εἰς τὴν φίλαλλον ἰδέαν, ἡ ὁποία ἐτέθη ὡς πρόγραμμα τοῦ ἰδρύματος.

Μὲ ἀντίληψιν γοργὴν καὶ ἐμπειρίαν τραπέζικην ἀπαράμιλλον, προλαμβάνων τὰ πάντα καὶ τὰ πάντα. Ἰδιοχειρῶς ψηλαφῶν καὶ λεπτομερῶς ἀναλύων, ἀνοίγει νέους δρόμους εἰς τὴν ὁργάνωσιν, τῆς ὁποίας ἔταξεν ἔαντον ἀρχηγόν, ἀποτελῶν ἀληθῆς φαινόμενον φιλεργίας καὶ ἐπιμονῆς καὶ δικαιολογῶν πληρέστατα. τὴν κοινῶς ὑπάρχουσαν ἀντίληψιν περὶ Κεφαλλίνων.

Μὲ τοιοῦτον πρόγραμμα καὶ τοιαῦτην διεύθυνσιν καὶ τοιαῦτα ἐφόδια καὶ τοιαῦτην ἀκλόνητον πεπούθησιν καὶ ἀμέιοστον ὑποστήριξιν τῆς κοινωνίας, δὲν ὑπάρχει καμία ἀμφιβολία, διτι η Λαϊκὴ μᾶς ἐπιφυλάσσει καὶ ἀλλας ἐκπλήξεις μεγαλειτέρας καὶ ἀτροσοδοκητότερας ἀπὸ τὸ λευκὸν οίκοδόμημα, τὸ δοπίον μᾶς ὑψωσεν ὡς μνημεῖον εὐδοκιμίσεως καὶ καθόλου παράδοξον ν' ἀποδειχθῇ ἀνεπαρκὲς καὶ τὸ νέον κατάστημα τῆς ταχύτερα παρό διτι πιστεύοντας οἱ ἰδρυταί της, καὶ οὕτως νὰ διαψεύσῃ καὶ πάλιν τὰς προβλέψεις των.

Η ΚΥΡΙΑ ΓΚΡΕΖ Ἡ Η ΣΠΑΣΜΕΝΗ ΣΤΑΜΝΑ

A

Μέσα σὲ τόσες χαριτωμένες μορφές, σὲ τόσες λεπτές μιτίτσες, καὶ τόσα ἔνανθα καὶ μελαχροινὰ πλούθεινα κεφάλια, νά την ἐδῶ η κυρία Γκρέζ! Όμως στρογγυλού καὶ λαιμὸς περιστεροῦ λυγερός, μαλλιὰ τρελλά ἐπάνω σὲ μέτωπο παιδικό, μάτια νηρά, χειλή θερμά, μάγουλα καὶ στῆθος βελούδενια ποὺ δίνουν τόσο θέλγητρον στὴ γυναικα. Καὶ τὰ γερὰ καὶ λεπτὰ χέρια ποὺ ἀνοίγονται σὰν νὰ σθέλουν πάντα ν' ἀγκαλιάσουν τὸν ἀγαπημένον τους, τὰ λακάκια ἔκεινα στὰ μάγουλα καὶ στοὺς ἀγκῶνες, δῆλη αὐτὴ η στάσις η γεμάτη ἀπὸ πάθος καὶ ἀπὸ δροσιὰ ἐλκυστική, τόσο τρυφερὴ καὶ τόσο γυναικεία, καὶ δῆλη ἔκεινη η νωχέλεια, τὸ ἀπαλό, οἱ σιγαλές κινήσεις τοῦ σώματος οἱ ἀτονες καὶ χαριτωμένες, τὰ χάδια, τὰ χαμόγελα, τὰ βλέμματα, διλα μοῦ θυμιζουν τὴν κυρίαν Γκρέζ ὅταν ἡταν κόρη, τὴν κυρίαν Γκρέζ ποὺ τὴν ἀγάπησε διδερό δόταν ἡτον νέος καὶ ἔκεινη ἡτον ἀκόμα δις Μπαμπούτη, τὴν κυρίαν Γκρέζ τότε ποὺ τὴν ἔβλεπαν στὸ Και τῶν Ὁγκυστέν, στὸ βάθος τοῦ καταστήματος τοῦ ἀγαθοῦ πατέρα της «κουκλίτσα, ἀσπρη καὶ στητή σὰν κρίνος, ρόδινη σὰν τὸ τριαντάφυλλο» καὶ δοπὶ τὸ χαμόγελο τῶν ἀγνῶν της ματιῶν ἡτο τόσο γλυκύ.

Μὲ τὸ κοντό της λινὸ φουστάνι, τὸ βαμβακέρο διακάπι καὶ μὲ τὴ λεπτὴ νταντέλλα ποὺ ἀνάδενε τὰ μαλλιά, χωρὶς ἄλλο στολίδι ἔκτος ἀπὸ ἔνα μικρούτσικο χρυσὸ σταυρὸ κρεμασμένο στὸ στῆθος, ἐπήγαινε ἀπὸ τὸ γραφεῖον στὶς θήκες μὲ τὰ βιβλία καὶ ἔπειτα στὰ διάφορα τμῆματα, μετατοπίζοντας μὲ τὰ λεπτὰ ἔμορφα χέρια τῆς τοὺς παληοὺς σκονισμένους τόμους καὶ τοποθετῶντας στὸ μεσιανὸ τραπέζ τὸν Γαλλικὸν Ἐρμῆν, τὸ Ήμερολόγιον τῶν Κυοιῶν, τὸ Βιβλίον τοῦ Συνομοῦν, τὰ διάφορα φυλλάδια, ἐφημερίδες σὲ πεζόν η σὲ στίχους ποὺ ἐπύπνων ἔκεινη τὴν ἐποχὴ ἀφθονα στὸ Παρίσι, στὴ Λόντρα καὶ στὸ Ἀμιστερδαμ διάφοροι συγγραφεῖς μικροὶ καὶ μεγάλοι.

Τότε δὲν εἶχε πανδρευθῇ ἀκόμα διδερό μιὰ γυναικα θρησκόληπτη. Ἡταν «ζωηρός, θερμὸς καὶ τρελλός» δύος ταιριάζει στὰ νειᾶτα. Νὰ τὸν ἔβλεπατε νὰ ἔρχεται ἀπὸ τὸν Πόν-Νέφ, μὲ μεγάλα βιαστικὰ βήματα πρὸς τὴν δόδον Ντωφίν, καὶ νὰ μπαίνῃ ξαφνικά στὸ κατάστημα φωνάζοντας δυνατά: «Δεσποινίς, τοὺς Μύθους τοῦ Λαφονταίν καὶ τὸν Πετρόνιον, σᾶς παρακαλῶ. — Μάλιστα, Κύριε, ἀπαντοῦσε ντροπαλή η μικρὴ Μπαμπούτη. Δὲν θέλετε τίποτε ἄλλα βιβλία; — Ήθελα, Δεσποινίς, μά... — Πῆτε μου λοιπόν. — Τὴν Καλόγρηα μὲ τὸ πουκάμισο. — Α, Κύριε, εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχωμε τέτοια ἀνήθικα βιβλία;

Ποιὸς τὰ διαβάζει; — Α, εἶναι ἀνήθικα, Δεσποινίς ἔγω δὲν ἔχεια τίποτε». Άλλες φορὲς πάλι ζητοῦσε ἄλλον εἶδους βιβλία: «Δεσποινίς; — Κύριε; — Εγετε τὸν Θυρωοὸν τῶν Σαργέων; — Μά, Κύριε. — Τότε τὸν Τερέζαν φιλοσοφορ, τὴν Θυρωοὸν τῶν Καρμελιτῶν; .. — Μά, Κύριε, — Λοιπόν, Δεσποινίς; — Απέναντι, στοῦ Δεζόρ, δόδος Σαίν - Λοιν - δ. - Παλαὶ θὰ τὰ βρήτε. Ἐδῶ μόνον τίμια βιβλία ἔχομε». Ο Διδερὸ ἔβανε τὰ γέλια, γύριζε τὰ ράχη καὶ ἔφευγε σφυριζόντας πρὸς τὸ Πόν - Σαίν - Μισέλ. Τὴν ἄλλην ἡμέρα πάλι τὰ ἴδια, πάντα τρελλός, ζωηρός, εὐθυμος. — «Δεσποινίς, ἔχετε τὴν Κλαρίς. — Αν ἔχω τὴν Κλαρίς!» Καὶ ἔξαφνα ἀρχίζουν νὰ μιλοῦν γιὰ τὸν Ρίτσαρτσον. — «Θαυμάσιος ἀνθρωπος, ἔλεγε δι. Διδερό, ποὺ μπόρεσε νὰ πῆ μέσα σ' ἔνα μικρὸ μυθιστόρημα διτι εἶπαν σὲ τόμους δλόκληρους δι Μονταίνη, δι Σαρρόν, δι Λαροσφοικώ, καὶ δι Νικόλ. Καὶ τόσο τουφερά, μὲ τόσο πάθος, Δεσποινίς». Καὶ τότε ἀρχίζουν νὰ μιλοῦν γιὰ τὸν Λόβελες, τὴν Κλεμεντίνη, τὴν Κλαρίς καὶ τὴν μις Χόου σὰν νὰ ἡταν πρόσωπα ποὺ τὰ είχαν ἴδη καὶ γνωρίση.

Τι παράδοξος ποὺ ἡταν τότε διδερό! Υψηλός, ἀδύνατος, στεγνός, μύτη μεγάλη πρὸς τὰ ἐπάνω καὶ πάντα σκυμμένος στὸ γράψιμο, γεμάτος πάντα ἀπὸ ἀνέκδοτα καὶ ἀφηγήσεις, εὐθυμος μὲ τὶς γυναικες, σοφὸς μὲ τοὺς ἀνδρας, χωρὶς νὰ φοβᾶται μὴν τὸν εἰποῦν παραδοξούλογο. Μολονότι ἐπήγαινε συγχὰ καὶ στὰ ἄλλα βιβλιοπωλεῖα, προτιμοῦσε δύμας πάντα τοὺς Μπαμπούτη.

Τὸ μικρὸ αὐτὸν βιβλιοπωλεῖον εἶχε κάθε εἶδους ἔκδοσις παλγά καὶ νέα, μὲ δέσιμο ἀρχαῖο καὶ σπάνιο, βιβλία γιὰ κάθε ἐπιστήμη καὶ γιὰ τὴν ποίησι, ἐκκλησιαστικὰ καὶ μῆ, λίγο ἔλευθερα δηλαδή, ἐφημερίδες· ἡταν τὸ καλύτερο ἀσύλον στοὺς ἔραστας τῆς σελήνης, τοὺς λεπτοὺς δνειροπόλους, τελειοφοίτους η σοφοὺς ποὺ ἔφευγαν τὸν θόρυβο τοῦ Πόν - Νέφ καὶ τὶς συζητήσεις καὶ ἥρχοντο ἐδῶ, στὴ σκιὰ τῶν ὁραίων δένδρων, νὰ μάθουν τὰ νέα καὶ νὰ πλουτίσουν τὸ πνεῦμα τους. Αγδιασμένος ἀπὸ τὴν λεωφόρον Φουά, ἀπὸ τὸ καφενεῖον Ρεζάνς, ἀπὸ τὸν Λεγκάλ, Φιλιδόρ καὶ Μαγιό ποὺ ἔπαιζαν σκάκι τριγυρισμένοι ἀπὸ χασομέρηδες, δι. Διδερὸ προτιμοῦσε νὰ φεύγῃ μακριὰ ἀπὸ τὸ Παλαὶ - Ρουαγιάλ, νὰ βρίσκη ἥσυχα διαβάζοντας στῆς Μπαμπούτη. Η μικροῦλα αὐτὴ τὸν ἔκανε νὰ ἔχειν τὴν προσιριβή τῆς κοινῆς γυναικίας καὶ ἡτον εὐχαριστήσις γι' αὐτὸν νὰ φλυαρῇ μαζί της, δόπον τὸ ορόδινο καὶ τρυφερὸ προσωπάκι της, μὲ τὰ ἔμορφα χρώματα καὶ τὰ μεγάλα της μάτια σπια-

σμένα ἀπὸ μακριὰ ματόκλαδα, ἥτον κι' αὐτὸ
μιὰ ἀπόλαυσις μαζὶ μὲ τὴν ὁμιλία της. «Ἅγρος
παιδικό, μέτωπο στρογγυλὸ καὶ λεῖο, φρύδια
ψηλὰ γραμμένα ποὺ ἔδιναν στὴ φυσιογνωμία
τῆς ἔκφρασι ἀφελῆ, μικρῷ λεπτή μύτη, εὐθεῖα
καὶ ἔξυπνη, στόμα θερμὸ καὶ φιλάρεσκο, ὀωει-
δὲς ἀλλὰ μᾶλλον στρογγυλό, ἡ σάρκα ἀπαλὴ
καὶ εὐάισθητη, μὲ χάρι στρογγυλεμένη, κάποιο
αἴσθημα ποὺ ἐλέπτυνε καὶ ἔշωήρευε μιὰν ἔκ-
φρασι κάπως πολὺ ἀγαθή, ποὺ εἶχε τὸ πρόσωπο»
αὐτὸ δρεσες τότε στὸν Διδερὸ καὶ ἀργότερα καὶ
οὲ τόσους ἄλλους. «Ἐπρεπε νὰ ἴδῃ κανεὶς τὸν δια-
βολάνθρωπον αὐτὸν μὲ μιὰν δρμῇ νεανικῇ καὶ
πυρετώδῃ, — τὴν ἴδια σὲ δόῃ του τὴ ζωὴ — νὰ
ζωηρεύῃ καθετὶ μὲ τὴν ἔξυπνη ὁμιλία του καὶ
νὰ κάνῃ τὸν νόστιμο στὴ χαριτωμένην αὐτὴ κόρη.

Ο Διδεὸ δῆτον νέος τότε· καὶ ὅχι ὑπανδρευμένος μιλοῦσε μὲ τὶς γυναικες μὲ δὴ τὴν ἐλευθερία. Ἐπρεπε νὰ τὸν ἀκούσετε νὰ μιλῇ γιὰ τὶς φιλάρεσκες καὶ νὰ λέγῃ δυνατά, γιὰ νὰ κολακεύῃ τὰ λεπτὰ αὐτάκια ποὺ τὸν ἀκούναν, «πῶς μιὰ στάσις ἄγνη, τρόποι ἀπλοῖ καὶ σεμνοί, καὶ ἀποια χάρις» εἶναι τὰ μεγαλύτερα θέλγητρα τῆς γυναικός. Καὶ δὲ Ἀνεψιός ἀπαντοῦσε: Εἶναι γυναικες καὶ γυναικες. Καὶ κρύβει ἡ πειδὸν πονηρ

την οποίαν κατέβαλε. Και λορδεί τη πεισμονή¹ σκέψη της μὲ πρόσωπο ἀγγελικό. — Μά,
— Ανεψιέ... — "Οχι, δχι, δλες είναι ψεύτρες και

τόσο τὸ χειρότερο ἀν̄ εἶναι ἔμορφες· μᾶς παρα-
σύουν πειδ̄ βαθεῖα.—Καὶ ὅμως μιὰ νόστιμη
γυναικὶ!—“Ολες οἱ γυναικες εἶναι τώρα νόστι-
μες· καὶ δύο τὸ ἀκοῦν, τόσο χειρότερες γίνονται!
Ἄλλ’ ὁ Αἰδερὸς ἀπαντοῦσε:—Μὴν προσβάλετε
τὴ Δεσποινίδα καὶ μήν τὴν κάνετε νὰ λυπᾶται
ποὺ εἶναι νόστιμη!»

Ἐκείνη κοκκίνιζε ἀπὸ εὐχαρίστησι, ἔκανε τὴν κακιωμένη, καὶ ἐμάλωνε μὲν ἔνα μικρὸν κτύπημα τὸν Διδερό: — «Κύριε Φιλόσοφε!» — Μὰ δὲ Ἀνεψιδς ἄρχιξε πάλι: Δεσποινίς, μᾶς δίδετε γιὰ μιὰ στιγμή, παρακαλῶ, τὸ παλῆρο ἐκεῖνο βιβλίο, ἔκει στὸ ψηλότερο οάφι, ὅπου δὲ Ἐρασμος γράφει τί σκέπτονται οἱ γυναῖκες γιὰ τὸν ἄνδρας των; — Μά, Κύριε. — Σᾶς παρακαλῶ πολύ, Δεσποινίς. — Καὶ τότε ἡ Δις Μπαμπούτη ἀνεβαίνει τὴ σκάλα, καὶ φθάνει τὸ σκονισμένο βιβλίο, δῆλος ὅμως ἀρκετὰ γρήγορα ποὺ νὰ μήν προφθάσουν νὰ ἰδοῦν ἔως τὸ γόνατο ἔνα τορνευτὸ πόδι, δεμένο θαυμάσια στὸν ἀστοάγαλο

Αὐτὸν πρῶτα πρῶτα ἥθελε ὁ Γκρέէς σὲ μιὰν ἔμοιφη γυναικα. Οἱ ζωγράφοι αὐτὸς εἶχε μόλις ἔλθει ἀπὸ τὸ Λυόν, ζωηρὸς καὶ νέος καὶ γεμάτος ἄκομα ἀπὸ τὴν ἀνάμνησι τῆς Κυρίας Γκροντόν, τῆς ὡραίας πεθερᾶς τοῦ Γκρετού ποὺ γιὰ τὴ δροσιά της καὶ τὸ ὠραῖο της πόδι τὴν εἶχε ἐρωτευθῆ ὁ καλλιτέχνης. Τὴ στιγμὴ ἐκείνη, περνοῦσε ἀπὸ τὸ Καὶ τῶν Ὀγκυστὲν ὁ Γκρέէς καὶ βρήκε στὴ μικρὴ Μπαμπούτη τὰ θέλγητρα τῆς κυρίας Γκροντόν. Ἀμέσως μπήκε στὸ κατάστημα νὰ ξητήσῃ καὶ αὐτὸς βιβλία. Ή μικρὴ Μπαμπούτη, ἀνεβασμένη στὴ σκάλα, κυττάζει τὸν νέο μὲ ἀνοικτὰ μάτια, καλοκαμωμένο, χλωμὸ καὶ ἐλκυστικό.

Τὸ βλέμμα τῆς ἀπὸ ἐκεῖ ψηλὰ ἔπεφτε στὸν Σηρκουάνα καὶ τὶς δύο γέφυρες ἀπὸ τὴν μιάν ἀκοῇ ὡς τὴν ἄλλην τοῦ Καὶ τῶν Ὁρφέβων. Ἀπέναντι τὸ Παλάτι καὶ, ἀπὸ τὴν Νότο - Ντάμ ὡς τὸ Σαίν - Ζερμαΐν - Λοξερφούνα, οἱ κουφεῖς τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν μοναστηριῶν ψηλότερα ἀπὸ τὰ δέντρα, οἱ δύκες πιασμένες ἀπὸ χίλιων εἰδῶν πουλητάδες φρούτων, ψητῶν, ζατριῶν στὸ βάθος ἡ παλαιώμενή σιλούεττα τοῦ Λούβχ· ὁ δὲ ποταμὸς καταφορτωμένος ἀπὸ πλοϊα μὲ κρασιὰ τῆς Βουργουνδίας καὶ μηλίτην νορμανδικό· ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μποτμάρδες φροτωμένες καὶ τέλος οἵ δύο ἀπελέπονται τοῦ οὐρανοῦ.

οὶ δύο ἀτελείωτες γέφυρες, ποὺ ἐνώνοντι τὶς δύο ὅχθες πρὸς τὴν πλατεῖα Ντωφίν καὶ τὴν ὁδὸν Μπαριλερί, γεμάτες ἀπὸ μαγαζειὰ καὶ σπίτια, τρίποδα παληάτσων καὶ ἀστρολόγων, ἔργαστήρια μπαλωματήδων καὶ μικροεμπόρων· ἔπειτα, καθρεφτισμένα μέσον στὸ νερό καὶ κρεμασμένα ἀπὸ τὰ τόξα, κουρδέλια χρωματιστά, χροταιοικά, φροῦτα καὶ δέρματα λαγῶν περασμένα σὰν κομπολόγια ἀπὸ τῇ μιὰν ὅχθη στὴν ἄλλη.

Ἡ Μπατουτᾶ ἐγκύτατες τὸ πάνεμονον

Η Μπαμπουτη̄ ἔκυπταζε τὸ πῆγαινε καὶ ἔλα τῶν πουλητάδων, τῶν διαβατῶν καὶ τῶν ἵππεων, τίς κινήσεις καὶ τὰ βήματα τῶν ἀγθούσπιν. δόλο

τὸ πανδαιμόνιον τῶν δύο ὅχθῶν μέσ' στὴ χλιαρὴ
βραδειά, ἔπειτα ἀπὸ μιὰ ζεστὴ ἡμέρα πὸν
ἔπαιρον χρῶμα κεχριμπαρένιο, τὸ λυμάνι τοῦ
Παρισιοῦ, τὰ πλοῖα, τὰ πανιὰ καὶ τὰ κατάρτια
πὸν ἐχρύσιαν δύως στὶς μικρὲς θαλασσογρα-
φίες τοῦ Βερνέ. Ἔπειτα, κυττάζοντας ἐμπρός
της, εἶδε τὸν Γκρέζ ποὺ ὀλοένα ἐπόρσεχε τὰ πό-
δια τῆς ἑκείνη, ποὺ ἤξερε καλὰ τί ἀξίζουν, κοκ-
κίνισε ἀπὸ εὐχαρίστιοι, ἐμάζωξε τὴ φύουστα της,
ἐπήδηξε γρήγορα καὶ στάθηκε ἐμπρός στὸν καλ-
λιτέχνη θαμβωμένον. Ὁ Γκρέζ εἶδε τότε στὸ
φῶς, τὸ γλυκὸ στρυγγηλούτσικο καὶ ἄγνο πρό-
σωπό της καὶ τὰ μεγάλα τρυφερὰ καὶ ἀθῶα της
μάτια· καὶ δύως ἥτον ἔτοιμος νὰ πάῃ στὴ Ρώμη
μὲ τὸν πάτερ-Γκουζενό, ὑπότροφος τοῦ κ. Δε-
λαλίβ, ἐνόμισε πῶς βλέπει κάτι περισσότερο ἀπὸ
κόρη παρισινή, μιὰ Παναγία τοῦ Ραφαήλ.

B

Ἐπειτα ἀπὸ λίγον καιρὸν τὴν ἔναντι εἰς τὴν
ὅδον Σαίν-Ζάκ, ὅπου τὸ κατάστημά της ἦτο ἀνά-
μεσα σ' ἔνα μαγειρεὺς καὶ ἔνα φαρμακεῖο, ἀπέ-
ναντι ἐνὸς κουρείου. Ἐπέστρεψε τότε ἀπὸ τὴν
Ρώμη. Ἔκει τὸν εἶχε ἀγαπήση μιὰ πριγκήπισσα.
Καὶ τίς λέξεις αὐτές, γεμάτες πάθος: «Κύριε Γκρέζ,
σας ἀγαπῶ· πῆτε μου ἀληθινά, μ' ἀγαπᾶτε;»¹ τίς
ἄκουε ἀκόμα ζωηρὰ ποὺ κτυποῦσαν στὴν καρδιά
του σὰν τὸ κρασὶ τοῦ Ὁρβιέτο ποὺ εἶχε δοκι-
μάσει πέφα ἐκεῖ. Τὴ στιγμὴ ἀκριβῶς ποὺ συλ-
λογιζότανε τὴ Λεπίτσια τὴν κόρη τοῦ Δουκὸς
‘Ορρ...., τὴ μελαγχολικὴ αὐτὴ ποὺ εἶχε τόσα
μεγάλα μάτια, ἐκεῖ πρὶν ἀπὸ τὴν ἑκκλησοῦντα
Σαίντ-Ζέβ καὶ ὑστερα ἀπὸ τὰ βιβλιοπωλεῖα
Ντελαλάιν καὶ Ντισέν, μεταξὺ τοῦ μαγειρείου
καὶ τοῦ φαρμακείου, ἀπέναντι τοῦ κουρείου, ὁ
Γκρέζ ἔναντι τὴ Δδα Μπαμπούτη.

Γνωρίζετε τή Ροζαλία - Λεκτύ, πού είχε τὸ βιβλιοπωλεῖον Ρετίφ, καὶ καμάρωνε στὸ γραφεῖο της, ντυμένη σὲ σατὲν χρῶμα τοῦ καπνοῦ. Ἀπαράλλαχτη ἦταν ἡ Μπαμπούτη τὴν ἐποχὴν αὐτὴ δπον κατοικοῦσε μὲ τὸν πατέρα τῆς στὴν ὁδὸν Σαΐν - Ζάκ. Οἱ ἔιδιοι ἔξυπνοι καὶ πονηροὶ τρόποι, ἡ ἔιδια χάρις, ἡ ἔιδια ζωηρότης ποὺ προξενοῦσε χαρά. Ὁ Γκρέζ ἥρχετο πρὸς τὸ μέρος τοῦ βιβλιοπωλείου, ἀνάμεσα ἀπὸ ἐμπόρους καὶ μαθητάς. Στὸ στενὸ πεζοδρόμιο χωρικὲς πουλοῦσαν φροῦτα, ψάρια, λαχανικά. Φρέσκες ρέγκες, φρέσκες ρέγκες! Ἐδῶ τὰ ὠραῖα λαχανικά, τὰ ὠραῖα λαχανικά! Ἐπρεπε νὰ περάσῃ μέσα ἀπὸ δόλον αὐτὸν τὸν κόσμο γιὰ νὰ φθάσῃ στὸ βιβλιοπωλεῖον. Ὁ Γκρέζ σὰν ἐπιδέξιος χορευτὴς προχώρησε, δρασκέλιζε τὰ πανέρια, πηδοῦσε πάνω ἀπὸ τὰ βούτυρα καὶ τ' ἀνγὰ καὶ τὰ ψάρια καὶ γλιστροῦσε ἀνάμεσα ἀπ' τὰ βαρέλια. Ἐφθασε ἐπιτέλους στὸ βιβλιοπωλεῖον.

¹ Κυρία δὲ-Βαλορί: ‘Ο Γκρέζ ἡ ἡ Μηγστή του χωριοῦ.

«Ἐμεινα θαυμάζοντάς την» ἔγραφε ἀργότερα ὁ Ἰδιος, σὲ στιγμὴ δυστυχίας. Ἡ Μπαμπούντη ἦταν ἐκεῖ «τὸ πρόσωπό της ἦτον πολὺ ἔμορφο». Μπῆκα, γράφει παρακάτω, καὶ «ἔξήτησα μερικὰ βιβλία γιὰ νὰ βρῶ ἀφορμὴ νὰ τὴν κυττάζω». ¹ Ἐκείνη ἔγραψε τὰ χέρια της ἀπὸ χαρά. Ὁ Γκρέζ εἶδε πῶς ἦταν λέγο πειδὸς παχουλή, πειδὸς στρογγυλὴ ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ὁ Διδερός, ὁ μοναχὸς καὶ ὁ Ἀνεψιὸς πήγαιναν στὸ βιβλιοπωλεῖον τοῦ Καί-Ογκυστέν πάντα δῆμως τὸ στοματάκι ἐκεῖνο ὅλο χαμόγελο, τὰ μάτια, τὰ δόντια, ὁ ἔμορφος λαιμὸς μὲ τὸν χρυσὸ σταυρό. «Τῆς εἴπα χίλια νόστιμα λόγια» γράφει ὁ ζωγράφος. Ἡταν ἡ ἐποχὴ ποὺ ἐθιαμβεύει μὲ τὸ ἔργον του Οἰκογενειάρχης. Τὰ πρῶτα τεύχη Salons τοῦ Διδερὸς εἶχαν ἐκδοθῆ τὰ δραϊα μάτια τῶν γυναικῶν ἀρχιζαν νὰ δακρύζουν ἀκούοντας τὸ δόνομα τοῦ Γκρέζ· τί ήθικὸς ζωγράφος, καὶ πόσο συγκινεῖ! Πρέπει πῶς ἔχει μεγάλη εὐναισθησία! Επρεπε νὰ τῆς διηγηθῇ τὸ ταξεῖδι του. Δὲν ἦτο δῆμως καὶ πολὺ εὔκολο ἔξι αἰτίας τῆς ιστορίας τῆς Λειτίσιας. Επειτα, ἡ κόρη αὐτῆς, περιέργητη νὰ τὸν ἀκούσῃ, καὶ οἱ φωνὲς ποὺ ἔρχοντανε ἀπὸ τὸν δρόμο δῆπου οἱ μικροπουληταὶ ἀκόνιζαν τὰ μαχαίρια τους, οἱ γυναικες καὶ οἱ σκύλοι ἐφώναζαν, οἱ μαΐηται περονοῦσαν τραγουδῶντας, δῆλα αὐτὰ ἐμπόδιζαν τὸν ζωγράφον νὰ μιλήσῃ. Επὶ τέλους ἡ δειλία του ἐνέδωκε στὴ φωτιὰ τῶν δραϊών αὐτῶν ματιῶν. Διηγήθηκε καθετὶ ποὺ εἶχε Ἰδη καὶ εἶχε κάμει, τοὺς περιπάτους του μὲ τὸν πάτερ - Γκουζενό, τίς ἔργασίες του, τὰ ταξίδια, τὶς ἀγάπες του, τὶς διασκεδάσεις του. — Ποῦ κατοικεῖτε τώρα στὸ Παρίσι, κύριε Γκρέζ; — «Οδὸς Πετί-Λιόν στὸ ξενοδοχεῖον ἡ «Ἀμπελος». — «Νάρχεσθε νὰ μὲ βλέπετε, κύριε Γκρέζ, νάρχεσθε συγκά».

Πραγματικῶς δὲ Γκρέζ ἐπήγαινε συχνά. Τόσο συχνά ποὺ δλοι οἱ πουληταὶ ἀνδρες καὶ γυναικες τοῦ ἥσαν πειὰ γνωστοί. Ἀπὸ τὴν ὁδὸν Πετρο-Λιόν, πάροδον τῆς ὁδοῦ Κοντέ, ἔως τὴν ὁδὸν Σαιν-Ζάκ εἶνε λίγος δρόμος καὶ δὲ Γκρέζ ἐπήγαινε γρήγορα. Ἐφθανε μέσα στὴν κνίσα τῶν ψητῶν καὶ στὴν κνίσα τῶν βιβλίων καὶ δλες οἱ τροφες τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος ἔδιναν τὴν στιγμὴν ἐκείνη ὅψι εὐχάριστη στὴν ὁδὸν Σαιν-Ζάκ. — «Ἐχω αὐγά φρέσκα, αὐγά φρέσκα» ἐφώναζεν ἡ μιά. Ἀλλος ἄπλωντε τὸ κρεσόντι του στὴ μέση τοῦ δρόμου. «Ἐνας μικρὸς κολλητῆς πιάτων χτυποῦσε μὲ τὸ σφυράκι του ἡ περούνσε μιὰ μοδιστρούλα ποὺ τὴν ἀκολουθοῦσε κανένα παλληκαράκι. — «Ἐξη δεκαοῦλες, ἔξη δεκαοῦλες οἱ ὧδαιοι οἱ κολιοι!» Ἐφώναζε τραγουδιστὰ μιὰ ἔμοιφη ψαράδαινα. Καὶ κάτι μάγκες: «Θάρατος στοὺς ποτικούς! θάρατος

¹ Αρχεῖα τῆς γαλλικῆς τέχνης, ἐκδοθέντα ὑπὸ Σενεβίέρο, (ἀπομνημονεύματα τοῦ Γκρέζ).

στοὺς ποντικούς!» Ο Γκρέζ ἀγαποῦσε τὴν ζωὴν τῶν χωρικῶν, τοὺς τρόπους των, καθές ἐμορφιὰ ποὺ ἔσκεπται στὰ μάτια του ἡ ζωὴ τῶν παιδιῶν καὶ τῶν γυναικῶν.

Μόλις ἔφθανε στὴν ὁδὸν Σαίν-Ζάκ—ἀπὸ κάποια ἔλξη μυστικὴ ποὺ εἶχε βέβαια τὶς οἵτες τῆς στὴν διμοιότητα τῶν χαρακήρων—ἔφθανε καὶ ὁ Διδερός. Αὐτὸς ὁ διαβολάνθρωπος ἥτον παντοχοῦ παρὸν καὶ μὲ τὰ μακρὺν πόδια του μποροῦσε σὲ μὰ στιγμὴν νὰ πάῃ ἀπὸ τὰς λεωφόρους τοῦ Παλαιοῦ Ροναγιάλ στὸ Λυξεμβούνγον, ἀπὸ τὸ Λούν्बρο στὸ Πόν-Νέφ καὶ, δταν ἥτον ἡ ἐποχή, στὴν ἄγορὰ τοῦ Σαίν-Ζερμαΐν καὶ Σαίν-Ορβίδ καὶ ἄλλοτε πάλι στὴν ὁδὸν Σαίν-Ζάκ. Τώρα ἥταν πανδρεμένος μὲ τὴν θρησκόληπτή του τὴν Δασούλαν μὲ αὐτὸν ὅμιας δὲν ἔχασε τὴν ζωρότητά του, τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ ἀστεῖον καὶ τὴν ἐλεύθερην ζωὴν ποὺ τόσο περίεργα ἥταν ἔνωμένα μέσα του μαζὶ μὲ τὴν ἡθική. Μόλις ἀπαντοῦσε τὸν Γκρέζ, ὅρχιζε τὴν διδασκαλία. Αἱ σκέψεις του περὶ ἀρετῆς, ποὺ ἔπειτα ἀπὸ λίγον καιρὸν ἐπέδειξε στὸ δέατρον του, ἐστόλιζαν τῷρα δὴ σχεδὸν τὴν ὅμιλα του. Ο Γκρέζ, ποὺ ἀκούεις ἔνα τόσο μεγάλο πνεῦμα νὰ μιλῇ τόσο ἐμορφα γιὰ τέτοια πράγματα, ἡθέλησε νὰ ἐπωφεληθῇ. — «Θὰ τὰ ζωγραφίσω» σκέφθηκε. Ή τιμωρία τοῦ Υιοῦ, Ἡ πατρικὴ Κατάρα, καὶ δὴ τὰ ἄλλα ἔργα, δπον ἀργότερα ἔμελλε νὰ δεῖξῃ μὲ τόση δύναμι, ἥταν τὸ δνειρό του. Γεννιῶνταν, μεγάλωναν, καὶ ἔπαιρναν μιὰ σεμνὴ ἐμορφιά, τὴ στιγμὴ ποὺ μιλοῦσε ὁ Διδερός. Ή φωτιὰ ὅμιας ποὺ ἔβαινε στὸ λόγια του ὁ ἄνθρωπος αὐτός, δὲν ἥταν τόσο μεγάλη ποὺ νὰ τὸν κάμῃ νὰ ἔχειν τὶς φωνὲς καὶ τὸν θόρυβο τῆς ὁδοῦ Σαίν-Ζάκ. «Ἐπρεπε νὰ τὸν ἰδῆτε νὰ σιαματᾶξανικά, νὰ προσέχῃ ἔξω, νὰ ἔννη τὴν μύτη του—μὰ πελώρια ἀληθηνὰ μύτη—καὶ ν' ἀρχίζῃ νὰ γελᾷ στὰ ἐμορφότερα μέρη τῆς ὅμιλίας του.» Εἳσι, κοντὰ στὸ παρεκκλήσι Σαίν-Υβ, μιὰ γρηγούλα πουλοῦσε τακτικὰ χορταρικὰ τραγουδῶντας ἀδιάκοπα μὲ τὴν μύτη:

Αγκινάρες! ἀγκινάρες!
Ποὺ ἀνάβουν σῶμα καὶ ψυχὴ¹
Καὶ τὸν πισινὸν ζεσταίνουν.

Αμέσως ὁ Διδερός λησμονοῦσε τὴν ἀρετήν, τοὺς οἰκογενειακούς καὶ ἡθικούς νόμους καὶ ἀρχίζει νὰ μιλῇ γιὰ τὴν προτελευταία λέξι τῆς γρηγούλας. Ο Γκρέζ ἔτριψε τὰ μάτια του. Τώρα μιλοῦσε ὁ Διδερός γιὰ τὴν Ἀφροδίτη μὲ τὶς ὁραῖες λαγόνες.

Ἐλεγε: «Ο Μπουσέ, ο Λαγκρενὲ καὶ ὁ νέος Φραγκονάρ βάζουν ἀρκετὲς γυμνότητες στὶς εἰκόνες των ἔσεις νὰ μὴν τὸ κάμετε, κύριε Γκρέζ!» Καὶ μιλοῦσε τότε γιὰ εἰκόνες ποὺ νὰ ἔχουν γυναικες καὶ ἀνδρες νὰ κλαῖνε, γέρους νὰ εὐλογοῦν, παιδιὰ ἀθῶα, καὶ ζῷα. «Νὰ πανδρευ-

θῆτε, κύριε Γκρέζ!» Μὰ ὁ Γκρέζ δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ νὰ τοῦ μιλοῦν γιὰ πανδρειά!

«Ἐφθασαν στὴν θύρα τοῦ βιβλιοπωλείου. — «Φύλε μου, ἔδῶ εἶναι ἡ εὐτυχία!» ἔλεγεν ὁ Διδερός καὶ ἔνψι διορθώσαντες τὸν ποντικό της, μοντέλο τόσων ὁραιών εἰκόνων ποὺ θὰ ζωγραφίσῃ δικαίως. Μόλις ἔγραψε τὴν γωνιὰ τοῦ δρόμου καὶ μέσα στὸ πλήθυος δικοῖον ἐκεῖνο τῶν πουλητάδων, τῶν μαθητῶν, τῶν καλογήρων, ἀκούει πίσω του τὸ εὔθυμο γέλιο τοῦ Διδερός. Μὰ τώρα αἰσθάνεται ντρόπιασμένος! Ορκίζεται πῶς δὲν τὴν ἀγαπᾷ καὶ δὲν θὰ παντρευθῇ ποτέ! Μία ἀδιάντροπη ἐκεῖ, ποὺ όχινεται κατακέφαλα, μιὰ πονηρή, μιὰ πανύργα, ποὺ οὔτε περιμένει νὰ τῆς μιλήσῃς καν. Νὰ εἶναι ὁ πρῶτος τούλαχιστον αὐτός; Δὲν ἔκανε ἄρα γε τὰ ἴδια καὶ μὲ δόλους; Πῶς νὰ πιστέψῃ κανεὶς τὶς γυναικες; Ο Ανεψιός ἔχει δίκηο· δισ πειδεῖς τόσο σὲ ἀπατοῦν μὲ τὴν ἐμορφιά τους. Πρὶν παντρευθοῦν εἶναι παιγνιδιάρες, πονηρές, φιλάρεστρες καὶ ἔπειτα γίνονται ἀδιάντροπες καὶ φιλόνεικες, ψηφοκόληπτες καὶ στρυφνές. Ας κυττάξῃ διδερός ἀντὴν ποὺ παντρεύθηκε. Δὲν ἀξίζει τὸν κόπο νὰ παρίνη κανεὶς αὐτὰ τὰ ὄντα. Ή

Επιδυνμία, ὡς «Ονειρού Ερωτικό· νάτην, μὲ τὸ γλυκὺν βλέμμα τῆς πνιγμένον στὴν εὐτυχία, μὲ τὸ ὠραῖον κεφάλι καὶ τὰ λεπτὰ χέρια της, μοντέλο τόσων ὁραιών εἰκόνων ποὺ θὰ ζωγραφίσῃ δικαίως. Μόλις ἔγραψε τὴν γωνιὰ τοῦ δρόμου καὶ μέσα στὸ πλήθυος δικοῖον ἐκεῖνο τῶν πουλητάδων, τῶν μαθητῶν, τῶν καλογήρων, ἀκούει πίσω του τὸ εὔθυμο γέλιο τοῦ Διδερός. Μὰ τώρα αἰσθάνεται ντρόπιασμένος! Ορκίζεται πῶς δὲν τὴν ἀγαπᾷ καὶ δὲν θὰ παντρευθῇ ποτέ! Μία ἀδιάντροπη ἐκεῖ, ποὺ όχινεται κατακέφαλα, μιὰ πονηρή, μιὰ πανύργα, ποὺ οὔτε περιμένει νὰ τῆς μιλήσῃς καν. Νὰ εἶναι ὁ πρῶτος τούλαχιστον αὐτός; Δὲν ἔκανε ἄρα γε τὰ ἴδια καὶ μὲ δόλους; Πῶς νὰ πιστέψῃ κανεὶς τὶς γυναικες; Ο Ανεψιός ἔχει δίκηο· δισ πειδεῖς τόσο σὲ ἀπατοῦν μὲ τὴν ἐμορφιά τους. Πρὶν παντρευθοῦν εἶναι παιγνιδιάρες, πονηρές, φιλάρεστρες καὶ ἔπειτα γίνονται ἀδιάντροπες καὶ φιλόνεικες, ψηφοκόληπτες καὶ στρυφνές. Ας κυττάξῃ διδερός ἀντὴν ποὺ παντρεύθηκε. Δὲν ἀξίζει τὸν κόπο νὰ παρίνη κανεὶς αὐτὰ τὰ ὄντα. Ή

[Συνέχεια.—Μετάφρ. Κ. Μ.] ΕΔΜΟΝΔΟΣ ΠΙΛΟΝ

Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ

Υπὸ τὸν τίτλον τοῦτον ἐκδίδεται κατ' αὐτὰς πρωτότυπον ἔργον, γραφὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Μεσολογγίῳ Εἰσαγγελέων Πρωτοδικῶν κ. Χρ. Τραπεζούντιον. Ο συγγραφεὺς, νομιμὸς συγχρόνως καὶ θεολόγος, ἀπόφοιτος Τεροπικῆς Σχολῆς πρὸιν ἡ γίνη θεμιστοπόλος, λόγω τῶν εἰδίκων μελετῶν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς Βέρεακής νομοθεσίας, ἐφ' ἣς καὶ ἔπειον ἔργον συνέγραψεν, ἵστο ὁ ἀρμόδιωτος τὸν γράψῃ τὸ ἔργον αὐτὸν, ἀπαύτησαν ἔργασιαν ἐτῶν καὶ μελέτην κειμένων ἐκκλησιαστικῶν καὶ ιστορικῶν, γενομένην διὸ τοῦ διτίλου φακοῦ τῆς θεολογίας καὶ τῆς νομικῆς.

Κατ' εὐμενὴ παραχώρησον τοῦ συγγραφέως δημοσίευμεν πρὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἔργου ἐν κεφαλαιον, παραλείποντες τὰ κάτωθεν τοῦ κειμένου σχόλια, εἰς τὰ δοτῶν μὲ εύσυνειδήσιαν ἀποταμεύονται τὰ κείμενα καὶ τὰ χωρία τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ἀπὸ τὸν διόποιον αὐτεῖται τὰς εἰδήσεις του ὁ γράψας τὸ βιβλίον].

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΙΡΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΣΣΑΙΩΝ

I

Αρχέτως ἀν ὑπῆρξεν ἡ αἰρεσίς αὐτὴ τῶν Εσσαίων πρὸ Χριστοῦ ἡ μετὰ Χριστόν, θεωροῦμεν ἀναγκαῖον νὰ γίνῃ πάντως λόγος περὶ αὐτῆς, καὶ λόγος μάλιστα μακρός: διότι ὑπεστηρίχθη παρὸ μεταγενεστέρων μετὰ δυνάμεως καὶ πειστικότητος διὸ ὁ Ιησοῦς ὑπῆρξε τὴν αἰρεσίν Εσσαίων, καὶ διὸ ἡ διδασκαλία αὐτοῦ δὲν ἤτο παρὸ τὰ δόγματα τῆς αἰρέσεως τῶν Εσσαίων, εἰς τὴν διόποιαν καὶ οὗτος ἀνήκειν.

Διὸ ἐπιτυμῶ νὰ προκαλέσω τὴν ιδιαιτέρων προσοχὴν εἰς τὰς ἀδέειας τοῦ κεφαλαίου τούτου καθόδον διαβλέπω, διότι ἡ διδασκαλία τῶν Εσσαίων, τὰ δόγματα τῆς αἰρέσεως τῶν Εσσαίων πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ιησοῦ, καὶ ἐκ τούτου ἡ πλάνη.

Θὰ ἀποδειχθῇ ἐν τούτοις ὅτι πολὺ ἀπέχει ἡ μία διδασκαλία νὰ ταῦτιζεται πρὸ τὴν ἀλληγ. διότι οὐ μόνον οὐσιώδεις προκύπτοντοι διαφοροὶ εἰς τὰ δόγματα, ἀλλὰ ἔλλειπται τελείως ἐκ τῆς αἰρέσεως τῶν Εσσαίων καὶ τὸ πνεῦμα, τὸ ὄχιση σὰν τρελλὸς νὰ ζωγραφίζῃ τὸ πρόσωπο τῆς ἀραπημένης του, ποὺ τὸ φιλί της διαβάζειν.

Οὐθὲν, ἐάν οἱ Εσσαίοι προϋπῆρξαν τοῦ Χριστοῦ, ἀπετέλουν οὗτοι αἴρεσιν Ιουδαϊκὴν ἡθικωτέραν καὶ πλησιεστέραν πρὸ τὴν ἀλληγ. διότι οὐ μόνον οὐσιώδεις προκύπτοντοι διαφοροὶ εἰς τὰ δόγματα, ἀλλὰ ἔλλειπται τελείως ἐκ τῆς αἰρέσεως τῶν Εσσαίων καὶ τὸ πνεῦμα, τὸ ὄχιση σὰν τρελλὸς νὰ ζωγραφίζῃ τὸ πρόσωπο τῆς αἰρέσεως του.

Οὐθὲν διαθέντες διότι οὐσιώδεις προκύπτει, οὐτε τὸν Ιησοῦν τότε δὲν πρόκειται παρὰ περὶ Ιουδαϊκὴν Μωσαϊκὴν θρησκείαν μετὰ τὴν διασκευάση τότε ίστοριανή την Χριστιανικήν καὶ μὲ τὰς κρατούσας πιθανόν.

Οὐθὲν διαθέντες διότι οὐσιώδεις προκύπτει, οὐτε τὸν Ιησοῦν τότε δὲν πρόκειται παρὰ περὶ Ιουδαϊκὴν Μωσαϊκὴν θρησκείαν μετὰ τὴν διασκευάση τότε ίστοριανή την Χριστιανικήν καὶ μὲ τὰς κρατούσας πιθανόν.

Οὐθὲν διαθέντες διότι οὐσιώδεις προκύπτει, οὐτε τὸν Ιησοῦν τότε δὲν πρόκειται παρὰ περὶ Ιουδαϊκὴν θρησκείαν μετὰ τὴν διασκευάση τότε ίστοριανή την Χριστιανικήν καὶ μὲ τὰς κρατούσας πιθανόν.

Τὴν γνώμην ἡμῶν ταύτην συνάγομεν ἐκ τοῦ ὅτι διαγραφεὺς προκύπτει νὰ περιγράψῃ καὶ τὰς ἐλαχίστας περὶ τοῦ βίου τῶν Εσσαίων λεπτομερείας.

¹ Αρχεῖα τῆς γαλλικῆς τέχνης.
² Αρχεῖα τῆς γαλλικῆς τέχνης.

δρείς, καὶ τῆς ὁποίας ἀποστολεὺς εἰναι Ἐσσαῖος τις τῶν Λευκοσόλυμάν, ἀνταποκρινόμενος πρὸς τοὺς Ἐσσαίους· τῆς Ἀλεξανδρείας, πρὸν ἥ, λέγω, προβλῆμαν εἰς τὸν ἔλεγχον αὐτῶν, ἀνάγκη νὰ ἐκθέσωμεν πρῶτον τὰ τοῦ βίου τῶν Ἐσσαίων καὶ τῶν διδασκαλιῶν αὐτῶν.

Τοιουτοτρόπως, ἀναπτύσσοντες βραδύτερον ἐν ἰδιαίτερῳ κεφαλαίῳ, τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ, θὰ εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ διατίθωμεν τὰς οὐσιώδεις διαφορὰς μεταξὺ τῶν δύο διδασκαλιῶν εὐχερῶν. Ἐμεθοῦ δὲ βέβαιοι ὅτι θὰ προκύψῃ ἀσφαλές συμπέρασμα, διτὶ ὃ ισχυρισμὸς τῶν ἀντιχριστιανικῶν συγγραφέων εἶναι τελείως ἀστήρικτος.

II

Οἱ Ἐσσαῖοι μεγάλως ἐσέβοντο τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον, τὸν ὅποιον ἐμελέτων ἀδιαλείτως. Ἐπίσης ἐσέβοντο τὰ Ιερὰ βιβλία τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Αἱ δὲ ἐμότηνεις, τὰς ὁποίας ἀπέδιδον εἰς αὐτὰς ἡσαν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἀλληγορικαὶ.

Ἐντεῦθεν προέκυψαν ποικίλαι δοξασίαι, μὲ τὰς ὁποίας ἐκανόνιζον τὸν βίον αὐτῶν ἐν γένει, καὶ ἔλινον τὰ διάφορα προβλήματα τῆς σκέψεως.

Οὗτος ἐδογμάτιξον, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατος, ὅτι ὑπάρχει μέλλουσα ζωὴ καὶ ἀνταπόδοσις τῶν πράξεων καὶ αὐτῆν.

Πιστεύοντες εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, ἐδίδασκον τὴν ἀγάπην πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Ἐπρέσβειον δὲ ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι δοτὴρ μόνον τῶν καλῶν, οὐχὶ δὲ καὶ τῶν κακῶν.

Ἐφρόνιον διτὶ ὁ Θεὸς τοσοῦτον ἴερὸν πρᾶγμα εἶναι, ὡς τὸ διηνύειν ἐν δύναμι αὐτοῦ ὑεωρεῖται ὡς τὸ μέγιστον ἀμπλάκημα. Ἐνεκα τούτου ἐθέωρουν τὴν ἐπιορκίαν ὃς ὁμάρτημα ἦττονος ἀξίας τῆς τοῦ ὄρκου Εἴχον δὲ ἀποκτήσει φήμην ἀνθρώπων οὐδέποτε ψευδούνων.

Τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου ἐφύλαττον μετὰ πολλῆς αὐστηρότητος, μὴ ὑποβαλλόμενοι εἰς οὐδεμίαν ἀπολύτων καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Προεσβεύοντες τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου, δὲν ἀνεγνώριζον δούλους.

Εἰς οὐδὲν ὑπελόγιζον τὰς ὁδύνας, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ὑποτείλεισον τὰ φρονήματά των.

Ἐπέτρεπον τὸ μῆσος κατὰ τῶν ἀδικούντων. Ἐπέβαλλον τὸν ἔλεγχον κατὰ τῶν ψευδομένων. Ἐπεβάλλετο, διπὼς διατηρῶσι μιστικούς τοὺς ἰδιαιτέρους λόγους καὶ τὰς πράξεις τῶν συνεταίρους.

Τὸν βίον αὐτῶν συμφώνως πρὸς τὰς ὁρχὰς ταύτας ἐκανόνιζον.

Οὗτος ἀπέφευγον τὸν γάμον, ἐκτὸς ὠρισμένης τινὸς διμάδος ἐξ αὐτῶν, ὅτις διαφωνοῦσα ἐφόρνει, ὅτι κάριας τῆς διαιωνίσεως τοῦ γένους, ἐπρεπε νὰ ὀποφεύγωσι τὴν ἀγαμίαν. Υπέβαλλον δῆμος τὰς γυναικας αὐτῶν εἰς τοιετὴ αὐστηρὰ περὶ τὸν βίον δοκιμασίαν, διπερ καθ' ἡμᾶς ὅλιγον ἀκατανόντην. Οἱ μὴ ἔχομενοι εἰς γάμον ἀνελάμβανον τὴν ἀνατροφὴν ἔξενων τέκνων.

Τὰς ἡδονὰς τοῦ βίου, θεωροῦντες ὡς κακίαν, ἀπέφευγον, φρονοῦντες ὅτι ἀρετὴ ἐστιν διεργασίας τῶν παθῶν.

Διετήρουν κοινὸν ταμεῖον. Εἰχον κοινὰς τὰς κατοικίας, κοινὰ τὰ συσσίτια, καὶ πάσας τὰς δαπάνας κοινάς.

Περιφρονοῦντες τὸν πλοῦτον, διέθετον τὴν περιουσίαν αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ταμείου. Ἐντεῦθεν εἰς ἐκάστην πόλιν εἰχον κηδεμόνας καὶ ἐπιμελητάς, οἵτινες εἰχον ὑποχρεώσαν νὰ φροντίζωσι περὶ τῆς διατροφῆς καὶ ἐνδυμασίας τῶν ἑταίρων.

Ἡ γεωργία ἦτο τὸ προσφιλές αὐτῶν ἔργον. Ἐκ δὲ τῶν τεχνῶν κατεγίνοντο μόνον εἰς ἐκείνας, τῶν δοπιών τὰ προΐόντα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γίνωσι μέσα κακοῦ εἰς τὸν ἀνθρωπόν. Αὐστηρῶς ἀπέφευγον νὰ κατασκευάσωσι δργανα πολεμικά, μὴ θέλοντες νὰ γίνωνται παραιτιοι τῆς χύσεως ἀνθρωπίνου αἴματος.

Πρὸς τῆς ὀντοτολῆς τοῦ Ἡλίου προσπύχοντο, ἀναπέμποντες εὐγάστρας τινὰς πατοποαράδοτους, ὡσεὶ ἵκετεύοντες τὸν Ἡλίον νὰ ὀντεῖλη. Μετὰ τοῦτο ἐπελαμβάνοντο τὸν ἔργανταν τῶν ἔργαντων των, μετὰ τὰς ὁποίας παρεκάθητο εἰς κοινὸν γεῦμα, ἀφοῦ πρῶτον ἐλούνοντο.

Τὰ ἐνδύματα αὐτῶν ἤσαν πάντοτε λευκά, καὶ πρὸν ἥ χρόνος ἣ θείῃ, ταῦτα δὲν ἀντεκαθίσταντο.

Ἐάν ποτε Ἐσσαῖος ἥθελεν ἀποβιληθῆ ἐκ τοῦ τάγματος ἐνεκα τοῦ φρικτοῦ ὄρκου, τὸν δοπιόν εἰς τὴν τροφήν του εἰς κοριστινούς χρότων μόνον. Τότε δὲ συνεχωρεῖτο νὰ ἐπανέλθῃ ὡντος εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἐσσαίων, ὅποταν ἐκ τῆς δυστυχίας καὶ τῶν δεινοπαθημάτων εἰχε φθάσει εἰς τὰς ἐσχάτας τῆς ζωῆς πνοάς.

Πάσσον τῶν ἑταίρων παρεκτροπὴν ἐδίκασε δικαστήριον συνιστάμενον ἐξ ἑκατὸν μελῶν, ὡς βεβαιοῦ ὃ ίώστηρος.

Ἐκαστος εἰσερχόμενος εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἐσσαίων ὀφειλε νὰ δώσῃ ὄρκον. Συνίστατο δὲ δὲ ὄρκος ὡντος εἰς τὰ ἔξης:

“Οτι πρῶτον μὲν ἥτα εἶναι εὐσεβῆς πρὸς τὸν Θεόν. Ἐπειτα ὑπόσχεται νὰ διαφυλάττῃ τὰ δίκαια πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Οὔτε ἔξι ἱδίας βουλήσεως, οὔτε κατὰ προσταγῆν ἥτα βλάψῃ τινά. Θὰ μισήσῃ αἰείτο τοὺς ἀδίκους καὶ συναγωνισθῇ μετὰ τῶν δικαίων. Θὰ εἶναι πιστὸς καὶ εἰλικρινῆς πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς ἀρχοντας· διότι ἀνευ τῆς θελήσεως τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καταλάβῃ τις Ἀρχήν, καὶ νὰ κατισχύσῃ. Καὶ ἀν αὐτὸς ὃ ἱδίος καταλάβῃ Ἀρχήν, οὐδέποτε ἐν τῇ ἔξουσίᾳ ὃ δὲ δεῖξῃ ὑβριστικὴ συμπεριφορά, καὶ τοὺς ὑποτεταγμένους εἰς αὐτὸν δὲν ὃ δικαστήσῃ διακειμονίους διὰ λαμπρῶν ἐνδυμάτων καὶ πολυτελῶν κοσμημάτων. Τὴν ἀλήθειαν ὃ δὲν εἶναι τῆς θελήσεως τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καταδίκῃ τοῦ Ἡσοῦ καὶ διακαιολογῶν τοὺς συλλέγοντας στάχεις κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου πτωχούς, τοὺς διόποιντες συνέκριναν τοῦ Ιουδαίοις, προέβαινε καὶ οὗτος εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ παραλύτου ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου. Καὶ εἰς τὸν τόπον τὸ σημεῖον ἐπίσης καταφαίνεται ὡς μεγάλη διαφορὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἡσοῦ ἀπὸ τὸν περιορισμένου πνεύματος τῆς διδασκαλίας τῶν Ἐσσαίων.”

“Οτι ἔπειτας εἰς τὴν ἀσχετος· διότι ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύταις δύναται τις νὰ λάβῃ ἲδεῖν, οὐ μόνον πᾶς καλλιεργεῖται τὸ εἶδος τοῦ λογου τῆς μυθοπλασίας, ἀλλὰ καὶ πᾶς ὑφίστανται ἀμοιβαίαν τὴν ἐπιδρασιν οἱ τότε αὐτὸν.

“Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ ἀποστέλλεται παρὰ Ίουδαίον, Ἐσσαίον τὴν αἰρεσιν, διατριβίοντος εἰς Τερόσόλυμα καὶ τὸν Ἀλεξανδρείαν ἐταίρους περιγράφεται δὲν αὐτῇ ἡ καταδίκη τοῦ Ἡσοῦ καὶ διακαιολογῶν τοὺς συλλέγοντας στάχεις κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου πτωχούς, τοὺς διόποιντες συνέκριναν τοῦ Ιουδαίοις, προέβαινε καὶ οὗτος εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ παραλύτου ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου. Καὶ εἰς τὸν τόπον τὸ σημεῖον ἐπίσης καταφαίνεται ὡς μεγάλη διαφορὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἡσοῦ ἀπὸ τὸν περιορισμένου πνεύματος τῆς διδασκαλίας τῶν Ἐσσαίων.”

“Ἐπι τοῦ Ἡσοῦ διακαιολογῶν τοὺς συνεταίρους, ἀλλ' οὐτε δὲν ὃ καταδίκη τοῦ Ιουδαίου καὶ διακαιολογῶν τοὺς ληστάς, τοὺς ἐργάτας τοῦ Ιουδαίου περιγράφεται δὲν αὐτῇ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου πτωχούς, τοὺς διόποιντες συνέκριναν τοῦ Ιουδαίου, καὶ ἔνεκα τοῦ λόγου τούτου μάλιστα δὲν ἔχουσαν καὶ τὰ σκέλη αὐτοῦ.

Τοιουτοτρόπως ζῶντα ἔτι ἀποκαθίσθη πάντοτε τὸν Πλάτους εἰς σταχικὸν θάνατον. “Οτι ὃ Ἡσοῦς ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ δὲν ἀπένθανεν ἀλλ' ὃ δὲν ἔχηται ηθῆ τοσοῦν, ὃστε οἱ Ρωμαῖοι στρατιῶται, οἱ φυλάσσοντες αὐτὸν καὶ τοὺς δύο ἑτέρους ἐσταυρωμένους ληστάς, ἐνόμισαν νεκρὸν τὸν Ἡσοῦν, καὶ ἔνεκα τοῦ λόγου τούτου μάλιστα δὲν ἔχουσαν καὶ τὰ σκέλη αὐτοῦ.

Τοιουτοτρόπως ζῶντα ἔτι ἀποκαθίσθησαν τὸν Ἡσοῦν οἱ Εσσαίοι προσφορὰς διὰ τοῦ Ιουδαίου, καὶ ταῦτα δύο καταδίκασθησαν αὐτοῖς τοῦ Ιουδαίου πάντας τοῦ Σταυροῦ, τοῦ Πλάτους εἰς σταχικὸν θάνατον. Καὶ τοῦτο τὸ σημεῖον ἐπίσης καταφαίνεται ὡς μεγάλη διαφορὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἡσοῦ ἀπὸ τὸν περιορισμένου πνεύματος τῆς διδασκαλίας τῶν Ἐσσαίων.

Τοιουτοτρόπως ζῶντα ἔτι ἀποκαθίσθησαν τὸν Ἡσοῦν οἱ Εσσαίοι προσφορὰς διὰ τοῦ Ιουδαίου πάντας τοῦ Σταυροῦ, τοῦ Πλάτους εἰς σταχικὸν θάνατον. Καὶ τοῦτο τὸ σημεῖον ἐπίσης καταφαίνεται ὡς μεγάλη διαφορὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἡσοῦ ἀπὸ τὸν περιορισμένου πνεύματος τῆς διδασκαλίας τῶν Ἐσσαίων.

Τοιουτοτρόπως ζῶντα ἔτι ἀποκαθίσθησαν τὸν Ἡσοῦν οἱ Εσσαίοι προσφορὰς διὰ τοῦ Ιουδαίου πάντας τοῦ Σταυροῦ, τοῦ Πλάτους εἰς σταχικὸν θάνατον. Καὶ τοῦτο τὸ σημεῖον ἐπίσης καταφαίνεται ὡς μεγάλη διαφορὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἡσοῦ ἀπὸ τὸν περιορισμένου πνεύματος τῆς διδασκαλίας τῶν Ἐσσαίων.

Τοιουτοτρόπως ζῶντα ἔτι ἀποκαθίσθησαν τὸν Ἡσοῦν οἱ Εσσαίοι προσφορὰς διὰ τοῦ Ιουδαίου πάντας τοῦ Σταυροῦ, τοῦ Πλάτους εἰς σταχικὸν θάνατον. Καὶ τοῦτο τὸ σημεῖον ἐπίσης καταφαίνεται ὡς μεγάλη διαφορὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἡσοῦ ἀπὸ τὸν περιορισμένου πνεύματος τῆς διδασκαλίας τῶν Ἐσσαίων.

Τοιουτοτρόπως ζῶντα ἔτι ἀποκαθίσθησαν τὸν Ἡσοῦν οἱ Εσσαίοι προσφορὰς διὰ τοῦ Ιουδαίου πάντας τοῦ Σταυροῦ, τοῦ Πλάτους εἰς σταχικὸν θάνατον. Καὶ τοῦτο τὸ σημεῖον ἐπίσης καταφαίνεται ὡς μεγάλη διαφορὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἡσοῦ ἀπὸ τὸν περιορισμένου πνεύματος τῆς διδασκαλίας τῶν Ἐσσαίων.

Τοιουτοτρόπως ζῶντα ἔτι ἀποκαθίσθησαν τὸν Ἡσοῦν οἱ Εσσαίοι προσφορὰς διὰ τοῦ Ιουδαίου πάντας τοῦ Σταυροῦ, τοῦ Πλάτους εἰς σταχικὸν θάνατον. Καὶ τοῦτο τὸ σημεῖον ἐπίσης καταφαίνεται ὡς μεγάλη διαφορὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἡσοῦ ἀπὸ τὸν περιορισμένου πνεύματος τῆς διδασκαλίας τῶν Ἐσσαίων.

Τοιουτοτρόπως ζῶντα ἔτι ἀποκαθίσθησαν τὸν Ἡσοῦν οἱ Εσσαίοι προσφορὰς διὰ τοῦ Ιουδαίου πάντας τοῦ Σταυροῦ, τοῦ Πλάτους εἰς σταχικὸν θάνατον. Καὶ τοῦτο τὸ σημεῖον ἐπίσης καταφαίνεται ὡς μεγάλη διαφορὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἡσοῦ ἀπὸ τὸν περιορισμένου πνεύματος τῆς διδασκαλίας τῶν Ἐσσαίων.

Τοιουτοτρόπως ζῶντα ἔτι ἀποκαθίσθησαν τὸν Ἡσοῦν οἱ Εσσαίοι προσφορὰς διὰ τοῦ Ιουδαίου πάντας τοῦ Σταυροῦ, τοῦ Πλάτους εἰς σταχικὸν θάνατον. Καὶ τοῦτο τὸ σημεῖον ἐπίσης καταφαίνεται ὡς μεγάλη διαφορὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἡσοῦ ἀπὸ τὸν περιορισμένου πνεύματος τῆς διδασκαλίας τῶν Ἐσσαίων.

Τοιουτοτρόπως ζῶντα ἔτι ἀποκαθίσθησαν τὸν Ἡσοῦν οἱ Εσσαίοι προσφορὰς διὰ τοῦ Ιουδαίου πάντας τοῦ Σταυροῦ, τοῦ Πλάτους εἰς σταχικὸν θάνατ

ὅλων καλεῖ τὸν Κάρολον καὶ τοῦ δρκίζεται πίστιν. Ὁ δρόμος αὐτὸς ποὺ παίρνει ἡ Ραχήλ διὰ νάντην ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἀγάπτεν της καὶ νάντην εἰς τὸν Κάρολον ὅπου τά γινεται καταστανει καὶ σύνυγος του, δὲν κατορθώνει νάντην γίνεται. Αὕται αἱ μεταλλαγαὶ τῶν αἰσθημάτων, δίνουν εἰς τὸ δρᾶμα κατί τὸ πολὺν ἀμφιβόλον καὶ τεχνήτον, καὶ διθεατῆς κυμαίνεται εἰς ἕνα χάος, ὃποὺ μόνον μία σκηνή, πολὺν ἐπιτυχμένη, ἡ διάβασις τῶν ἐπιταφίων κάτω ἀπό τα παράδυνα τῆς Ραχήλ, μᾶς κάνει κάπως νά τὸ λησμονήσωμεν.

Καὶ δῶμας ἡ ὑπόθεσις ποὺ ἐδιάλεξε ὁ κ. Ξενόπουλος ἔχει τόσα στοιχεῖα δραματικά. Μοῦ φαίνεται παράδοξον πῶς ὁ καλὸς αὐτὸς τεχνίτης τῆς σκηνῆς κατώρθωσε νὰ παρεμβάλῃ ἐπεισόδια ποὺ καταστρέφουν τὸ δόλον ἔγον, καὶ τὸ ἀδυνατίζουν τόσον, ἀστε νὰ χαλαρώνεται τελείως σχεδόν τὸ ἐνδιαφέρον. Εἶναι πράγματα ποὺ θὰ προτιμούσα νὰ τ' ἀκούω ἀγγελλόμενα παρὰ νὰ τὸ βλέπω ἐπάνω εἰς τὴν σκηνήν. Νομίζω τοῦτο τὸ σύγχρονον δέατρον, τόσον πολὺ κοντά εἰς τὴν ζωὴν καὶ ὅχι εἰς τὴν δύναμιν τὴν ἀόρατον, τὴν ἐσωτερικὴν ποὺ ἀνοίγει τὸν δρόμον της, μεταχειρίζεται πολλά μέσα τὰ ὅποια χαλοῦν τὴν ἀπλότητα ποὺ ἀπαιτεῖ ἡ τέχνη. Καὶ διὰ νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν Ραχῆλ: κατέχεται ὁ θεατὴς διαφράκτης ἀπὸ μίαν ἀμφιβολίαν, ἡ δοπία τότε μόνον διαλύεται, ὅταν ἡ Ραχῆλ προτείνει τὸ στήθος της εἰς τὸ ὅπλον τοῦ Δαβίκου διὰ νὰ σώσῃ τὸν ἀγαπημένον της. Μὲ πολλὴν τέχνην δύμας μᾶς ζωγραφίζει ὁ συγγραφεὺς τὸν χαρακτήρα τοῦ Δαβίκου, τὸν δοπίον δὲ κ. Φύρστης δὲν ἀπέδωσεν ὅπως ἀπ' αὐτὸν ἐπειδιμένα μεν. Ή κυρίᾳ Κυβέλῃ, διὰ τὴν τέχνην τῆς δοπίας ἐνθυσιαστικά πάντα λόγια ἔχομε νὰ εἰπούμε, ἔμεινε κάπτως ἔνην πρὸς τὸν δόλον τῆς Ραχῆλ: εἶχε κάποιον ὑφος ἀπαγγελίας, προτοκήτης. Δέν ηξεύρω, τώρα ποὺ ἐνθυμούμας κατί ωρισμένως, ἀν, τὴν συμμηνή ποὺ φέρονται πληγωμένον τὸν πατέρα της, δέν θὰ ἔθυγε πολὺ περισσότερον τὸν θεατὴν μιὰ λιτή καὶ ἥρεμος ὑπόκρισις. «Ο θρίαμβος τῆς Φωτεινῆς Σάντρη είμαι βέβαιος τὴν ἐπηρεάσεας. Ἀλλ᾽ είναι στιγμαὶ καὶ στιγμαῖ. Ο κ. Αλεπονήστης ὑπερβολικός, ἀδικεῖ τὸ τάλαντον του. Καὶ δὲ κ. Χονσούμαλλης ἀκόμη ὑπερβολικώτερος, φεύγει ἀπὸ τὰ δορια τῆς τέχνης.

Βέβαια ὅτι πολλά πράγματα θὰ διορθόνοντο ἂν οἱ κύριοι διευθυνταὶ τῶν θεάτρων μας ἀπεφάσιζαν νὰ θυσιάσουν μιὰ βραδεῖα διὰ γενικᾶς δοκιμᾶς. Καὶ διὰ τὸν συγγραφέα καλόν, καὶ διὰ τὸν θίασον καὶ διὰ τὸ κοινόν, τὸ δόποιν τῶν αἵραγχες εται νὰ κάμη μαξὶ καὶ τὸν θεατή καὶ τὸν κοιτικόν.

KIMON MIXAHAIJHE

Νέα Σκηνή : «Μελάχρα» δρᾶμα είς πράξεις 3, ὑπὸ Παντελῆ Χόσου.

ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΣ κατ' ἔξοχην ἀπεδείχθη δὲ οὐ. Π. Χόρων μὲ τοὺς «Πετροχάρηδες». «Οσοι εἶδιασαν καὶ προπάντων δύοι εἰδαν ἀπὸ σκηνῆς τὸ ὕδατον τούτο ἐλλητικῶν δράμα, ἥλπισαν περὶ τοῦ συγγραφέως μεγάλα. Ἀπὸ τὰς ἐλπίδας αὐτῶν ἡ «Μελάχρα» δὲν προσαρμόποιετ καμίαν· τὰς διατηρεῖ δύμας καὶ τὰς στηρίζει δῆλας. Διὰ τοῦ νέου του ἔργου ὁ οὐ. Χόρων δὲν ἐκέρδισε, ἀλλὰ καὶ δεῖ ἔχασε τίτοτε. Καὶ παραστρατισμένος ἀπὸ τὸν ἀλληθινὸν δράμον, τὸν δόπιον ἀνίσχε μὲ τοὺς «Πετροχάρηδες», μένει πάντοτε ὁ θαυμασίως προϊκισμένος δράματικός, ἀπὸ τὸν δόπιον δικαιούμενα νὰ ἐλπίζωμεν ὅσα καὶ ἔξι ἀρχῆς.

Διότι καὶ ἡ «Μελάχρα», τόσον ὡς σύλληψις ὅσον καὶ ὡς κατασκευή, εἶνε δραματικωτάτη. Τίποτε τὸ περιττόν, οὐτέ πρόσωπον, οὐτὲ πρᾶξις, οὐτὲ σκηνή, οὐτὲ λεπτομέρεια. Λόγια μόνον ἀκούνονται ἐδώ κ' ἔκει περισσότερα ἀφ' ὅτι πρόπεται, ἀλλὰ ἔχον ποῦ εἰμιτοεῖν νὰ διορθωθῇ διὰ τὸ θέατρον μὲ σβυσίματα, δὲν ἔχει ἐλαττώματα εἰς τὸν δραματισμόν του. Καὶ δῆμως ἡ «Μελάχρα»

οὐτὴ τῇ ξέκει κάποιον λάθος. Τί εἶνε ἀκριβῶς, δὲν εἰξένυσθαι σωστή διάταξις, ή ἀλληλουχία μερικῶν σκηνῶν ἔπειτε νὰ ήτα διαφορετική. Τὸ βέβαιον εἶνε, διτὶ τὰ πράγματα δὲν ἔκαθαρίζονται ὅφετα ὡστε νὰ ἡμπορεῖ διθεατική γ' ἀπόλαυση ἀκόπως τὸ ἔγχον οὖθις ἀπὸ τὴν πρώτην φοράν. Πρέπει νὰ τὸ ἔναιαὶδη ὄπως ἐγώ, διὰ νὰ αἰσθανθῇ ὅλην τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ μύθου καὶ τῆς πλοκής. Διὰ τοῦτο εἰς τὸ θέατρον ἡ «Μελάχροα» ἔξεπιμηθή, ἀλλὰ δὲν ἡρεσία πολύν. Οἱ θεαταὶ τῆς πρωτείας δὲν ἔωνταν ἐνθουσιασμένοι. Καὶ ἔνεκα τοῦ ἀποκοινωνοῦ

ον εφόσον είναι αποδεικνύεται. Και ένεκα του αιώνος φυσούν το λάθος, τὸ ἔγον ποὺ ἥμποδούσε νὰ κάμψε σειράν διασκεδαστικῶν παραστάσεων, ὃς μία ὁραία δραματικὴ φάρσα, δὲν ἔπιασε, κατά τὴν θεατρικὴν φρασεολογίαν.

Η «Μελάχρο» είνε μιὰ εῦμοφρη καὶ δυνατή Τσιγγάνα. Κόρη τῆς μάγισσας Ζουχράες – ποὺ τὴν ἐθέωρησαν τρελλήν, δταν ἀρχισε νὰ προφητεύῃ τὰ ὑπερκόσμια, – γυρδᾶει τὸν κόσμον μὲν ἔνα πλανόδιον θίασον θεατρίνων. Εἰς μίαν παραστασιν εἶδε τὸν Νέδον, τὸν εῦμοφρον Τσιγγάνον, ποὺ εἶχε μητέρα πριγκιπέσσαν. Καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τοὺς Τσιγγάνους, διὰ νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν γραίαν Βενετίαν τὸ «βασιλόποιλο» ποὺ τῆς εἶχε τάξῃ, δταν ἦτο μικρῷ, μὲ τὰ παραμύθια τῆς. Η Βενετία τὴν παίρνει διὰ τρελλήν. «Σάν τὴν μακρίτισσα τὴν μάννα της λέγει μὲ οίκτον. 'Ἄλλ' ή Μελάχρο είνε καλὰ στὰ λογικά της καὶ ξενύθει αὐτῇ τί γυρεύει... Καὶ νὰ δὲ Νέδος. Τὴν εἶλε ίδη καὶ αὐτὸς εἰς τὴν παραστασιν, δταν ἔκαμψε τὴν Βασιλοπούλαν με τὰ χρυσᾶ μαλλιά... Τὴν ἀναγνωρᾶει καὶ τὴν ἀγαπᾷ, ἔγκαταλείπων δι' αὐτὴν τὴν ὡραίαν Περούνέν, τὴν γυναῖκα τοῦ γέρω Τσιγγάνου Τεμέλου.

΄Αλλ’ ή Περούνέ εξακολουθεῖ νάγατη μὲ μανίαν τὸν Νέδον, μὲ τὸν ὄπιον τὰς τώρα συνέξῃ. Ο γέρων Τεμέλιος ἐκλείνει τὰ μάτια πρὸς τὴν παραομίαν, αὐδοκύμενος εἰς τὸν ἡδυπαθή χορὸν ποὺ τοῦ χορεύει κάποτε ή Περούνέ, ὑπὸ τοὺς ἥχους τοῦ «ἔπατόχρονου» βιολιοῦ του. Αὐτὴν είνει ή μόνη συζυγική του ἀπόλαυσις, καὶ εἶναι συγχρόνως τὸ σύνθημα, τὸ ὄπιον κάμειπάντοτε τὸν ἀλήτην. Ἀγκούτην, ποὺ λαγταρῷ καὶ αὐτὸς τὴν Περούνέν, νὰ ἐμφανίζεται διὰ νὰ τὴν θαυμάσῃ χορεύουσαν.

Ο Γιάσσαρης, γυνίς της Βενετίας, ἀρχιγός ληστρικῆς συμμορίας, ὁ δυνατὸς τῆς φυλῆς, ὁ εὐτυχής κυνηγάρης τῶν θηρίων καὶ τῶν γυναικῶν, λατρεύει, καὶ αὐτὸς ἔχομεν, τὴν Περούζεν. Ἀλλ᾽ ἡ ἐρωμένη τοῦ Νέδου τοῦ ἄντιτεκετα. Τώρα δὲ τὸ μέλημα τῆς εἶνε πᾶς νάποτάσση τὸν ἀγαπημένον της ἀπὸ τὴν ἀντίζηλον Μελάχρων, καὶ πᾶς νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὴν τεκνάδη καταδίωξιν τοῦ Γιάσσαρη. "Αν τοὺς ἔξεκαμνε καὶ τοὺς δυό; Καὶ συλλαμβάνει ἔνα σχέδιον: Νὰ κάμῃ τὸν Γιάσσαρην νὰ κατακτήσῃ τὴν Μελάχρων μὲν καθε τρόπον, ὅστω καὶ διὰ τῆς βίας. Τοῦ λέγει λοιπὸν ὅτι ἡ Μελάχρων ἔκαυχήθη πᾶς δὲν ἔχει ἐπάνω τῆς καμίαν δύναμιν δυνατός, καὶ τοῦ ὑπόσχεται νά γίνη ἰδική του, μόνον ἢν κατώρθουν νὰ παρασύῃ διὰ μίαν νύκτα εἰς τὴν σπηλιάν του τὴν Μελάχρων. Συγχρόνως ὅπλιζει κρυφά δὲν Ἀγκούπην μ' ἔνα τουφέκι τοῦ Γιάσσαρη, καὶ ὑπόσχεται καὶ εἰς αὐτὸν νά τοῦ ποραδοῦῃ εἰς ἀμοιβήν, ἀν ἐπήγανε τὴν νύκτα εἰς τὴν σπηλιάν νὰ σκοτώσῃ καὶ τοὺς δύο: καὶ τὴν Μελάχρων καὶ τὸν Γιάσσαρην.

Τὸ σχέδιον φαίνεται ὅτι θά ἐπιτύχῃ. Πρόθυμος ὁ Αγκούπης, ὃ ὅποιος φεύγει μὲ τὸ τουφέκι, περιμένων ὃ σύνθημα, — καὶ τὸ σύνθημα εἶνε πάλιν τὸ βιολή, οἵτινες ἐσύμφωνήθη τὴν ὡραν ἐκείνην νὰ χορεύσῃ ἡ Ουζουζέ — πρόθυμος καὶ ἡ Γάιάσσωρης, ὃ ὅποιος ἐπιειδεῖ νάπαγγή τὴν Μελάχρων, πρῶτα τὸ παλὸν αἱ ἔπειτα διά τῆς βίας. Ἀλλὰ διὰ νὰ την σώσῃ ἀπὸ ἄχερια του, ἐπεμβαίνει ὁ Νέδος, καὶ οἱ δύο ἄνδρες χροντανοὶ ἀντιμέτωποι, ὑβρίζονται καὶ συμφωνοῦν νά ονομαζήσουν. Αὐτὸν καταστέφει τὰ σχέδια τῆς Πεουζές. Διὰ νὰ σώσῃ τὸν Νέδον, τὸν ὅποιον ἀφεύκτως ἀεφόνευεν ὁ Γάιάσσωρης, ἀποφασίζει νὰ παραδοθῇ

εἰς αὐτὸν καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ ἀμέσως εἰς τὴν σπηλιάν. Ἀλλὰ πρὶν νὰ φύγουν, ἡ Μελάχρου, ἀπὸ μεριδιαία λόγια, ἔνοει τὴν πλεκτάνην τῆς ἀντιζῆλου τῆς καὶ συλλαμβάνει τὴν ἰδέαν νὰ τὴν ρύψῃ εἰς τὸν λάκκον πού είχε σκάψη τέλειν·

Τὰ δεινὰ αὐτὰ εἰς τὰς γενικὰς γραμμάς των ὑπῆρχεν ἐν ἐσωτερικὸν ἄντημα καὶ ἐν ἐξωτερικὸν. Τὸ ἐσωτερικὸν ἦτο ἡ ἐδῶλησις τῆς ἀποθαρρύνσεως καὶ ἀπογοητεύσεως τῆς Κοινῆς Γνώμης ἐκ τῆς καταστάσεως ἡ ὅποια προχωρεῖ διλονὲν πρός τὸ κειρότερον.

Δεν είνε δύσκολον τώρα. Είς την σπηλιάν, ἐκεῖ-πέρα, είνε δὲ Γιάσσαρης μὲ τὴν Περουζέν. Τὸ σύνθημα περιμένει οἱ Ἀγκούτης, διὰ νὰ τὸν σκοτώσῃ. Καὶ ἀντὶ Περουζές, θὰ χρεόνη σὴ Μελάχρα! Δὲν ἄργει νὰ καταφέρει τὸν γέρω - Τεμέλικον νὰ παιξῃ τὸ βιολί του. Είνε λυπημένος δὲ γέρος ποὺ τοῦ ἔψυγε μὲ τὸν Γιάσσαρην ή Περουζέ, ἀλλὰ καὶ η Μελάχρα είνε ωραία, καὶ αυτὴ ἔσυρν νὰ χρεόνυ... Ἄς τὴν ἀντικαταστήσῃ λιοτῶν! Τί καλά ποὺ θὰ ζήσουν πάλιν οἱ τρεις δὲ γέροις, δὲ Νέδος καὶ η Μελάχρα!...

Παίρνει τὸ βιολί του ὁ Τεμέλικος, καὶ ἡ Μελάχρα, μὲ τὸ φόρεμα τῆς Περούζές, ἀρχίζει νὰ χορεύῃ... Ὁ χορὸς διακόπτεται μίαν στιγμήν ἀπὸ δύο πυροβολισμῶν. Πάλει ἡ λαφίνα καὶ τὸ ζαράκι! Ὁ Ἀγκούπης ἐσκότωσε τὸν Γιάσσαρην, ἐσκότωσε καὶ τὴν Περούζέν, μὲ τὴν ίδεαν ὅτι εἶναι ἡ Μελάχρα. Καὶ ὅταν ἐπιστρέψῃ ἀμέσως διὰ νὰ λάβῃ την ἀμοιβήν του, ἀντὶ τῆς Περούζές, βλέπει τὴν Μελάχραν νάποτελειόνη τὸν τρελλὸν χορὸν τοῦ θυμιάμβου της!

Αύτη είνε ή ιστορία της Μελάχρας. «Ένα εύμορφον, ποιητικώτατον τοιγκάνικον παραμύθην» ένα πολύπλοκον και δυνατόν δράμα ζηλοτυπίας. Μᾶς ἀπομακρύνει ἀπό τὴν ζωήν μας και ἀπό τὴν ἀλληθινήν ζωήν, ἀλλά διὰ νά μᾶς ἐπαναφέρῃ ὑστερα, με τ' ἀνθρώπινα αἰσθήματα τοῦ ἔρωτος και τοῦ μίσους, και μὲ τὴν δύναμιν ἐνὸς ποιητοῦ, διὸ ποιῶς ὑψόνεται ὑπεράνω τόπου και χρόνου, δικαιώματος.

‘Ηκολούθησαν μέσην λύσιν και χωρὶς νὰ παρεκκλίνουν τῆς ὁδοῦ ητις φέρει εἰς τὴν ἐπιθυμητὴν διά τοὺς Κορῆτας ἔκβασιν, ἀνεγγνώσιαν τὴν ἐπικυρωαχίαν τῆς Πύλης, ἀλλά διὰ φράσεως ἀσθενεστέρας τῆς καθίερωμένης. Καὶ ή λύσις τοῦ ζητήματος ἀνεβάλλετο ἐπ' ἄδριστον. Οὔτε οἱ “Ελλῆνες οὔτε οἱ Τούρκοι είχον λόγον

Ύποθέτω, μ' ὅλ' αὐτά, διὰ τὸ δρᾶμα ἐγράφη διὰ νὰ δώσῃ ἔνα ὕδαιον φύλον εἰς τὴν Δα Κοτοπούλη. Αὐτὴ μάλιστα ἐδιάλεξε καὶ τὸ ὄνομα Μελάχρα, ἀπὸ τρία τεσσάρων προ τοῦ εἰχεν ὑπὸ ψυν του δικαίου. Καὶ οὐ καλλιτέχνις, μολονότι δὲ λίγον καιρὸν πρόδη μελέτην εἰχεν, ἔπαιξεν εἰς τὴν ἐντέλειαν. Ἰσως εἰς τὴν πρώτην πρᾶξιν, τὴν ἀδικεῖ τὸ κτυπητὸν ἐκείνον φρόδεμα τῆς θεατρίνας. Ἄλλη ἀπὸ τὴν δευτέραν καὶ κάτω, εἰνε Τσιγγάνα θαυμασία. Ἡ δέ τελευταία σκηνή, μὲ τὸν χορὸν τοῦ θυιάμβου, είνε τρώοντι θρίαμβός της.

Οἱ θυσιοὶ ἐν γένει εὑρέθησαν εἰς δίλημμα. Νὰ υποκριθοῦν τοὺς Τσιγγάνους ὀληθινούς, κτηνάδεις ὅπως εἰνε; Θά εἰσαν ἀτεχθεῖς. Νὰ τοὺς κάμουν ἀνθρώπους σᾶν καὶ μᾶς; Θά ἡσαν φευτίκοι. Ἐδιάλεξαν λιότον ἔνα μέσον ὃρον καὶ τὰ ἔβαλαν πέρα πολὺν καλά. Ἀλλὰ σχετικῶς τελεώτερος μᾶς ἐφάνη ὁ κ. Κούρτελης, ὃ οὐκοριθεῖεις τὸν ἀλήτην Ἀγκούπην.

Τι τούτην τηρερητήν εσείς ήτε; Ήταν πατέρας θείσα καὶ παρουσίαν εἶχεθισόν καὶ ἔξεγεστην τῆς Κοινῆς Γνώμης, ἐπιδιώκουσα δι' ἔξωτερου κινδύνου νά ἀρρή την πίεσιν ἑστωτεικαν ἡγητημάτων καὶ ὑπολογίζουσα δι τι μά ήτο εύκολος δ θριαμβος τῶν τουρκικῶν δπλων δ' εἰσιθολής εἰς τὴν Θεσσαλίαν.

Διὰ τὸ ἔξωτερικὸν ἡ νέα Κυβένησις παρουσιάζει τὴν φιλότουρκον πολιτικήν της. Ὁ κ. Ράλλης

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΣΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΕΛΙΣ

‘Η ὑπουργικὴ μεταβολή. — Τὰ δύο ζητήματα. — ‘Η διφορούμενὴ σημασία τῆς Νότας διὰ τὸ Κρητικὸν ζήτημα. — ‘Η φιλότουρφος πολιτικὴ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. — Οἱ αὐτόδουτοι μέλλοντος.

ΔΙΑ τὰς ἔλληνικάς Κυβερνήσεις δὲν ὑπάρχουν πλέον ζητήματα ἀλλά προβλήματα καὶ ἡ ἡδύτης τῆς ἔξουσίας εἶναι συγκερασμένη μὲν μεγάλην δόσιν πιέσεων ἐκ τῶν εὐθυνῶν καὶ τῶν δυσχερειῶν. Πρὸ δὲ εἰκοσιν ἐτῶν αἱ Κυβερνήσεις ἥρχοντο καὶ παρῆρχοντο ὑπὸ αἰθρίου πολιτικὸν ὁρίζοντα. Σήμερον ἐστορεικά καὶ ἔξωτερικά ζητήματα φέρουσιν εἰς δεινὴν θέσιν τὴν Κυβερνήσιν καὶ ἐπιτρέπουσιν μεταξὺ τῆς ἀνταρτικής εἰς τὴν Κοινωνίαν Γρή-

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

ARMANDA GEMMA

ΑΙΓΑΙΟΛΟΓΑ εινόηματα ἔφερον εἰς φῶς αἱ ἀνασκαφαὶ αἱ πρὸ μηνὸς δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας ἵνας ἐνεργούμεναι ἐν Ἑρμιόνῃ ὑπὸ τοῦ κ. Ἀλέξ. Φιλαδέλφεως, αἱ δποῖαι καὶ θὰ συνεχισθῶσιν. "Ηδη

ἀνεσκάφη δέ μέγας ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς καὶ ἀνεφάνη ὅλοκληρον τὸ ἐκ τεραστίων ὁγκολίθων δάπεδόν του. Κατεδαφίσθη δέ ἀφ' ἔτερον μέγα μέρος μεσαιωνικοῦ τείχους εἰς θέσιν Μπάσι παρὰ τὸν ἄγιον Νικόλαον καὶ ἀνεκαλύψθησαν ἐν αὐτῷ βάσις ἀγαλμάτων, ἐνεπιγράφων καὶ μῆ, ἀναθηματικαὶ πλάκες, μέλη ἀρχιτεκτονικὰ καταστραφέντων ναῶν καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐπίσης ἀπέκαλύψθησαν μνημεῖα τῶν χρόνων τῆς Ἑλληνικῆς ἐπικλήσιας μετ' ἐπιγραφῶν τοῦ Εὐαίωνος. Συγχρόνως πρόδη τὰς ἐν Μπάσι ἀνασκαφός ταῦτας ἐγένετο, εἰς τὸ ἀπέραντον τῆς Ἐρμιόνης ἀρχαῖον νεκροταφεῖον, ἀνόρυξις πλείστων τάφων, τῶν δύοις οἱ πλείστοι ἔχουσι συλληθῆ. Εἰς μερικοὺς ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ἀνευρέθησαν κύλικες καὶ χάλκινα ἀγαλματία, χαλκαὶ καὶ σιδηραὶ στεγγύδες καὶ φυλλίδες, ὑδάλινα ποτήρια καὶ ἀλλατιμαλφῇ κτερίσματα, καί, ἐντὸς τάφου μὲ δοτὰ ὑπερμεγέθη, κράνος κορυνθιακὸν ὄπλιτον θαυμαστῶς διατηρούμενον. Ἐπι πλέον δέ κ. Φιλαδελφεὺς ἀνεκάλυψε παρὰ τὸ χωρίον Καρατάσι οὐδόκληρον ἀκρότοτιν προϊστορικῆς ἐποχῆς μετὰ τάφων προϊστορικῶν καὶ ἀγγείων, τὰ δόπια ἐνθυμιζούσι τὰ τῆς Τροίας καὶ τὰ «Κυκλαδικά».

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΕΙΣ τὴν Ὀδησσὸν ἔξεδόθη ὑπὸ τοῦ κ. Σακελλαρίου Γ. Σακελλαρίου βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «Φιλικὴ Ἐταιρεία»¹ περιέχον διώφροδα ἀρρεῖα δημοσιευθέντα εἰς τὰς ἐφημερίδας «Πατρίς» καὶ «Ἐλευθέρος Δόγος» καθὼς καὶ ἀποστάσιμα κειρογράφων τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, τὰ δύοια ἀνευδόθησαν πρὸ 14 ἑτῶν. Τὸ βιβλίον ἐπρόκειτο νὰ περιλäßῃ ἴστορικῶς ὅλα τὰ κειρόγραφα, ἀλλ᾽ αἱ δυσκολίαι ποὺ παρουσιάσθησαν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν καχαράτων, ἀνέκοψαν τὴν ἔκδοσιν. «Αναδημοσιεύσμενον ὀλίγας γραμμάς τοῦ ὁργανισμοῦ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας:

„Πάντα τὰ μέλη αὐτῆς διηρροῦντο εἰς ἐπτά βαθμούς.
1) Τῶν βλάψιδων (ἢ ἀδελφοποιῶν, σταυροδελφῶν,
μπυροζάχειδων, ἄρκαδάσιδων, μπράτιμων), 2) τῶν
συστήμενων, 3) τῶν ἱερών, 4) τῶν ποιμένων, 5) τῶν
ἀρχιποιμένων, 6) τῶν ἀφιερωμένων, 7) τῶν ἀρχηγῶν
τῶν ἀφιερωμένων.

«Αἱ διατυπώσεις τῆς παραδοχῆς μέλους τινὸς ἐν ταῖς τάξεις τῶν ιερέων ἥσαν ἔκτενες καὶ ἀπῆτουν προφυλάξεις συνεχεῖς καὶ ἀκριβεῖς, καθόσον οἱ ιερεῖς σταθῶ κατ' οὐδένα λόγον ἢ ἀφορμὴ τοῦ νά καταλάβωσιν ὄλλοι ποτέ, ὅτι γνωρίζω τι περὶ τούτων, μήτε εἰς συγγενῆ μου, μήτε εἰς πνευματικὸν ἢ φιλον μου...».

Απτετέλουν τὸ πλειστον τῶν μελῶν τῆς Ἐταιρείας, πολλά δὲ μυστικά ἔμμονῦτο ἐνίστε δέ, οὐδὲν ὁ χειροτονούμενος ἡτοί γνωστας αὐτησδας καὶ μέμπτος ἥθισης, προβούταζεν τοιτούτοις κατ' εὐθεῖαν ἱερός, χωρὶς νὰ διαφυλαχθῇ ἡ κατατέρα ιεροφανικὴ βαθμικής. Εάν δὲ συστημένος ἐνεκρίνετο ἄξιος προβιβασμοῦ, ἤγετο ὑπὸ ἑτέρουν, ἀνήκοντος εἰς τὸν αὐτὸν ἢ καὶ ἀνώτερον βαθμὸν τοῦ ιεροῦ εἰς μέρος ἀπόκτεντον καὶ μυστικὸν καὶ ἔξωμολογεῖτο κατ' αὐτησδας διατυπώσεις, δηποτὲ ἔξαγινοιθή πρότερον καὶ εἴτα μηδῆ τὰ τῆς ὑποθέσεως, ἄτινα

ΕΙΣ τὸ τελευταῖον τεῦχος τοῦ Ἐλληνικοῦ Κήρυκος¹ τοῦ ἐθνικοῦ περιοδικοῦ τὸ δόποιον ἐκδίδει ἀγγλιστὶ ἐν Λονδίνῳ δὲ καὶ Πούπτης, εὐφημοτάτα ἀναφέρεται ἡ ἔκδοσις τῶν Δημοτικῶν τραγουδῶν τὸν συνεργάτον μας κ. Ἀγιδός Θέρου. Τὸ ἐν λόγῳ περιοδικὸν ἀναδημοσιεύει ἑλληνιστὶ καὶ ἐν μεταφράσει δόλωκηρον τὸν πρόλογον καὶ πολλὰ ἐκ τῶν τραγουδῶν.

¹ Τυπογραφείον Ε. Χρυσογέλου, δδς Κονδρατέγκο άρ. 8.
² Έκτος τού Γαλάτου, φωνευθέντος, ως προδότων, και τινών σπανιωτάτων παρασημάτων, Δρός αὐτοῦ, δὲ έπειστο.

‘Η ἀνένδοεσις ἐγένετο τῷ 1863. Ἀλλὰ μόνον τῷ 1884 ἡ εὐγενῆς ἄγγελαιφόρος ἐπεφάνη εἰς τὸ Λούβρον, ἀντὶ τῶν κυμάτων τοῦ Αἴγαίου πελάγους δεσπόζουσα τῆς κλίμακος Δαρύ. Τὸ δόλον τὸ ὅποιον ἀποτελεῖται ή Νίκη, μετεφέρθη εἰς τὴν Γαλλίαν τμηματικῶς, ἐκτελουμένων ὀλοέντες τὸ μεταξὺ ἀνασκαφῶν πόδς ἀνακαλυψών περισσότερων τεμαχίων. Ἀλλὰ τὰ ἔκαντα ὅπτα ἦταν εἰκόνων τεμαχία ησαν πάντα ὅτι απελείφθη ἀπό τὸ ἄγαλμα. Δὲν ἀνευρέθη οὔτε ἡ κεφαλή, οὔτε οἱ βραχίονες.

Καὶ ἐπιλαμβάνονται τοῦ ἔργου· συναρμολογούν δὲ λα-
ἐκεῖνα τὸ μαρμάρινα θραύσματα· ἡ Νίκη ἀνατηῷ τὸ
περιγραμμά της, τὴν μορφήν της, τὴν ὁρμητικὴν πτῆ-
σιν τῆς· τὸ τραῦμα τὸ δόπιον φέρει εἰς τὸ ἀριστερὸν
καὶ εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ κόλπου ἐπουλώντα. Ἰδού
αὕτη ἀναστυλωθεῖσα, ἀκέφαλος καὶ ἄχειρ, ἀλλὰ τόσῳ
πολὺ ζῶσα, ἀνάζωσα μὲ τὸ σῶμά της τὸ παλλόμενον
ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ πόντου, ἀνάρριπτον ἀπὸ τὴν φο-
ράν την μεγαλοπρεπῆ καὶ ἀπλῆν, καὶ τόσῳ ὕραίσ-
στος ὅταν τῷ 1884 ἐπεφάνη τέλος ἐπὶ τῆς πρώθυβης τοῦ
πλοίουν της, ἡ νεοφανῆς ὥραιότης της ἐκλόνισεν ἐπὶ
τινα χρονὸν τὴν δόξαν τῆς ἀδελφῆς της Ἀφροδίτης
τῆς Μήλου. Ἀλλὰ ἡ δόξα των εἶνε τόφα καὶ διά-
παντὸς ἵση.

ΑΠΟ τὰς σελίδας τὰς δποίας ἀφιέρωσε κατ' αὐτὰς ὁ Μαυρίκιος Μπαρόες εἰς τὸν «El Greco» — τὸν ὑπὸ τὴν προσωνυμίαν αὐτῆν ιδίων διάσημον ἐν τῇ τέχνῃ μέγαν ζωγράφον Θεοτοκόπουλον, τὸν ὃς γνωστὸν ἐκ Κρήτης καταγόμενον — ἀποσπάμεν τὰς ἔτης τόσον χαρακτηριστικάς περιοπάς :

«Ἐπιδώκων νὰ ἴδω ἔργα αὐτοῦ μετέβην εἰς καθεδρικούς ναοὺς καὶ εἰς παρεκκλήσια, εἰς μοναστήρια καὶ εἰς μουσεῖα. Παντού, ἐπανεύρον τὸ ἐπιτρόπημα τῶν μικρῶν νεωκόρων ἐνώπιον τῆς «Κηδείας, τοῦ Ὄργανος». *Demente!* «*Ἔτο τρελλός!*» Τὴν γνόμυην τῶν παίδων αὐτῶν συμμεριζονται πολλοὶ κωριτικοί. Ὁ Ἀντώνιος δὲ *Δατούνδ* δημιεῖ περὶ «τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ μεγαλού αὐτοῦ τρελλού». Αὐτὸς οὗτος δὲ Θεόφιλος Γκωτιέ μαραδέχεται ὅτι δὲ Θεοτοκόπολος ἐφοβείτο μήπως ἐκληφθῇ ὡς μιητής τοῦ Τισιανοῦ καὶ ὅτι ἡ ἔμμαυνος αὐτῇ ίδεα τὸν ἔξωθλησε εἰς τὰς πλέον

ἀλλοκούτους φαντασιοπλήγιας. "Ηδη, ζώντος αὐτοῦ, ἐκωνιλοφόρει ἡ διάδοσις διτὶ ἡτο παράφρων. Καὶ βλέπομεν ἔνα Πακένον ν' ἀποδίδη κάποιαν πίστιν εἰς αὐτήν.

'Αλλ' εἰς δῆλας τὰς ἐκπλήξεις δι Γκρέκον ἀπήντα μὲν περιφρόνησιν διτὶ δὲν ἡτο ὑποχρεωμένος νὰ δώσῃ ἔξηγήσεις. "Εθίγιον ἄλλως τε οὐτῶς ἐν λαμπρὸν ἀπόρορητον τῆς καρδιᾶς του. "Η Καστίλλη ἐξεπλήξεις, κατέκτησε τον Γκρέκον. "Ο Γκρέκον, μόλις ἀφιχθεῖς ἀπό τὴν Ιταλίαν, ἔγινε ἀμέσως δι βαθύτερος ζωγράφος τῶν καστιλλιανῶν ψυχῶν. Αὐτός δι Κρητικός μάζας καθιστᾶ καλλίτερος ἀπὸ κάθε ἄλλον καταληπτοὺς τοὺς συγχρόνους του Θεοβράτες καὶ τῆς ἀγίας Θηρεσίας. "Αφίνει ἄλλους νὰ ζωγραφίζουν τὰ φρικτὰ μαρτύρια, τὰς βιαίας κινήσεις, δῆλας ἐκείνες τὰς ἀλλοκότους ή σκληράς ἐπινοίας εἰς τὰς δοπίας ἐνησμένιεν ἔνας λαὸς τραχέων ἥθων αὐτὸς ἐκράτησε δι' ἕαυτὸν τὴν ἀγέρωχον ὑπεροφθαλιεναν καὶ τὴν φλόγα τὴν δοπίαν ἐνείδεν εἰς τὰς ὑπερβολὰς αὐτάς. "Η Καστίλλη ἐδέσποσεν αὐτὸν ἄλλα καὶ αὐτὸς ἐδέσποσε τῆς Καστίλλης διην μεταβάλλεις εἰς ἤδιον ἀνικόν.

κλις, η μεταρράπτει εἰς τοὺς πληκτούς.
· · ·
“Απέβη ἔνας ἀπὸ τοὺς ιδαλγούς ἐκείνους μὲ τὴν ἔμμονον ἰδέαν, τοὺς πάντοτε παρασυρομένους ἀπὸ τὸ τυχοδιωκτικὸν πνεῦμα, ἀπὸ τὴν χίμαιραν; τοὺς ἑτοίμους νὰ ἔυλοκοποῦν καὶ νὰ καίουν τὸν μὴ ἀνομολογοῦντα τὴν ὑπεροχὴν τῆς Γλυκερίας τῶν καὶ τῆς Παναγίας, ή καὶ νὰ θυσιάζουν τὸ ἀνθρώπινον ράκος,—τὸ σῶμα των ἡ καὶ τὸ τῶν ἄλλων, — εἰς τὴν κατάκτησιν τοῦ αιθίρων γονισίου τῶν Νήσων. Μὲ τοὺς μεγάλους

αὐτούς ὀνειρολήπτους, μὲ τοὺς δητασιαστὰς αὐτούς οἱ δοτοῖοι ὑπὸ τὴν ἀπειρῆ γραφιδα τοῦ Θεοβάντες παραπαιόυσιν διαρκῶς καὶ πρὸς τοὺς ὅποιους μολαταῦτα τρέφομεν σεβασμὸν πλήρη συμπαθείας, δὲ Γκρέκο ἔγινεν ὁ μοιος. Οἱ πίνακες του μυούσιν εἰς τὴν ἐνδόμυχον ζωὴν τῶν σεμινοπετῶν τέκνων τῆς Καστίλλης. Κανὲν βιβλίον δὲν δίδει τόσῳ πλήρη, τόσῳ ζωηρὰν ἰδεάν περὶ αὐτῶν. Βλέπομεν εἰς αὐτοὺς κατὰ τὰ καλλίτερον ἀπὸ τὰς μοιφὰς τῶν τεθνεώτων τὰ ἴδιανικά των, τὰς ὀνειροτολήσεις των.

Ο Γκρέκο μᾶς δόηγει εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς τῶν κατοικῶν τοῦ Τολέδου τοῦ ἐπού αἰλανός. Ἰδού οἱ εὐγενέστεροι τῶν πόλων τῶν οἱ ἀνατεινόμενοι πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ ἂν δὲν ἦτο δό Γκρέκο, ἂν δὲν ἦτο δό πτασιαστής αὐτὸς ζωγράφος, καμία ἀπὸ αὐτᾶς τὰς καρδίας δὲν θὰ ἐσώξετο ἀπὸ τὸν θάνατον. Ἐὰν δὲν μὲ συνάδευεν ἀνά τὴν πόλιν αὐτῆν, δὲν θὰ ἥσθαι νόμην καμίαν ψυχῆν, θὰ ἡγάνουν υπὸ ποιον ἀστέρᾳ οἱ κατόικοι τοῦ Τολέδου εἰχον γεννηθῆ. Μακρὸν ἀπὸ τῆς μακαρίας ἵταλικῆς εὐφροσύνης καὶ τῆς ὑγείους πεξότητος τῆς Φλάνδρας, μᾶς φέρει ἐν τῷ μέσῳ λαοῦ ἀδύμου, θεωρητικοῦ καὶ μελαγχολίας πενθήμου. Θά μοι ἥρεσαν διλυγάτερον τὰ σαμρωμένα κτίρια τοῦ Τολέδου, ἄν, χάρις εἰς τὸν Γκρέκο, δὲν ἔβλεπον τὰ χρώματα καὶ τὰς μεγάλας γοραμίας τοῦ μαστικισμοῦ τὸν δόποιον ἐστέγασαν.

«Οτι τα χρώματα αυτά είνε πολλάκις πελιδνά και αι γραμμαι έπιμήκεις, δὲν δύναται κανείς νά τό άρνηθῇ· ἀλλ ὅπτως ἔπεστε νά βλέπη δ ζωγράφος τών ψυχών τού Τολέδου. Ήτο εἰς τόν όρον του, ἀπορριπτών τά μέσα του ὅλικον δελεασμοῦ και παρασύρων ήμας εἰς χώρον εν τῷ δοποίῳ εἰμέθα λυτρωμένοι ἀπό τῶν ἥδονῶν τῶν αἰσθήσεων. Μετ' αὐτοῦ εὐδισκόμεθα ἐν πλήρεις ἵσπανικῇ μεταφυσικῇ. Δέον δῆθεν νά στέρξουμεν τά αἰθεροποιημένα και πνευματοποιημένα «Υπερένδιοις αιτά σώματα», ἴνδαλματα εὐνόητη, ψυχρά και ἀκτινοβόλα της ἀποκαθαριστήσης προσωπικότητός μας και της λυτρωθείσης ψυχῆς μας....».

Ο πρό τινος ἀποβιώσας Ἀγγλος ποιητής Μέρεδθι,
ἔλεγεν ὅτι κανεὶς δὲν πρέπει νὰ θεωρῇ τὸν θάνα-
τον ὡς πρᾶγμα φοβερώτερον τῆς μεταβάσεως ἀπὸ
ἐνὸς πατατίου εἰς ἄλλο καὶ προσέκεντον: « Ήμον παι-
δίον πολὺ δειλὸν καὶ εὐαίσθητον. Ἐφοβούμην τὸ πα-
μιχρόν. Δὲν ἀντέκα νὰ μένω μόνος. Ἄλλ᾽ ὅταν ἔγινα
δεκαοκτατῆς παρετήρησα γύρω μου (ὅσον μακρὰν
ἡδύνατο νὰ παρατηρησῃ νέος δέκα ὀκτώ ἑτῶν) καὶ
ἀτεφάσισα νὰ μὴ φοβηθῶ πλέον εἰς τὸ μέλλον. Ἐκ-
τοτε οὐδέποτε ἐφοβήθην τὸν θάνατον. Ἐκάστην γύντα
δταν μετοβαίνω νὰ κατακλιθῶ, γνωρίζω ὅτι εἰνε πι-
θανόν νὰ μὴ ἔγεοθῶ πλέον ἀπὸ τὴν κλίνην μου. Ἐλ-
πίζω νὰ ἀποθάνω γελῶν. Ο θεὸς τῆς Φύσεως καὶ τῆς
ἀνθρώπινης φύσεως δὲν ἀποκρούει τὴν εὐθυμίαν. Ας
πιστεύωμεν εἰς Θεόν εῖνθυμον, ἀγάπτης μᾶλλον ἀντικε-
ιμονον ἢ ὠρθίου».

O ἄγγλος ιατρὸς Ράουν διατυπώνει τὸ ἑξῆς ἐρώτημα:

«Είνε ἀνάγκη ν' ἀποθνήσκωμεν;» Ἐποδεικνύει δὲ ὅτι ὁ Θεὸς δημιουργός τοῦ τελειότερον τῶν πλασμάτων του, τὸν ἀνθρώπον, ἥντος εἰτὸν ἀνθάνατον. Ἐάν δὲ οἱ ἀνθρώποι ἀποθνήσκουν, τούτῳ προέρχεται ἐξ τῆς ἐσφαλμένης ἰδέας τὴν δοπίαν ἔξι ὑποβολῆς ἔχουν, ὅτι πρέπει ν' ἀποθανούν μίαν ἡμέραν. «Οταν πεισθῶνται ὅτι δὲν είνε ἀνάγκη νὰ πεθαίνουν, δὲν θὰ πεθαίνουν. Εἰς τὸ ἐρώτημα: ποὺ θὰ εὑρεθῇ ὁ κῶρος ὁ ἀπαιτούμενος ἵνα πειριλάβῃ εἰς τὸ μεῖλον τὰ ἔκατομνύρια ἐκατομμυρίων ἀνθρώπων, ὃ Ράουν ἀπαντᾷ ὅτι ἡ αὐξησις τοῦ ἀνθρώπων γένους θὰ γίνεται δόχι ποσοτικῶς ἀλλά ποιοτικῶς. Τοῦ ἀνθρώπων γένος θὰ είνε δίλγάνισθμον καὶ ἀνθάνατον.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Από της 15 προσεκούς Όκτωβρίου τὰ «Παναθήναια» θὰ λάβονταν ἐκτάκτως καλλιτεχνικὴν δψιν. Ολόκληρον τὸ τεῦχος θὰ τυπώνεται εἰς τὸ πολυτέλεσ χαρτὶ δπον τυπώνεται τῶν ἐκτὸς ἀποβλέποντα εἰκῶν. Ή διεύθυνσις τοῦ περιοδικοῦ ἀποβλέποντα εἰς τὴν πρόσδοπον μόνον αὐτοῦ, θὰ τηρήσῃ, μὲ δῆλη τὴν ἐπὶ πλέον δαπάνην, ἀμετάβλητον τὸ τίμημα τῆς ἑγγραφῆς. Συγχρόνως πλονοία εἰνοιογράφους καὶ φροντὶς ἴδιατέρῳ εἰς τὴν ὅλην θὰ καταστῶνται ἀκόμη προσφιλέστερα τὰ «Παναθήναια» εἰς τοὺς ἀναγνώστας των.

Κατὰ τὸν δερινὸν μῆνας Ιούνιον, Ιούλιον, Αὔγουστον, Σεπτέμβριον τὰ «Παναθήναια» ἐπιδιονταὶ δπως καὶ ἔτος εἰς τεῦχη μητριαῖα διπλᾶ.

Η ἐπιτροπὴ τῶν Ολυμπιακῶν Ἀγώνων ἀπεφάσισε διὰ τοὺς Ἀγῶνας τῆς ἀνοίξεως τοῦ 1910 τὸν ἀποκλεισμὸν τοῦ βάθδην δρόμου καὶ τῆς ἀρσεως τῶν βαρῶν. Προσέθεσε δὲ εἰς τὸ πένταθλον τὴν ἀναρρίχησιν ἐπὶ κάλω.

«Η Κυρία Γκρέεζ ἡ ἡ Σπασμένη Στάματα» ποὺ ἀρχίζομεν εἰς τὸ τεῦχος τοῦτο εἶναι δλόκληρη ἡ ζωὴ τοῦ καλλιτέχνου ἡ οἰκογενειακὴ ἡ συνδεδεμένη τόσο στενά με τὴν καλλιτεχνικὴν του δρᾶσιν ἀπὸ τὰς πρώτας του ἐπιτυχίας εἰς τὴν τέχνην δπον ἑρχόμενος στὸ Παρίσι γνωρίζει τὴν γυναικα ποὺ θὰ τοῦ ἐμπνεύσῃ τόσα ἀριστουργήματα καὶ θὰ καταστήῃ τὴν ζωὴν του δυστυχισμένην.

Ἀπέθανε γέρων ὁ καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου Κ. Σ. Κόντος. Μελέτην περὶ τοῦ ἀποθανόντος ἑγράψει δισφός συνεργάτης μας κ. Γ. Χατζιδάκης εἰς τὸ τεῦχος τῆς 3 Μαΐου.

Ἀπέθανεν ἐν πλήρει δράσει ὁ ζωγράφος Ν. Ἀλεξιορίδης παρασυρθεὶς ἀπὸ τὰ κόματα πλησίον τῆς Βουλιαγμένης. Ο Ἀλεξιορίδης ἦτο ἄνας ἀπὸ τοὺς ἐνθουσιώδεις ἑργάτας τῆς Καλλιτεχνικῆς Εταιρείας. Εἰργάζετο ἀκούραστος καὶ ἦτο ἔλατις νὰ προκαλέσῃ μάλινη μέραν τὸ ἐνδιαφέρον μὲ τὴν ἀκαταπόνητον ἐπιμέλειάν του.

Η συνέχεια τοῦ «Ἄπὸ τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα τοῦ Σολωμοῦ» εἰς τὸ ἑρχόμενον τεῦχος.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων»
— ἀδείᾳ τοῦ Υπουργείου —

Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν . . . Δρ. 2.468.35

Τὸ ἀπαιτούμενον δλικὸν ποσὸν εἶναι 3,500 περίποτ. Υπολείπονται περὶ τὰς 1,100. Καὶ τὸ ὑπενθυμίζομεν εἰς δλους. Ολοι ἔζησαν καὶ ζοῦν μὲ τοὺς στίχους τοῦ ὑμνητοῦ τῆς ἐλευθερίας.

Αἱ εἰσφοραὶ στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων», δδὸς Ἀριστοτέλους 35.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Φιλικὴ Εταιρεία ὑπὸ Σακελλαρίου Θ. Σακελλαρίου.
Ὀδησσός, Τυπ. Ε. Χρυσογέλου, δδὸς Κονδρατέγκο
ἀριθ. 8.

Στὴν Οξώπορτα, δραματικὴ σκηνὴ Δημ. Π. Ταγκοπούλου. Ἀλεξάνδρεια, ἔκδ. «Σεραπίου», σελ. 38
φράγκα 5.

Δελφοί, Σπυρίδωνος Παγανέλη. Τυπ. Ἐφημερὶς
«Ἀθῆναι».

Η Μικρὰ Ασία καὶ δ Ἐλληνισμὸς (Ἐντυπώσεις
Ταξιδιώτου) Α. Μ. Ἀνδρεάδου. Ἀθῆναι 1909.

Αἱ λευκωματοειδεῖς οὐσίαι, Δημητρίου Ε. Τσακαλώτου. Ἀθῆναι, Τυπ. Σακελλαρίου, Δρ. 1.

Ἐπίτομος Ιστορία τῆς Κρήτης, Στεφάνου Ξανθουδίδου μετὰ 30 εἰκ. καὶ ἐνὸς Χάρτου τῆς Κρήτης, Ἀθῆναι, Ἐλλ. ἔκδ. Εταιρεία, δρ. 2.75. Τυπογρ. «Ἐστία»
Μάστινερ καὶ Καργαδούρη.

Παλιοὶ Σκοποί, Ἀργύρη Ἐφταλιώτη, ποιήματα,
δρ. 2. Ἀθῆναι, Τυπογραφείον «Ἐστία» Μάστινερ καὶ
Καργαδούρη.

Τὸ Κόκκινο Πουκάμισο, δρᾶμα, Σπύρου Μελᾶ.
Ἀθῆναι, ἔκδ. «Παναθηναίων» δρ. 1.50. Τυπ. «Ἐστία»
Μάστινερ καὶ Καργαδούρη.

Ο Φονιᾶς Τυμφρηστοῦ, δρᾶμα μονόπρακτον. Κωνσταντινούπολις.

Ανάλεκτα Γεωργίου Ἀποστολίδου — Εὐδαιμονικά,
ἡθικά καὶ κοινωνικά, διηγήματα, κριτικά, ποιήματα.—
Κονσταντινούπολις, Ἀδελ. Γεράρδου, γρόσια 20.

Αγία Βαρβάρα Σ. Σκάπη, δρᾶμα τετράπτραχτο φρ. 3.

Rythmes du Rêve et de la Mort, par E. Deligeorges,
Paris Léon Sanier fr. 3.

Les obligations financières envers la dette
ottomane des provinces détachées de l'Empire
turc depuis le traité de Berlin par A. M. Andreadis
Παρίσιοι Pedone Editeur.

La crise de surproduction des raisins de Corinthe et la Société Privilégiée par A. M. Andreadis
Βρυξέλλαι 1909.

Διορθώσεις τοῦ τεῦχους τούτου :

Σελ. 77 α' στήλη, νὰ γραφῇ κανίσκιν ἀντὶ κακόσιν
» 78 α' » » δοστασίμους ἀντὶ χρησίμους
» 78 α' » » τιόλονδα » τιόχονδα
» 80 α' » » νὰ μὴ λυπᾶται ἀντὶ μὰ μὴ
λυπᾶται

ΔΗΛΩΣΙΣ: Ο κύριος Πέτρος Ζητουνιάτης, δ περιοδεύων ἀντιπρόσωπος τῶν
“ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ”, δὲν εἶναι πλέον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ περιοδικοῦ.

(ΕΚ ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ)